

Inesaait Mamainaang Luk tii Atalaa

Inesaait mamainaang laa sin Tiopilis

¹ Balawaa inaatel a laa sin iu, taamat orong Tiopilis.

Xuduxudu ina biexaal di se xonon ngali atalaa no sen maarang tii taxaa puua labatina giem.

² Di tii tali xadi totore abia no inaman di tii setauan lasi no maarang taman no matan di, di no untinaxaa ina totore.

³ Biaabi iaa tsaa bula, iaa se tirei usili abala no maarang araraa tii tiltsoli xaal ti, ma axaa bula ngali iaa ba atal axaautsi laa sin iu abala no maarang tii tsap.

⁴ Iaa xosaraa abala ngali u ba atii soina abala no maarang di tii se asingan iu taman.

Angelo asaaiti Sekaraia taman Jon Unaaxax-adaan

⁵ Sin xan no leng King Erot in Judaia, iexa unsausawit iesan Sekaraia ina xan matenbung Abaija, no unsausawit. Xan tubu Elisabet bula ia ina xan matenbung Aron.

⁶ Delu suk tutiik lalon no matan Morooa sin amumusili xan no lo Orong araraa ma a xap xa namaang tsaxa sin delulu.

⁷ Oro was mu, a xap xadalu xaa tsi, amuina Elisabet a xap alalet tsi a le pupua sin delu ta se maas ma xuaala.

⁸ Biaa leng Sekaraia mii no uk untinaxaa di ta taktaxaa o ia ga taxaa malen unsausawit laamuaan Morooa.

⁹ No unsausawit, di tii axilangi Sekaraia sin namaang ina uraura, ngali tsiga lalon Xan Anua Morooa ngali axaai no pilogo ta tso mamainaang.

¹⁰ Sin abia leng ngali axaai no pilogo, no unlanglangaari di tsap exumule lokobel ina Xan Anua Morooa ma di ga lo sausawit.

¹¹ Xan angelo Orong, ga asemat sin papel lima mua ina ibe tsutsungit taman no pilogo, biaa ta tso mamainaang.

¹² Biaa Sekaraia ta lasi angelo, asuk olol ma ga mataa.

¹³ O angelo ga paare ngali, "Nangaam mataa Sekaraia, num sausawit, Morooa a se longmien. Num xuaala Elisabet naba taana xa tsi taamat ma u ba a tsoxo iesani taman Jon.

¹⁴ U ba suk us taman tataton amuina sin ia. Xuduxudu ina inaman di ba suk papaalam buxa sin xan tsinap,

¹⁵ amuina naba us taman Nantanua Pat biaa ta manman tsaa lalon balan xan nagaa ma naba taamat lot lalon no matan Orong ma naba xap nun waain o no mat laxen daan tangtangabaa, ma xan tino naba us taman Nantanua Pat setauan tsaa sin di ta xap mager taxaana.

¹⁶ Naba gii mulangenai xuduxudu ina inaman in Israel, xaalame sangan Orong, xadi Morooa.

¹⁷ Ma naba laamuaan Orong, lalon nantanua ma lalon xan xoror Elaija. Ngali putsu xadi no butsa no mom ngali di ba adodo ngali xadi no tsi ma no xolout ngali adi xadi sinaae no untutiik,

ma ngali taxaaturungi inaman ngali xan tsinap Orong.”

¹⁸ Sekaraia atsuraa angelo, “Naba sen tsap we abala maarang? Iaa se maas ma nugu tubu bula a se xuaala.”

¹⁹ Angelo a xisi, “Iaa Gebriel, iaa tiltil lalon no matan Morooa, ga tulen iaa ngali le asaaiti iu taman balawaa inesaait mamainaang.

²⁰ Lasi! U ba ngusbong pupua sin leng balawaa maarang naba ta tsap amuina u xap taltaalnge sin nugu no totore. Balawaa maarang naba tsap, sin leng Morooa tsaa ta se xubatsi.”

²¹ No inaman di se maara liliis ma di ga adodo xuduxudu amuina Sekaraia a se laa paate buxa tala nan Xan Anua Morooa.

²² Sekaraia a es tsuul o ga xap pupua ngali papaare. Di ga se atixi malen a lasi xa binalang nanen lalon Xan Anua Morooa amuina ta xosaraa mu no axixila laa sin di ma ga xap papaare.

²³ Mulina xan tinaxaa Sekaraia a se xap, o ga se mula laa lokobel.

²⁴ Mulina abia, xan xuaala, Elisabet, ga se tiaan ma ga manman mu naanua no uleng alima.

²⁵ Elisabet ga paare, “Orong tii xosaraa abala maarang ngali iaa sin abala no leng, ga saali nugu minangel sin sa, no inaman di tii we, iaa xap alalet tsi.”

Angelo asaait taman xan tsinap Iesu

²⁶ Xan no uleng Elisabet a se paasxuk o Morooa ga tulen angelo Gebriel laa Nasaret, lalon xariin xolot Galili.

²⁷ A laa tsap sangan iexa aina uul ta xap mager matul mii xa taamat, iesan Maria. Di tii axanei ia

ngali maxis sin iexa taamat iesan Josep ina xan matenbung Dewit.☆

²⁸ Angelo a laa, ga paare, “Lasiaat axaaau Maria, Orong a saansili buxaai iu ma ga tilaamamil buxa susum.”

²⁹ Maria asuk adodo xuduxudu sin abia no totore angelo ta asaait taman ga paare, “Ngalisa so ta le tali abala no inesaait weaatalaa.”

³⁰ Angelo a paare sin Maria, “Nangaam mataa, Maria, Moroaa ataton sin iu.

³¹ Ma lasi, u ba tiaan ma u ba taana xa tsi, ma u ba a tsoxo iesani, Iesu.☆

³² Naba ies lot buxa ma di ba putsangi, Xan Tsi Moroaa ta suk lapalaa buxa. Orong Moroaa naba tali xan muina xalkale Dewit sin,

³³ ma naba til laamuangen xan no inaman Jakop laaliu. Xan Maradaan naba xap xa xapkap ina.”

³⁴ Maria atsuraa angelo, “Naba tsap sen parawe abala, amuina iaa xap mager matul mii xa taamat?”

³⁵ Angelo ga xisi, “Nantanua Pat naba tsuul xaalame papan iu, ma xan xoror Moroaa. Iwaa lapalaa suk se naba le ngaati iu. Iwaa tsi u ba ta taxaali naba tsap Tsi Pat ma di ba putsangi Xan Tsi Moroaa.

³⁶ Ma Lasi, num mixap, Elisabet, a se xuaala o talaawaa a se tiaan. No inaman di tii we naba xap alalet tsi o talaawaa a se paasxuk xan no uleng taman bal tsi.

³⁷ Amuina a xap xawas we Moroaa a xap pupua ngali xosaraa!”

³⁸ Maria a xisi, “Iaa xan untutule Orong. Axaau biaa maarang u ta paatina na tsap susugu!” Mil Angelo ga se papaalii Maria.

Maria a laa tatanginai Elisabet

³⁹ Sin abia xolot ina leng Maria ataxaaturung ma ga isagaa laa lapalaa lalon biexa inaman laba papan no buk Judaia.

⁴⁰ A es tsiga lalon xan anua Sekaraia ma ga paare sin Elisabet, “Lasiaat axaaau.”

⁴¹ Biaa Elisabet ta alongmen Maria ta, “Lasiaat axaaau ngali ia,” iwaa tsi lalon balan asuk giis. Ma Nantanua Pat asuk tsigaii xan tino Elisabet.

⁴² Elisabet asuk paare lot weaatala, “Moroaa a se atubudaani iu buxa labatina no aina ma a se atubudaani bula iwaa tsi u ba ta taxaane.

⁴³ O ngalisa iu tii saansili iaa, biaa ngali xan nagaa nugu Orong naba xaalame sangan iaa?

⁴⁴ Biaa iaa ta alongmen inaam ilawaa tsi nan balaaga asuk giis taman taton.

⁴⁵ Atubudaani iwaa xa ta taltaalnge ngali abia maarang Orong ta we naba tsap sin.”

Xan ananaan Maria

⁴⁶ Maria a paare we,
“Nantanuaaga aminaalami Orong.

⁴⁷ Nantanuaaga a paalam sin Moroaa nugu untino,

⁴⁸ amuina adodo buxa,
ngali aina untutule gomsaa mu.

Talaawaa no utmilmil araraa di ba putsangi iaa tubudaan.

⁴⁹ Ngali iwaa Belaba a xosaraa abala maarang lot ngali iaa—

Iesan a pat.

⁵⁰ Xan biirbirum naba suk laa sin abia di, di ta mataatina ma manglen ia.

Xan titii bula naba laa sin xadi no tsi ma naba laa bula sin xadi no utmilml.

⁵¹ A se atsapngen no xariin maarang taman no liman.

A se saali no namaang ina paraak lalon no balan di ma di ga laa lalon xadi no adodo.

⁵² Moroa a atsiklii no lalaamua lot sin xadi no Maradaan,

Oro alet alabati abia di, di ta mangmagus.

⁵³ Atabali abia di, di ta itol, taman no maarang axaau,

Oro a tulen lii no inaman untang gomsaa.

⁵⁴ Moroa a se tiltsemi xan no untutule in Israel, ngali adodomi xan biirbirum,

⁵⁵ Sin Abaram, ma xan no utmilml laaliu, malen sen maarang ta asaaiti xida no mom taman.”

⁵⁶ Maria a manman mii Elisabet pupua no uleng a tuul o mil ga mula laa tatan.

Elisabet a taana Jon

⁵⁷ Leng se ngali Elisabet naba se taxaana xan madalak o ga taana tsi taamat.

⁵⁸ No matenaanua atataaen mii xan no mixap, di lasi xan xariin biirbirum Orong sin ma di ga suk taton mii ia.

⁵⁹ Ilawaa tsi dokdok xan no leng a se paasaatuul o di ga le axasau. Di wena a tsoxo iesani taman Sekaraia amuina iesan xan mom.

⁶⁰ Oro xan nagaa ga paare, “A xap! Gita ba putsangi iesan ilaa Jon.”

⁶¹ Di ga paare ngali ia, “A xap xa labatina num matenbung iesan na malen abia ies.”

⁶² Di laa ma xosaraa no axixila laa sin xan mom, ngali saa iesan xan tsi.

⁶³ O ga atsuran ngali xawas ngali atatal papan, ga atatal weaatala, “Iesan ilaa Jon.” Biaa di araraa, di ga suk olol.

⁶⁴ Tiwaa tsaa ngutsina asuk tsalel ma ga sebula papaare o ga suk pa’ii Morooa.

⁶⁵ No matenaanua atataaen, di lasi abala no maarang ta tsap, di ga mataa ma inesaait ina ga suk sol isagaa laa lalon no xobel lapalaa papan no buk Judaia.

⁶⁶ Biaa di ta alongmen abala, di suk adodo xuduxudu lalon xadi no butsa ma di ga atsuran weaatala, “Ilawaa tsi naba tsap sen mat laxen taamat mil?” Amuina di lasi liman Orong ta manman mii ia.

Xan ananaan Sekaraia

⁶⁷ Nantanua Pat atsigaii xan mom Jon, ilaa Sekaraia, ma tii ga tali xan totore propet:

⁶⁸ “Na ga pa’ii Orong, iwaa xida Morooa no Israel amuina a se xaalame ngali tiltsomi gita ma gii mulangenai xan no inaman.

⁶⁹ Morooa a se tali xariin taamat watwat sin gita, iwaa naba ta tsap xida untino, ia ina xan matenbung Dewit, iwaa xan untutule Morooa.

⁷⁰ Xan no propet pat Morooa di tii se asaait taman abala no maarang setauan tsaa

⁷¹ Morooa naba tali ilawaa taamat watwat ngali aleiwaa gita sin xida no matenkorot,

ma sin xadi watwat abia di, di ta ngutsulen gita.

⁷² Moroaa tii se asen xan biirbirum laa sin xida no iaaiiaa
ma ga adodomi ta xubatsi xan totore pat.

⁷³ Moroaa ga puris ngali xida mom Abaram:

⁷⁴ Ngali gii tsaxali gita sin xadi watwat xida no matenkorot,
ma ngali gita ba pupua ngali taxaa ngali ia ma gita na xap mataa,

⁷⁵ Gita na tsap tutiik ma pat lalon no matan Moroaa sin xida no leng se araraa.

⁷⁶ Ma iu, nugu tsi, mil di ba putsangi iu xan propet Moroaa Iwaa in Lapalaa suk se.
Ngali u ba laamua setauan, ngali taxaaturungi sal ngali xan tsinap Orong.

⁷⁷ Ngali u ba taal sinaae sin xan no inaman biao sinaae ina aleiwaai no inaman,
ngali adodolii xadi no mat namaang tsaxa.

⁷⁸ Amuina ngali xan biirbirum xida Moroaa, biao pal ta xaalame lapalaa atsilangi gita, axaal balalangit

⁷⁹ Ma naa tsila papan biao di, di ta manman lalon lodo,
ma sin abia di bula sin maliip ina minet.

Ngali asen sal sin no xaden gita lalon sal ina malina.”

⁸⁰ Ma iwaa tsi a se lot ma ga watwat sin nantanuaan. A manman nan xobel biil, til sin leng ta asemat nan no matan no inaman Israel.

2

Maria a taana Iesu (Metiu 1:18-25)

¹ Sin abia no leng Jon tii dokdok tsaa, Sisa Agustus, iwaa xariin lalaamua ina gawaman Rom, tii tali totore watwat sin no inaman lalon xolkolmoxo araraa in Rom, ngali di na laa taal ies.*

² Balawaa tii lalaamua ngali taal ies (balawaa maarang tii tsap in no leng Kurinias tii lalaamua in Siria).

³ Biaabi no inaman di na laa lalon xadi no xobel so ngali taal ies.

⁴ Josep bula a xaal Nasaret, nan xolot Galili ngali laa lapalaa Betliem lalon xolot Judaia, xan xobel so Dewit amuina ia ina xan matenbung Dewit.

⁵ A laa atia ngali taal ies mii Maria amuina di se xanei delulu ngali maxis, o Maria, nap dokdok naba se taxaa tsi.

⁶ Sin xadi manman atia, leng a se tsap ngali Maria naba alet tsi

⁷ ma ga se taana tuua ina tsi, ga ngaati taman no alale ma ga atetei lalon niaan tsaamtsaam sin no sipsip, amuina tii xap xadetu xa xabin lalon abia anuen xibong.

No angelo ma no untilaamamil ina no sipsip

⁸ No untilaamamil ina no sipsip, di tii tilaamamil sin xadi no sipsip nabing, sin no xolot palis nan waa,

* **2:1 2:1** Sin abia no leng, no Rom di tii tilaamamil sin no Israel. No Rom di xaa putsangi xadi no King taman Sisa. Sisa alalaamua ina no king se araraa ma no king araraa, di manman paina.

⁹ ma xan angelo Orong ga tsap sangan di. Ma xan minaalam Orong ga tsila ulti di ma di ga suk mataa.

¹⁰ Angelo ga asaaiti di, “Gim nangaam mataa! Iaa tsap ngali tali inesaait mamainaang sin gim ngali no inaman se araraa di ba suk taton.

¹¹ Talaawaa, nan xan xobel Dewit, di se taana aia untino, iwaa Karisito[†] Orong.

¹² Balawaa axixila ngali asen sin gim: gim ba tatanginai madalak, di ta ngaati taman no alale ma di ga atetei lalon niaan tsaamtsaam ina no sipsip.”

¹³ O tiwaa tsaa xariin xumul ina angelo in balalangit, di ga suk tsap mii aia angelo ma di ga pa’ii Moroaa, weaatalaa:

¹⁴ “Minaalam sin Moroaa a laa Lapalaa suk se.

Ma nan balan pula, malina na manman sin no inaman biaa Orong ta taton sin di.”

¹⁵ No angelo di se mula laa nan balalangit, o no untilaamamil ina no sipsip di ga epaare sin di, “Na ga laa Betliem ngali laa lasi abala maarang ta tsap, Orong ta se asaaiti gita taman.”

¹⁶ Di tapaas isagaa, di ga laa tatanginai Maria ma Josep mii iwaa madalak, ta matmatuul lalon niaan tsaamtsaam ina no sipsip.

¹⁷ Biaa di ta se lasi, di suk asaait taman abia inesaait di ta se longmien ina aia tsi dokdok.

¹⁸ O biaa no inaman di ta alongmen abala, di suk olol buxa sin abia inesaait no untilaamamil ina sipsip di ta asaait taman.

¹⁹ Oro Maria ga suk adodo ariiti abala no maarang. Ma ga manman no nan xan butsa.

[†] **2:11 2:11** *Karisito - Iwaa Mesaia.*

20 Biaa di ta mula, no untilaamamil ina no sipsip di suk aminaalami ma pa'ii Moroaa ma di ga alet laangen iesan laa lapalaa, amuina di se longmien ma lasi abia no maarang, malen angelo ta se asaait taman.

Di atsigali Iesu lalon Xan Anua Moroaa

21 Sin apaasaatuul ina leng, di axasaui tsi malen xadi namaang ma di ga se a tsoxo iesani Iesu, biaa ies angelo tii setauan tali sin xan nagaa ta xap mager maet.☆

22 Biaa no leng ngali amixati delulu amusili xan lo Moses tii se araraai,‡☆ Josep ma Maria delu giwaa Iesu laa Jerusalem ngali di ba tali ia sin Orong.

23 (Biaa atatal a manman sin xan Lo Orong, *"Malen iwaa tuua ina tsi, di ba patu tali ia laa sin Orong."*)☆

24 Ngali tsutsungit tali xa tinabel amusili xan Lo Orong, *"taman no buna alua o nawe no baalis§ uul alua."* ☆

25 Sin abia no leng, ia xa taamat iesan ilaa Simeon in Jerusalem. Ia untutiik ma untinaalnge. Tii ga liliis ngali untino naba le anaai Israel. Nantanua Pat tii manman mii.

☆ 2:21 2:21 Luk 1:31 ‡ 2:22 2:22 Totore in Ingles a we "purification" muina a we ataala: Nawe aina aer taa tsi, no isuaan a pun lalon no matan Moroaa. Iwaa aina naba liliis sin no sangaul et ina no leng o mil naba le tali tinabel laa sin Moroaa. Balawaa totore a manman sin. ☆ 2:22 2:22 Lew 12:1-8 ☆ 2:23 2:23 Exo 13:2, 12 § 2:24 2:24 baalis - Pigeon ☆ 2:24 2:24 Lew 12:8

²⁶ Nantanua Pat tii ga asen sin ia malen naba setauan lasi Karisito iwaa Orong tii se axilangi o mil maaba na met.

²⁷ Nantanua Pat a laamuangen Simeon ngali tsiga lalon xolot ina Xan Anua Morooa. Biaa ta se manman atia, lomasen xan maxis, delu xaalame taman tsi Iesu, ngali xosor amusili xadi namaang ina Lo.

²⁸ Simeon alogo tsaxali ia ma ga pa'ii Morooa ga we,

²⁹ “Belaba Orong, malen num xuxubu tsaa,
talaawaa num untutule naba iaawis laaliu lalon malina,

³⁰ Amuina no mataaga tsaa a se lasi num atotoaa,

³¹ Iwaa u ta se axilangi ma no inaman se araraa di se lasi.

³² Num xariin rarar atsap ngali asen sin no inaman Gentail,

Ma ngali abia minaalam laa sin no inaman Israel.”

³³ Josep ma Maria delu olol sin abia no totore ta paatina ngali ia.

³⁴ Simeon atubudaani delulu ma ga asaaiti Maria, xan nagaa madalak, “Ilawaa tsi naba axolngi no daan inaman in Israel ma naba luxu atapaasi bula biexaal. Ia naba tsap axixila biaa no inaman di ba ta paare epuske mii.

³⁵ Ngali xadi no adodo nan xadi no butsa naba asemat no. O iu, u ba adi xariin mamaet malen pubat ta tsoxaa nantanuaam bula.”

³⁶⁻³⁷ Iexa propet aina ilaa Ana xan tsaana Panuel ina xan matenbung Asaa. A se xuaala buxa o xan no miet a pupua malen no sangaul apaasaatuul ma ga laa et. A manman mii xan

maxis no miet apaasaalua o xan maxis tii se metlii. A xap xaa papaalii Xan Anua Moroaa, ngali tigiri langaari sin no bing ma siaat ngali el ma ningning.

³⁸ A xaalame sangan Josep ma Maria sin abia leng ma ga suk putsangi axaau laa sin Moroaa. O ga paare taman aia tsi laa sin abia no inaman, di ta lo nanen liliisi Moroaa ngali gii mulangena Jerusalem.

³⁹ Mil Josep ma Maria delu se taxaawiti no maarang ngali amusili xan lo Orong. Di ga se mula laa Galili ngali laa tutiik sin xadetu xobel Nasaret.☆

⁴⁰ Iesu tii se lot ma ga se tsi watwat, ga us taman sinaae ina nantanua ma ga us taman xan amiimiilam Moroaa.

Iesu a manman lalon Xan Anua Moroaa

⁴¹ Sin no miet araraa, xan mom ma xan nagaa Iesu, delu xaa laa Jerusalem sin luxaal ina Esliwaa.*

⁴² Tii se sangaul ma ga laa lua xan no miet o detuu ga laa sin abia luxaal amusili xadi namaang no Jiu.

⁴³ Mulina luxaal, xan mom ma xan nagaa, delu se es mula laa lokobel, delu xap atii we, iwaa tsi Iesu ilei tsaa Jerusalem.

⁴⁴ Delu we ia mii delulu labatina abia inaman ma delulu ga lo eses sin abia leng xiduul. A se nale, delu ga nanen ngali, labatina xadi no mixap ma no turan di.

☆ 2:39 2:39 Met 2:23 * 2:41 2:41 Esliwaa - Xadi leng no Israel di ta adodomi abia leng Moroaa tii aleiwaa no Israel lalon xolot Igip.

⁴⁵ Delu xap tatanginai, ma delu ga sebula mula laa Jerusalem ngali laa nanen tsalei.

⁴⁶ No leng a tuul a se liu, o delu suk tatanginai Iesu lalon xolot ina Xan Anua Morooa, ta xalkale labatina no unaasasing. A longmien di ma ga atsuraa di taman no atsutsura.

⁴⁷ No inaman araraa tia di ta alongmen, di suk olol sin xan sinaae ma xan no xixiis.

⁴⁸ Xan mom ma xan nagaa delu lasi ma delu ga suk olol buxa. Xan nagaa ga paare ngali, “Nugu tsi, ngali sa u ta xosor wenangen gelulu weaatala? Iaa ma num mom, gelu suk adodo buxa ngali iu ma gelu ga lo tsatsel ngali iu.”

⁴⁹ Iesu ga xisi delulu, “Gulu tsalei iaa ngali sa? Gulu xap atii we iaa na manman nan xan anua nugu mom?”

⁵⁰ Oro delu ga xap leng sin sen maarang ta paatina.

⁵¹ Mil Iesu ga se laa Nasaret mii xan mom ma xan nagaa, ma ga tigiri lolong. Xan nagaa asuk adodo ariiti abala no maarang nan xan butsa.

⁵² Iesu a se lot lalon sinaae ma pakpak, ma Morooa ma no inaman bula di taton buxa sin.

3

*Jon unaaxaxadaan a taxaaturungi sal
(Metiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)*

¹ Sin sangaul ma ga laa lima ina miet ina xan Maradaan Sisa Taiberias, iwaa xariin lalaamua ina gawaman Rom, Pontius Pailat tii tilaamamil sin Judaia, Erot Antipaas tii tilaamamil sin Galili, o xan taamat, ilaa Pilip, tii tilaamamil sin Ituria

ma Terakonaitas, ma Lisanias tii tilaamamil sin Abilin.*

² Anas ma Kaiapas, delu tii no unsausawit lapalaa.

Sin abia no leng, xan totore Moroaa a xaalame sin Jon, xan tsi Sekaraia, ta manman lalon abia xobel biil.

³ Jon tii laa lalon no daan xolot ina Jodan ma ga baa is taman, axaxadaan ngali puxisbal, ma ngali adodolii no namaang tsaxa.

⁴ Malen Inaatel Pat, Aisaia iwaa propet ta papatina:

“Inan xa a ililei lalon xobel biil ga we,

‘Taxaaturungi xan sal Orong,
xosaraa xan sal na tutiik!

⁵ Tuali no maxaaba araraa,
ma atutiki no buk na laa lapula.

No sal xoriik na tutiik
ma amadipi no xolot ta bukbuken.

⁶ Ma no inaman araraa, di ba lasi xan watwat Moroaa ta aleiwaai di.”

⁷ Jon ga paare ngali abia malep di ta xaalame ngali adi axaxadaan sin ia, ga paare, “Gim xan no tsi, no tsitsi tsaxa! Saa atewaai gim ngali sol sin xan minagaa Moroaa, biaa naba ta laa xaalame?☆

⁸ Gim na waalii xaa waawaan axaau ngali asen we, gim se puxisbal. Ma gim nangaam adodo we, gim pupua ngali paare sin gim tsaa we, Abaram ia nagiem mom. Iaa asaaiti gim, xaal sin abala

* **3:1 3:1** Balawaa no xolot: Judaia, Galili, Iturea, Terakonaitis, ma Abilin, di manman paina Rom gawaman biaa Sisa Taiberias ta lalaamua sin di. ☆ **3:7 3:7** Met 12:34; 23:33

no xaat Moroaa a pupua ngali atsapngen xakaa tsi Abaram.✠

⁹ Xula a se taxaaturung muina no ie. Ma nawe no sen ie araraa di xap waalii xaa waawaan axaau, naba tal lii ma na lii laangen lalon ie.”✠

¹⁰ No inaman, di atsuraa, “O giem ba xosaraa sa?”

¹¹ Jon ga xisi di, “Nawe xa ia xan no uga disdis ta lua, na tali xa sin xa taamat ta xap xaka, o nawe xa a ie luxaal na xosaraa weaatia bula.”

¹² No unaalalet taakis, di xaalame ngali Jon naba axadaani di. Di le atsuraa Jon, “Unaasasing, giem ba xosaraa sa?”✠

¹³ Jon a xisi, “Gim nangaam alet buxaai xuxute ngen papan abia gim ta saansili.”

¹⁴ Mil biexaa unmakmaxil di atsuraa Jon, “Giem ba xosaraa sa?”

Jon a xisi di, ga we, “Gim nangaam ningi atuaai xaa xuxute sin no inaman ma nangaam daraxe tali xaa totore sin di ma gim na taton taman nagim no iliil.”

¹⁵ No inaman di tii lo liliis ma di ga adodo lalon xadi no butsa we, manaa Jon, ia mu Karisito.

¹⁶ Jon ga xisi di se araraa ga we, “Iaa axadaani gim taman daan, Oro iwaa naba ta xaalame mil sin iaa, xan xoror a watwat buxa ngen iaa. Iaa xap muun mamainaang buxa ngali lubati xan no bubut. Ia naba axadaani gim taman Nantanua Pat ma taman ie.

¹⁷ Xan pok biao se lalon no liman, ngali exas-enlii no pinpin sin no wit ngali rii axaautsi xolot ina saali no pinpin ina wit, ma axumuli no wit laa

lalon anuen atuturung, oro na axaii no pinpin ina wit lalon abia ie ta xap pupua ngali met.”

¹⁸ Jon a tali inanaa watwat sin no inaman ma ga baais taman inesaait mamainaang laa sin di.

¹⁹ Oro biao Jon ta imii King Erot papan no matan sin ta xosaraa no daan mat namaang tsaxa ma ta giwaa bula xan tubu turamasen, ilaa Erodias.

²⁰ O Erot a sebula xosaraa xariin namaang tsaxa papan abia xan no namaang tsaxa, ga tali Jon nan anua lodo.☆

Jon axadaani Iesu

(Metiu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Jon a lo axaxadaani no inaman araraa, o ga axadaani Iesu bula. O biao Iesu tii ningning, balalangit asuk tsalel,

²² ma Nantanua Pat ga soriri xaalame papan malen buna. O inan xa axaal balalangit, ga we, “Tu nugu tsi, iwaa iaa tii suk titii buxaai ma iaa taton sin iu.”☆

No iesan no inaman sin xan matenbung Iesu

(Metiu 1:1-17)

²³ Xan no miet Iesu a se no sangaul a tuul o ga atilt soli xan inatalil. No inaman di adodo we Iesu ia xan tsi Josep,

Josep ia xan tsi Eli,

²⁴ Eli ia xan tsi Matat,
Matat ia xan tsi Liwai,
Liwai ia xan tsi Meltsi,
Meltsi ia xan tsi Janai,
Janai ia xan tsi Josep,

²⁵ Josep ia xan tsi Matatias,
Matatias ia xan tsi Emos,
Emos ia xan tsi Naum,
Naum ia xan tsi Esli,
Esli ia xan tsi Nagai,

²⁶ Nagai ia xan tsi Maat,
Maat ia xan tsi Matatias,
Matatias ia xan tsi Semein,
Semein ia xan tsi Josek,
Josek ia xan tsi Joda,

²⁷ Joda ia xan tsi Joanan,
Joanan ia xan tsi Resa,
Resa ia xan tsi Serubabel,
Serubabel ia xan tsi Salatiel,
Salatiel ia xan tsi Neri,

²⁸ Neri ia xan tsi Meltsi,
Meltsi ia xan tsi Adi,
Adi ia xan tsi Kosam,
Kosam ia xan tsi Elamadam,
Elamadam ia xan tsi Er,

²⁹ Er ia xan tsi Josua,
Josua ia xan tsi Eli'esa,
Eli'esa ia xan tsi Jorim,
Jorim ia xan tsi Matat,
Matat ia xan tsi Liwai,

³⁰ Liwai ia xan tsi Simeon,
Simeon ia xan tsi Juda,
Juda ia xan tsi Josep,
Josep ia xan tsi Jonam,
Jonam ia xan tsi Eliakim,

³¹ Eliakim ia xan tsi Melea,
Melea ia xan tsi Mena,
Mena ia xan tsi Matata,
Matata ia xan tsi Naitan,

Naitan ia xan tsi Dewit,
³² Dewit ia xan tsi Jesi,
Jesi ia xan tsi Obet,
Obet ia xan tsi Boas,
Boas ia xan tsi Salmon,
Salmon ia xan tsi Nason,
³³ Nason ia xan tsi Aminadap,
Aminadap ia xan tsi Admin,
Admin ia xan tsi Aram,
Aram ia xan tsi Esron,
Esron ia xan tsi Peres,
Peres ia xan tsi Juda,
³⁴ Juda ia xan tsi Jakop,
Jakop ia xan tsi Aisak,
Aisak ia xan tsi Abaram,
Abaram ia xan tsi Tera,
Tera ia xan tsi Naor,
³⁵ Naor ia xan tsi Seruk,
Seruk ia xan tsi Reu,
Reu ia xan tsi Pelek,
Pelek ia xan tsi Eber,
Eber ia xan tsi Sala,
³⁶ Sala ia xan tsi Kaanan,
Kaanan ia xan tsi Apaxad,
Apaxad ia xan tsi Siem,
Siem ia xan tsi Noa,
Noa ia xan tsi Lamek,
³⁷ Lamek ia xan tsi Matusela,
Matusela ia xan tsi Enok,
Enok ia xan tsi Jared,
Jared ia xan tsi Maxalalel,
Maxalalel ia xan tsi Kaanan,
³⁸ Kaanan ia xan tsi Enos,
Enos ia xan tsi Set,

Set ia xan tsi Adam,
Adam ia xan tsi Morooa.

4

*Xan xonkonon Iesu
(Metiu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Iesu asuk us taman Nantanua Pat biaa ta mula xaal Jodan, ma Nantanua ga giwaa laa lalon xobel biil.

² O Saatan ga xonon ia sin no sangaul aet ina no leng. A xap ngani xawas sin abia no leng o mil sin abia no leng ga suk itol.

³ Saatan ga paare ngali, “Nawe iu Xan Tsi Morooa, u na asaaiti abala no xaat ngali di ba tsap tsoki.”

⁴ Iesu a xisi, ga we, “Di se atalaa, *‘Taamat a xap tino sin tsoki mu.’*”[☆]

⁵ A xap sauna mu, Saatan ga giwaa ia laa papan biexa xolot lapalaa o ga asen no Maradaan araraa ina xolkolmoxo.

⁶ Ma Saatan a asaaiti, “Iaa ba tali no banam susum ma xadi no geramis, amuina di se tali no susugu ma iaa pupua ngali tali sin saa ia, iaa ta saan ngali tali sin.

⁷ U ba tapkina abala no, nawe u langaari sin iaa.”

⁸ Iesu a xisi ga we, “Di atalaa, ‘U na langaari laa sin Orong, iwaa num Morooa, ma u na lolong amusili mu ia xasinge.’”[☆]

⁹ Ma Saatan ga giwaa ia laa Jerusalem, ga atilngi tile lapalaa suk se ina Xan Anua Morooa, ga we, “Nawe iu xan Tsi Morooa, u na rik laa lapula.

- 10 Amuina di atalaa,
“Naba paare watwat sin xan no angelo
ngali tilaamamil sin iu,”
11 ma ga paare bula we,
“di ba tsiil tsaali iu taman no liman di,
ngalibi u ba xap tigen no xaiim sin xa xaat.”☆
12 Iesu ga xisi ia, “Di atalaa, ‘Nangaam tali
Orong num Morooa sin xonkonon.’”☆
13 Biaa Saatan ta se araraai xan no xonkonon,
ga papaalii ia, o ga liliis ngali xa leng axaaui ngali
sebula xonon Iesu.

*No inaman in Nasaret di palolii Iesu
(Metiu 4:12-17; Mak 1:14-15)*

- 14 Iesu ga mula laa Galili taman xan watwat
Nantanua, o inesaait ina asuk laa sin no xolot
araraa ulti inaman laba.
15 Asingan no inaman lalon xadi no anua sau-
sawit ma di araraa, di ga suk pa’ii ia.
16 Mil ga laa Nasaret lalon xan xobel so, tii
lot lalon. Sin Saabat, a laa lalon anua sausawit
malen xan namaang, ma ga til ngali xoxoti Inaa-
tel Pat,
17 Di suk tali xan Inaatel Propet Aisaia sin. Iesu
adi, ga tsalali, ga tatanginai xolot lalon, o ga
xoxoti weaatalaa:
18 “Nantanuaan Orong ila papan iaa,
amuina a se patsaa apati iaa
ngali baais taman inesaait mamainaang, laa
sin no muunwas.
A tulen iaa ngali baais weaatala: no inaman lalon
anua lodo, di ba leiwaa,
ma no matababa di ba sebula nanen,

ma no inaman di ta adi xariin mamaet, di ba leiwaa,

19 ma ngali baais taman miet Orong naba ta asen xan tubudaan.”✠

20 Ga ulis mulangenai Inaatel Pat ma ga taal mulangenai laa sin untinaxaa ina Anua Sausawit o ga tsotso, ma no inaman lalon anua sausawit di ga lo nan ariti ia.

21 O ga sebula asaaiti di, “A se taxaawiti abala Inaatel Pat sin nagim lolong atalaa.”

22 Di suk tinangen ma adodo xuduxudu sin abia no totore mamainaang ta tsuul lalon ngutsina ma di ga we, “Ilawaa mu xan tsi Josep aila, ngaa?”

23 Iesu ga paare ngali di, “Asuk so maase, gim ba paare taman abala totore puapua sin iaa: ‘Pispis toto, u na atoaa iu tsaa! Ma u na xosaraa abala no maarang tala lalon num xobel tsaa, malen giem ta alongmen u ta se xosaraa no Kaperanaam.’”

24 Ga lo papaare tsaa, “Iaa asaaiti gim taman so, a xap xa propet di ba sirawaa lalon xan xobel so.”✠

25 Iaa suk asaaiti gim taman so, sin xan no leng Elaija, tii suk xudu abia no aina xadi no maxis di ta se metli di in Israel. Sin abia no leng xariin itol tii tsap sin no xobel se araraa amuina tii xap xaa langit no miet a tuul ma xolot.

26 O Morooa tii xap tulen Elaija laa sin abia no aina nal in Israel. Oro, a tulen ia laa sangan iexa aina nal in Sarapat lalon xolot Sidon.

27 Ma no daan inaman Israel di tii ie minet basbas sin xan no leng propet Elisa, o tii ga xap xa ina di na tuo, oro Neman mu in Siria.”

²⁸ No inaman lalon anua sausawit, di alongmen abala xan no totore ma di ga suk magaa buxa.

²⁹ Di tapaas ma di ga tatei atsuulngi Iesu lalon abia inaman laba, ma di ga giwaa laa papan buk ngali di ba lii laangen lapula amuina Nasaret a manman papan buk.

³⁰ Oro asuk es tapaas labatina abia xumul mu, ma ga laa lalon xan sal.

Iesu a saali nantanua tsaxa
(Mak 1:21-28)

³¹ Mil Iesu ga laa lapula, laa Kaperanaam biexa inaman laba in Galili o sin Saabat ga atiltsoli ngali asingan no inaman.

³² Di suk tunga sin xan no asasing amuina xan no inesaait a ie banam.✧

³³ Lalon anua sausawit, taamat ia salawa tsaxa ta tsigaii a xuup lot weaatalaa,

³⁴ "Aii! Iesu in Nasaret! U saan ngali samaarang sin giem? U xaalame ngali le xosor atsoti giem? Iaa atii iu saa. Iu iwaa Xa ta Pat xan Moroaa."

³⁵ Iesu asuk imii ga we, "U na bong! Tsuul papaalii aia taamat!" Iwaa salawa tsaxa apipidi taman taamat lapula sangan di ma ga suk tsuul alen. Ga xap xosor atsoti aia taamat.

³⁶ No inaman araraa di tunga ma di ga epaare engen di, "Sen mat asasing abala? A paare taman banam ma watwat ga tulenlii no tanua tsaxa ma di ga tsuul!"

³⁷ Inesaait ina ia asuk sol laa lalon no xolot araraa lalon abia inaman laba.

Iesu atoa no daan inaman
(Metiu 8:14-15; Mak 1:29-34)

✧ 4:32 4:32 Met 7:28-29

³⁸ Iesu apapaali anua sausawit o ga tsiga lalon xan anua Saimon. Sin abia xolot ina leng xan xoxup Saimon a maramase taman isua lalep buxa ma di ga ningi Iesu ngali tiltsomi ia.

³⁹ Ma Iesu ga tudu laa sin aia aina ma ga imii abia isua lalep sin, o minet ga suk papaalii ma tiwaa tsaa aina asuk tapaas ma ga suk tabali di.

⁴⁰ Biaa matanios ta we na se laa tsurii, no inaman di le tali no inaman di ta ie no mat laxen minet sangan Iesu, o ga aturungi no liman papan di xuxuuk ma ga atoa di.

⁴¹ No salawa tsaxa bula, di tsuul alen no daan inaman ma di ga xuupkup weaatala, "Tu xan Tsi Morooa." O Iesu ga imii di, ma ga xap sirawaa di ngali di na papaare, amuina di atixi ia Karisito.

⁴² A se tampanek o Iesu ga laa lalon biexa xobel biil. No inaman di ga lo nanen ngali, o biaa di ta tatanginai, di suk xonon ngali alilii ngali naba xap papaalii di.

⁴³ Oro ga paare, "Morooa a tulen iaa ngali baais taman Inesaait Mamainaang ina xan Maradaan sin biexaa xobel bula, biaabi iaa tii ga xaalame."

⁴⁴ Ma Iesu ga lo babaais lalon xadi no anua sausawit lalon prowins Judaia.

5

*Iesu a ilei xan no tsi asasing
(Metiu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Sin biexa leng, Iesu atiltil xuen ina daan ulis Genasaret* mii no daan inaman. Di ga suk

* **5:1 5:1** Biexa ies ina daan ulis Galili, Genasaret bula.

til asuruti Iesu ngali alongmen xan no totore Moroaa.

² A nanen laa, ga lasi alua no mono talaa xuen, biao no untsunulau di ta papaalii no ma di ga laa guraii xadi no uben.☆

³ Ga xaa papan xan mono Saimon ma ga at-suraa ngali na tsulen adokdoki laa lau, ga tsotso papan mono ma ga asingan no inaman.

⁴ A se totore xap o ga paare ngali Saimon, "U na alusa taman mono laa lalaman ma gim na aririi no uben ngali sa'ii xaa xo."

⁵ Saimon a xisi, ga we, "Manmanel, giem se maara tsulau sin abala bing xiduul o giem ga xap muun sa'ii xaa xo, Oro amuina u ta paare, iaa ba amusili ma aririi nugu uben."☆

⁶ Di amusili xan totore Iesu, ma di suk sa'ii buxaai no xoo. Biao uben ga we na se tater.☆

⁷ Di ga ilei no uk untinaxaa papan biexa mono ngali le tiltsomi di. Di xaalame, di ga tuali no mono ta lua taman no xoo ma nap dokdok biao no mono naba se lulus.

⁸ Biao Saimon Pita ta lasi abala asuk sage putput sangan no xaden Iesu, ga we, "Til alen iaa, Orong. Iaa taamat tsaxa!"

⁹⁻¹⁰ Ia mii abia no uk untinaxaa, ilaa Jeims ma Jon, xan no tsi Sebedi, di suk olol buxa sin no daan xoo di ta saai.

O Iesu ga paare sin Saimon, "Nangaam mataa, atiltsoli atalaa ma mil u ba tsap untsunulau ngali gii inaman."

☆ 5:2 5:2 Met 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 ☆ 5:5 5:5 Jon 21:3 ☆ 5:6 5:6 Jon 21:6

¹¹ Di ta'i no mono laa lapalaa, di ga papaalii no mat maarang araraa ma di ga amusili ia.

*Iesu atoa iexa taamat taman minet basbas
(Metiu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Biaa Iesu ta manman lalon biexa inaman laba, o iexa taamat ga xaalame taman minet basbas ta se araraai ia. Biaa ta lasi Iesu, asuk xol tudu lapula ma ga ningi Iesu, "Orong, nawe u siir, u na atoa iaa."

¹³ Iesu a tulsen liman, ga taana aia taamat ga we, "Iaa sirawaa iu, ngali u ba tuo!" Tiwaa tsaa minet basbas asuk papaalii ia.

¹⁴ Mil Iesu ga asaait awatwati, "Nangaam asaaiti xa, oro u na laa asen iu tsaa sin unsau-sawit ma u na tali num tinabel malen Moses ta paare watwat taman, malen u se tuo, ngali asen so sin di, num minet a se xap."

¹⁵ Inesaait ina Iesu asuk sol isagaa buxa, ma xuduxudu ina no inaman di ga xaalame ngali lolong ma ngali Iesu naba atoa xadi no minet.

¹⁶ Oro, Iesu a xaa papaalii di ngali laa sausawit lalon no xobel biil xasinge.

*Iesu atoa taamat isua met
(Metiu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Sin biexa leng Iesu a lo taal asasing o no Paarasi ma no unaasasing ina lo sin no xobel araraa Galili, Judaia ma Jerusalem di tii xalkale tia. Xan xoror watwat Orong a manman sin ia, ngali atoa no minet.

¹⁸ Gim lasi, biexaa taamat di ta atsaxei xaalame ngen iexa taamat papan xabangas no isuaan ta met. Di ga xonon ngali giwaa laa naanua ngali atetei laamuaan Iesu, o ga xap xa sal ngali tsiga,

¹⁹ Biaa di ta xap pupua ngali tsalei xa sal, amuina sin abia malep, di en papan unga ina anua ma di ga tseng alen unga ina anua, di ga aririi aia taamat papan xabangas labatina abia malep laamuangen Iesu.

²⁰ Biaa Iesu ta lasi xadi tinaalnge, a laa ga we, “Turaaga, iaa se adodolii num no namaang tsaxa.”

²¹ No Paarasi ma no unaasasing ina lo, di lo adodo lalon xadi no butsa tsaa, “Saa taamat aila ta reret? Xa a xap pupua ngali adodolii no namaang tsaxa, oro Morooa mu a pupua.”

²² Iesu atixi xadi no adodo ga atsuru, “Ngalisa gim ta adodo amusili abala no maarang lalon nagim no butsa?

²³ Sen maarang asuk malus ngali paatina, ‘Num no namaang tsaxa iaa se adodolii’ o ngali we, ‘Tapaas ma u na eses?’

²⁴ Oro ngali gim ba atii we Xan Tsi Taamat[†]☆ a ie banam lalon xolkolmoxo ngali adodolii namaang tsaxa.”

Iesu ga asaaiti aia taamat isua met, “Taa asaaiti iu, tapaas, adi num xabangas ma u na laa tataam!”

²⁵ Tiwaa tsaa, taamat a tapaas pan no matan di, adi xan xabangas ta matmatuul papan ma ga pa’ii Morooa laa tatan.

²⁶ No inaman araraa di suk mataa ma di ga pa’ii Morooa. Di taton, di ga we, “Talaawaa giem se lasi no mat maarang mamainaang ta tsap.”

[†] 5:24 5:24 Balawaa totore “Xan Tsi Taamat” axaal sin propet Daniel a tore taman “Messiah,” iwaa Morooa naba ta tulen ngali atoaa xan no inaman. ☆ 5:24 5:24 Dan 7:13

Iesu a ilei Liwai
(Metiu 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Mulina abala, Iesu a es tsuul o ga lasi iexa unaalalet taakis, iesen Liwai, axalkale lalon anuen taakis. Iesu ga paare, “Amusili iaa.”

²⁸ Liwai a tapaas papaalii xan no mat maarang araraa ma ga suk amusili Iesu.

²⁹ Mil Liwai ga xosaraa xariin luxaal tatan ngali Iesu o xariin malep ina no unaalalet taakis ma biexaa no inaman bula, di le angen mii di.

³⁰ Oro no Paarasi ma no unaasasing ina lo, di ga paare xuduxudu laa sin xan no tsi asasing Iesu, “Ngalisa gim ta angen ma nun mii no unaalalet taakis ma no untsaxa?”[☆]

³¹ Iesu a xisi di, ga we, “Pispis toto a xap xaalame ngali lasi no inaman di ta axaau? A xap! A xaalame ngali biao di ta maramase.

³² Iaa xap xaalame ngali ilei no untutiik oro iaa xaalame ngali ilei no untsaxa ngali puxisbal.”

Atsutsura ngali namaang ina el
(Metiu 9:14-15; Mak 2:18-20)

³³ Di ga paare ngali ia, “Xan no tsi asasing Jon, ma xadi no tsi asasing no Paarasi, di tigiri el ma sausawit, oro num no di lo angangen ma nunun mu.”

³⁴ Iesu ga xisi di, “A pupua ngali gim ba atutiki xan no xibong aia taamat minaxis, ngali di na el sin iwaa taamat minaxis ta manman tsaa mii di?

³⁵ Oro leng biao naba xaalame nawe no matenkorot di ba saali iwaa taamat ta we na maxis sin di, ma sin abia no leng di ba el.”

[☆] 5:30 5:30 Luk 15:1-2

³⁶ Ga asaaiti di taman abala totore puapua, “A xap pupua ngali xa naba taterlii xa xolot ina laplap uul ma na tsik tali sin xa laplap xabaar. Nawe a xosaraa weaatia naba se tater abia laplap uul o biaa laplap uul naba xap mat etuna mii abia laplap xabaar.

³⁷ Ma a xap pupua ngali xa na tiitiiri waain uul laa lalon no xilkil ina waain xabaar.† Nawe aweaatia, biaa xilkil xabaar ina waain uul naba pak, Biaabi waain naba rue tsuul o xilkil ina waain na se tsaxa.

³⁸ A xap, waain uul di xaa tiitiiri laa lalon xilkil uul ina waain.

³⁹ Ma nawe xa anunngi waain xabaar, naba xap saansili ngali waain uul, naba paare weaatalaa, ‘Biaa waain xabaar asuk axaau buxa.’”

6

Orong ina Saabat

(Metiu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Sin biexa Saabat, Iesu a eses laa lalon uma wit o xan no tsi asasing di ga paaski no xalitsa ina wit. Di gisi no taman no liman di ngali saali pinpin, ma di ga ngani no.

² Biexaa Paarasi di laa ma atsuraa, “Ngalisa gim ta xosaraa abia ta laxei lo ina Saabat?”

³ Iesu a xisi, “O gim xap xoxoti sen maarang Dewit tii xosaraa mii xan no turan, biaa di tii itol?”

⁴ Tii tsiga lalon xan anua Morooa ga adi no tsoki pat ma di ga ngani no, biaa no unsausawit mu di ba ta ngani, amusili lo. Ma ga tabali no turan bula.”

† 5:37 5:37 Biaa no xilkil ina waain di tii xosaraa taman xilkil ina sipsip.

⁵ Mil Iesu ga asaaiti di, “Xan Tsi Taamat, ia Orong ina Saabat.”

⁶ Sin biexa Saabat, Iesu tii laa lalon anua sausawit ma ga asingan no inaman o iexa taamat xan lima mua ta met totogolo.

⁷ No Paarasi ma no unaasasing ina lo, di nen tsalei xa muina ngali atut tali sin Iesu, ma di ga lo xoxoen, ngali nawe atoa xa sin Saabat.

⁸ Oro Iesu a se atixi xadi adodo ga paare sin aia taamat liman ta met totogolo, “Tapaas ma u na til laamuaan abala no inaman araraa.” Taamat a tapaas ma ga til sin abia xolot.

⁹ Mil Iesu ga paare ngali di, “Iaa we ina atsuraa gim, sen mat lo a tutiik sin Saabat, ngali xosaraa mamainaang o ngali xosaraa morokon? O ngali atoa tino o xosor atsoti tino?”

¹⁰ Iesu a nanen i’is sin di se araraa o ga paare sin aia taamat, “Apalasaa limaam.” Taamat amusili Iesu ta paare, o liman ga sebula axaau.

¹¹ Oro di suk bal musteng ma di ga epaare engen di xuxuuk ngali sawe di ba soro xosaraa sin Iesu.

Iesu axilangi sangaul ma ga laa lua ina no aposal

(Metiu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Sin abia no leng, Iesu tii laa papan biexa buk ngali sawit ma lalon abia bing xiduul a lo sausawit laa sin Moroaa.

¹³ A se lawaareng o tii ga ilei xan no tsi asasing xaalame sangan ma ga axilangi sangaul ma ga laa lua ina di ma ga putsangi di no aposal:

¹⁴ Ilaa Saimon (iwaa Iesu ta a tsoxo iesani Pita) turamasen Endru, Jeims, Jon, Pilip, Batalomiu,

¹⁵ Metiu, Tomas, Jeims xan tsi Alpias, Saimon iwaa Silot,*

¹⁶ Judas xan tsi Jeims ma Judas Iskariot, iwaa tii babel tali Iesu sin xan no matenkorot.

Iesu asingan ma atoaa no inaman
(Metiu 4:23-25)

¹⁷ Iesu tii es soriri mii di ga laa til papan xolot ta tutiik. Xaraxin malep ina xan no tsi asasing mii xaraxin malep ina inaman di manman tia. Di xaal sin no xolot araraa ina Judaia, Jerusalem ma sin no xolot xuen ina Taia ma Sidon.

¹⁸ Biaa no inaman di tii xaalame ngali alongmen ia ma ngali naba atoaa xadi no maramase. Biaa di, no salawa tsaxa di tii atangtangabaai di, di se tuo.

¹⁹ Ma no inaman di xonon ngali taana Iesu amuina xoror ina tino atsuul sin ma ga atoaa di se araraa.

Taton ma lolbiir
(Metiu 5:1-12)

²⁰ Iesu a nanen sin xan no tsi asasing ga paare, “Atatoni biaa gim no muunwas, xan Maradaan Moroaa nagim.

²¹ Atatoni biaa gim, gim ta itol talaawaa, Orong naba tabiel amaasi gim. Atatoni biaa gim, gim ta tengteng talaawaa, mil gim ba nong tataton.

²² Atatoni abia gim biaa no inaman di ta ngutsulen gim, ma di ga palolii gim, rereti gim,

* **6:15 6:15** No xumul di ta we di na esas mii no Rom.

ma di ga atsoti no iesan gim malen morokon,
amuina sin iaa, Xan Tsi Taamat.☆

23 “Gim na paalam sin abia leng ma gim na tiili
taman tataton amuina nagim xariin iliil made
balalangit. Amuina xadi no mom di tii xosaraa
abia no mat namaang sin no propet.☆

24 “Oro Xaraxin xirabas sin gim no untang,
amuina gim se adi tsaa axoxorong.

25 Xaraxin xirabas sin gim, gim ta angen axaau
talaawaa,
amuina mil gim ba itol.

Xaraxin xirabas sin gim, gim ta nongnong tata-
ton,
amuina mil gim ba lolbiir ma lo tengteng.

26 Xaraxin xirabas sin abia gim, no inaman di ta
paipa’ii gim,
amuina biao mat namaang xadi no mom di
tii xoxosaraa sin no propet ababaa.

Titii nagim no matenkorot
(Metiu 5:38-48; 7:12)

27 “Oro iaa asaaiti gim, gim tii alongmen iaa.
Gim na titii nagim no matenkorot ma gim na
xosaraa mamainaang sin abia di, di tii ngutsulen
gim.

28 Gim na atubudaani abia di tii xororaa gim
ma gim na sawit ngali biao di, di tii xosor atsoti
gim.

29 Nawe xa atabai’i num paapas, u na puxis tali
biexa paapas bula sin. Nawe xa adi num uga
disdis, nangaam tilbanti ngali adi biexa uga bula.

³⁰ Tabali no inaman araraa di ta ningi gim, ma nawe xa adi nagim xawas, gim nangaam ning mulangena.

³¹ Gim na xosaraa namaang axaau sin biexaal, malen gim ta saan ngali di ba xosaraa namaang axaau sin gim.

³² “Nawe gim titii mu biao di, di ta titii gim, gim we Morooa naba atubudaani gim? No untsaxa bula di titii abia di, biao di ta titii di.

³³ Ma nawe gim axaau ngali abia di, di ta axaau ngali gim, Morooa naba tali tubudaan sin gim? Amuina no untsaxa bula di xoxosaraa abia bula.

³⁴ Ma nawe gim tali xawas, laa sin biao di, gim ta taltaalnge sin di, ngali di ba xisi, Morooa naba tali tubudaan sin gim? Amuina no untsaxa bula di taal maarang sin no untsaxa ngali di ba xiis buxaai laa sin di.

³⁵ Oro gim na titii nagim no matenkorot ma gim na xosaraa mamainaang sin di. Gim na tabali di, ma gim nangaam taalnge ngali di ba xiis mulangenai. Mil nagim iliil naba suk lot ma gim ba xan no tsi iwaa ta suk Lapalaa Buxa. Amuina axaau sin abia di, di ta xap taton sin Morooa, ma biao no untsaxa.

³⁶ Gim na ie biirbirum malen nagim Mom bula ta ie biirbirum sin no inaman araraa.

Nangaam ininte sin biexaal
(Metiu 7:1-5)

³⁷ “Gim nangaam ininte, ngali Morooa naba xap ininte sin gim bula. Gim nangaam atutali mamaet papan xa, ngali Morooa naba xap atutali mamaet papan gim bula. Gim na adodolii xadi

no namaang tsaxa biexaal, ngali Moroaa naba adodolii nagim no namaang tsaxa.

³⁸ Tabiel, ngali Moroaa naba tabali gim. Pua-pua axaau abia Moroaa ta tsoxaa laa lapula ma ga taagalen ngali tuali sebula ma naa usli. Ma naa rue laa pano xaiim. Sinsa, sen puapua gim ta tali, Moroaa naba taal mulangen abia puapua sin gim.”

³⁹ Iesu asaaiti di bula taman abala totore pua-pua, “A pupua ngali xa matababa naba laamuangen iexa matababa? A xap! Delu ba suk xol arie laa lalon lis!”✧

⁴⁰ Xa tsi asasing a xap laamuangen xan unaasasing. A xap! No tsi asasing araraa, nawe di ba alet asasing axaau di ba arie pupua malen xadi unaasasing.✧

⁴¹ “Ngalisa u ta lasi pu ro ina ie lalon matan num taamat o u ga xap adodomi abia xoltin ie lalon mataam tsaa?

⁴² U ba sen paare we, sin num taamat: ‘Nugu taamat, xaalame ina saali pu ro ina ie alen mataam,’ biala iu tsaa u xap adodo ngali lasi xoltin ie lalon mataam tsaa. Iu nan xalam lua! U na setauan saali xoltin ie alen mataam tsaa, mil u ba pupua ngali nanen axaau, ngali saali pu ro ina ie alen matan num taamat.

*Ie ma xan no waawaan
(Metiu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “A xap xa ie axaau na xaa waalii xaa waawaan tsaxa, malen mu a xap xa ie tsaxa na xaa waalii xaa waawaan axaau.

⁴⁴ No ie xuxuuk, di nen xilalaa sin xan no waawaan tsaa. No inaman di xap paaski no waawaan fik lalon no kuikui, o no greip sin no baria:☆

⁴⁵ Taamat axaau asen xan no namaang axaau amusili no namaang axaau lalon xan butsa. Taamat morokon asen xan no namaang morokon amusili no namaang morokon lalon xan butsa. No sen namaang ta usli lalon xan butsa taamat, naba tsuul lalon ngutsina.☆

*No untunumar alua
(Metiu 7:24-27)*

⁴⁶ “Ngalisa gim ta putsangi iaa, ‘Orong, Orong,’ o gim ga xap xosor amusili saxawe iaa ta paatinai?

⁴⁷ Iaa ba asen sin iu, iwaa ta xaalame sangaaga ta sen we ma ga alongmen nugu no totore ma ga amilpuaa no.

⁴⁸ Iwaa taamat a malen aia taamat ta tumaraa anua papan pula. Axaii aririi no mat ma ga axos awatwati no tutur papan atkale. Nawe xariin tinate a xaalame ngali abia anua, naba xap pupua ngali tsuuleli amuina axos awatwati anua.

⁴⁹ Oro iwaa xa ta alongmen nugu no totore ma ga xap amilpuaa no, a malen aia taamat ta xosaraa anua papan pula ga xap muun atilariiti xan no tutur ina anua papan atkale. Tiwaa tsaa biao xariin tinate ta laa xaalame asuk tsuule lii abia anua ma ga suk tabek laaliu.”

7

*Xan tinaalnge lalaamua ina no unmakmaxil
(Metiu 8:5-13)*

¹ Biaa Iesu ta se araraai xan no papaare sin xadi lolong no inaman, asuk tsiga Kaperanaam.

² Tia, xan untutule lalaamua ina no unmakmaxil a maramase ngali na se met. Iwaa lalaamua ina no unmakmaxil asuk titii buxaai iwaa xan untutule.

³ Iwaa lalaamua ina no unmakmaxil alongen Iesu ta tsap ma ga tulen no xusaak ina no Jiu laa sangan ia, ngali di na atsuraa, ngali na xaalame ma na atoa xan untutule.

⁴ Biaa di ta xaalame sangan Iesu di suk asaait awatwati weaatalaa, “Ilawaa taamat asuk saan ngali una xosaraa abala sin,

⁵ amuina a titii buxaai xida xobel labalaba Judaia ma ga xosaraa xida anua sausawit.”

⁶ O Iesu ga laa mii di.

Tii xap mager tsap atataaen anua, iwaa lalaamua ina no unmakmaxil ga tulen no turan ngali asaaiti ia weaatala: “Orong, nangaam adodo xuduxudu, amuina iaa xap axaau buxa ngali u ba xaalame tataaga.

⁷ Biaabi iaa ga lasi malen iaa xap pupua ngali xaalame sangaam amuina iaa xap mamainaang buxa ngali xaalame sangaam. Oro u na paare mu ngali nugu untutule naba tuo.

⁸ Ngali iaa tsaa taamat, iaa manman paina banam, nugu no unmakmaxil di manman paina iaa. Iaa xaa asaaiti aila, ‘Laa,’ o ga laa; o iliaa, ‘xaalame,’ o ga xaalame. Iaa xaa asaaiti nugu

untutule, 'xosaraa abala,' ga xaa xosaraa malen iaa ta xaa paare."

⁹ Biaa Iesu ta alongmen abala, asuk olol buxa sin ia, ga putsi laa sin abia malep ta amusili ia ga paare, "Iaa asaaiti gim, iaa xap tatanginai xa na ie xariin tinaalnge tala Israel malen aila."

¹⁰ Mil biaa no taamat di ta xaalame sangan Iesu, biaa di ta se mula laa nan anua, di se laa tatanginai iwaa untutule ta se axaau.

Iesu atoa xan tsi iexa aina xan maxis ta se met

¹¹ Mil mu, Iesu a laa lalon inaman laba Nain o xan no tsi asasing ma xariin malep di tii laa bula mii ia.

¹² Biaa Iesu ta se laa atataaen matan mat ina abia inaman laba, di alet atsuulngi iexa tsi ta se met. Xan tsi taamat iwaa aina ta xuuk mu xan maxis tii se metlii taman. Biaa xariin malep lalon inaman laba di laa mii ia.

¹³ Biaa Orong ta lasi iwaa aina, asuk titii buxaa i ia ma ga asaaiti, "Nangaam teng."

¹⁴ Mil ga laa lapalaa ga taana abia xabangas tongaan ta tete papan, ma biaa di, di ta atsaxei ia di suk til wat. Iesu ga paare, "Taamat xulaau, iaa asaaiti iu, u na tapaas!"

¹⁵ Iwaa tongaan a tapaas ma ga suk papaare, o Iesu ga giwaa laa sin xan naga.

¹⁶ No inaman araraa di tii us taman xariin minataa ma di tii ga suk pa'ii Morooa, di ga paare weaatalaa, "Ilawaa xariin propet so, a se tsap labatina gita. Ma gita se lasi no liman Morooa ta taxaa talaawaa"

¹⁷ Balawaa inesaait ina Iesu asuk sol sin no xolot araraa Judaia ma biaa no inaman laba atataaen.

*Iesu ma Jon Unaaxaxadaan
(Metiu 11:2-6)*

¹⁸ Xan no tsi asasing Jon di tii asaaiti ia, taman abala no maarang. Tii ilei delulu,

¹⁹ ma ga tulen delulu ngali laa atsuraa Orong: “Tu mu Karisito iwaa naba xaalame, o giem ba lo liliis tsaa ngali xa, xaatsap?”

²⁰ Biaa lo taamat delu tii le tsap sangan Iesu, delu ga paare, “Jon Unaaxaxadaan a tulen gelu xaalame sangaam ngali le atsuraa iu: ‘Tu mu Karisito iwaa naba ta xaalame, o giem ba lo liliis tsaa ngali xa xaatsap?’”

²¹ Sin abia leng, Iesu atoa no daan inaman di tii ie maramase ma ga saali no salawa morokon ta tsigaii di, ma ga atoa no matababa.

²² O ga xisi delulu, “Gulu na mula, ma gulu na atolomi sin Jon, sawe gululu ta se lasi ma alongmen: No matababa di se nanen, no xadek met di se eses, biaa no taamat taman minet basbas di se tuo, biaa no talingaban di se lolong, biaa no inaman di ta se met, di se tapaas mula ma di se baais taman inesaait mamainaang laa sin no muun was.

²³ Atubudaani aia taamat ta xap xol laa palaaen amuina sin iaa.”

²⁴ Mulina xan no tsi asasing Jon, delu tii se laa, Iesu a sebula papaare sin abia malep taman Jon, “Gim tii laa lalon xobel biil, ngali laa lasi sawe? Biaa lenlil maal ta lo mamaalen?”

²⁵ Nawe a xap, O gim tii laa ngali lasi sa? Taamat ta tamtuel lalon no uga mamainaang buxa? A xap! Biaa di, di ta tamtuel lalon no uga

mamainaang buxa xadi no iliil ta lapalaa ma di manman lalon no xariin anua.

²⁶ Oro gim tii laa ngali laa lasi sa? Xa propet? Iou! Iaa asaaiti gim, Jon asuk lot buxa ngen tsaa no propet.✧

²⁷ Balawaabi di ga atalaa abala ngali aia xa.
 “Iaa ba tulen nugu ngutsu laamuangen iu,
 iwaa naba ta taxaaturungi num sal laa-
 muaan iu.’✧

²⁸ Iaa asaaiti gim, labatina no inaman araraa, biao di, no aina di ta taxaana, a xap xa na lot buxa ngen Jon, oro iwaa ta dokdok buxa lalon xan Maradaan Moroaa asuk lot buxa ngen ia.”*

²⁹ (No inaman araraa, ma no unaalalet taakis bula, biao di ta alongen xan no totore Iesu, di suk nen xilalaa we xan sal Moroaa asuk tutiik amuina Jon tii axadaani di.

³⁰ Oro no Paarasi ma no unsinaae ina lo di palolii xan adodo Moroaa ngali di, amuina di tii xap muun alet axaxadaan sin Jon.)✧

³¹ “Iaa ba sen apuaa we, abala nan ul in atalaawaa? Di sen parawe?

³² Di malen abia no tsi dokdok di ta tsotso lalon niaan susune, di xaa ililei engen di:

“Giem xuina piut ngali gim ba tiili
 o gim ga xap muun tiili.

Giem anaanngi no tso tengteng o gim ga xap muun teng.’✧

✧ **7:26 7:26** Met 11:7-15 ✧ **7:27 7:27** Mal 3:1 * **7:28 7:28** Biao muina xan papaare Iesu a weaatala, “Di lot buxa ngen Jon amuina di tii lasi ma atii xan no tinaxaa Iesu, oro Jon tii xap lasi ma atii no.” ✧ **7:30 7:30** Met 21:32; Luk 3:12 ✧ **7:32 7:32** Met 11:16-19

³³ Amuina Jon Unaaxaxadaan, tii xap xaalame ngali ngen tsoki ma nun waain o gim ga paare, 'Salawa tsaxa tii tsigaii ia.'

³⁴ Xan Tsi Taamat a xaalame ga angangen ma nun, ma gim ga paare, 'Ilawaa taamat atsaam metmet ia ungogo taman daan watwat, ma xan no turan, no unaalalet taakis ma no untsaxa.'

³⁵ Oro biaa tino mamainaang ina abia di, di ta amusili sinaae, di asen we aso."

Aina untsaxa asilii no xaden Iesu

³⁶ Iexa ina no Paarasi aningi Iesu ngali laa angen tatan sin biexa nale. Iesu a se laa lalon xan anua aia Paarasi ma ga se tsotso ngali angen.

³⁷ Iexa aina, a manman taman tino ina na-maang tsaxa lalon abia inaman laba, ga atii we Iesu naba le angen tatan aia Paarasi, asuk xaalame taman sobuk xaat ta us taman daan ta tso mamainaang.

³⁸ Ma ga le til mulina ia sangan no xaden taman no tineng, asuk amadaaki no xaden ia taman xan no didin mat. Ga sil a puraa no xaden ia taman no ulin xuan, anguri no, ma ga patsaa abia daan ta tso mamainaang papan xan no xaden.☆

³⁹ Biaa iwaa Paarasi ta ningi ia ngali xaalame tatan, a lasi abala ga suk paare sin ia tsaa, "Nawe ilawaa taamat ia propet, naba atii saa aia ta taana ia ma sen mat laxen aina aia, amuina ilawaa aina untsaxa."

⁴⁰ Iesu a xisi ia, "Saimon, was bala iaa we ina asaaiti iu taman."

Saimon ga paare, "Asaaiti iaa, unaasasing."

☆ 7:38 7:38 Met 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

⁴¹ “Lo taamat delu ie xiba sin iexa taamat ngali delu ba xisi mil. Xan xiba iexa taamat a malen no sangsangaul alima ina xuxute (500) o iexa no sangaul alima (50) sin.

⁴² Delu adi abia no xuxute oro delu ga xap ie xuxute ngali xisi. Mil iwaa taamat ga adodolii xadelu no xiba amuina delu xap muun xisi no. Lowas, saa ina delulu naba suk titii buxaai iwaa taamat?”

⁴³ Saimon a xisi, “Manaa, iwaa taamat ta adi xuxute lot tii se adodolii xan xiba.”

Iesu ga we, “Num ininte a tutiik.”

⁴⁴ Mil Iesu apuxutsi laa sangan aia aina ga paare ngali Saimon, “U lasi aila aina. Iaa le tsiga lalon num anua o u ga xap muun tali xa daan ngali silii no xa’igi, oro ilawaa aina asilii no xa’igi taman xan no didin mat ma ga a puraa no taman no ulin xuan.

⁴⁵ U tii xap nguri iaa, oro ilawaa aina, biao iaa ta le tsiga, a xap iaawis sin ngurnguri no xa’igi.

⁴⁶ U xap aturungi daanwe papan xuaaga, oro ilawaa aina a patsaa no xa’igi taman daan ta tso mamainaang.

⁴⁷ Biaabi iaa ga asaaiti iu, xan no namaang tsaxa araraa iaa se adodolii no, asen malen xan titii a buxa. Oro, saa ia ta adodolii dokdok, xan titii a dokdok bula.”

⁴⁸ Mil Iesu ga asaaiti ia, “Num no namaang tsaxa, iaa se adodolii no.”

⁴⁹ Biao no xibong di epaare engen di tsaa, “Saa taamat aila, ta pupua ngali adodolii no namaang tsaxa?”

⁵⁰ Iesu ga paare ngali aia aina, “Num tinaalnge a se atoaa iu, laa lalon malina.”

8

Biexaa aina di amusili Iesu

¹ Mulina abala, Iesu a laa lalon no inaman laba ma no xobel xuxuuk ngali baais taman inesaait mamainaang ina xan Maradaan Moroaa. Sangaul axuuk ma ga laa lua ina xan no tsi asasing di tii laa mii ia,

² ma biexaa aina bula, biala Iesu tii saali no salawa tsaxa ma no mat laxen maramase sin di: Ilaa Maria Magdalin, iwaa no salawa ta paasaalua tii tsuul alen,

³ Ila Joana, xan xuaala ilaa Kusa, iwaa ta lalaamua lalon xan anua Erot; ilaa Susana ma biexaal bula. Balawaa no aina di tiltsomi Iesu mii xan no tsi asasing taman xadi no xuxute ma xadi no luxaal tsaa.☆

Totore puapua ina unsoksok

(Metiu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Biala xariin malep di ta tsap etudim, di xaal lalon no daan inaman laba se araraa, o Iesu ga asaaiti di taman abala totore puapua.

⁵ “Unsoksok a laa ngali soxaa xan no xalitsa. A laa ma ga amiiri no xalitsa o biexaa xalitsa ga xol amusili sal. No inaman di eses papan no ma no maan di ga le ngani no.

⁶ Biexaa xalitsa a xol papan no xaat. O biala di ta tsik dokdok mu di ga malang amuina a xap xa daan sin.

⁷ Biexaa xalitsa a xol labatina no xoxor ga tsik mii no palis, o biala no palis xoxor ta tsik butbutu, asuk xail amantei no.

☆ **8:3 8:3** Met 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

⁸ Oro biexaa xalitsa a xol tsaa lalon pula ta axaaau ga tsik no ma ga waalii no waawaan. Atsap sangsangaul ina waawaan ina xalitsa axuuk di ta soxaa.”

Biaa ta paatina abala asuk paare lot, “Iwaa ta ie talinga, na lolong.”

(Metiu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Xan no tsi asasing di ga atsuraa ngali sen muina ina abala totore puapua.

¹⁰ Iesu ga asaaiti di, “Sinaae ngali no maarang ta xuxii lalon xan Maradaan Moroaa a se tali sinaae sin gim, o sin biexaal xaatsap iaa paatina no totore puapua, ngalibi,

“Di ba lasi no maarang, ta malen di xap lasi no, ma di ba alongen no totore o di ba xap muun leng.”☆

(Metiu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ “Balawaa muina ina totore puapua: Biaa xalitsa xan totore Moroaa.

¹² Biaa no xalitsa ta xol lalon sal a malen abia di ta alongmen no totore, o Saatan ga xaalame ma ga saali abia totore lalon xadi no butsa, ngalibi di ba xap taltaalnge ma adi atotoaa.

¹³ Biaa no xalitsa ta xol papan xaat, a malen abia di ta adi totore taman taton nawe di alongmen, oro di xap atsuul baa. Di taltaalnge dokdok mu, o nawe xonkonon atsap, di se xol.

¹⁴ Biaa no xalitsa ta xol labatina no palis xoxor a malen abia di ta alongmen xan totore Moroaa, oro di ga amusili xadi no sal tsaa di ga liaan taman lolbiir ina tino, di ga taton taman xadi no daan maarang malen tang ma di ga xap maatkel.

¹⁵ Oro, biala no xalitsa papan pula axaau a til axilangi biala no butsa ta suk axaau ma di ga alongmen totore, taxaariti, amusili ma di ga waalii no waawaan.

Totore puapua ina rarar

(Mak 4:21-25)

¹⁶ “A xap xa na araraa rarar ma na baaii, o na aturungi paina ibe. A xap! A xaa ataxiwaa sin niaan taktaxiu ngalibi no saa di ta tsiga di ba lasi abia rarar.”

¹⁷ Ngali abia muina a xap xawas ta xuxii di ba xap tsal tatanginai, ma sawe u ta axuina naba tsap lengleng.

¹⁸ Biaabi u na adodoriiti sawe u ta alongmen. Nawe saa ia ta iewas, di ba tabiel buxaa; oro saa ia ta xap iewas, ga adodo we a iewas, di ba alet mulangen no maarang sin ia.”

Xan nagaa Iesu ma xan no turumasen

(Metiu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Talaawaa xan nagaa Iesu ma no turumasen di xaalame ngali le lasi Iesu, oro di ga xap pupua ngali laa sangan amuina sin abia xariin malep.

²⁰ Xa ga asaaiti ia, “Num nagaa ma no turumasen iu balaa di ta tiltil lokobel, di saan ngali lasi iu.”

²¹ Iesu a xisi, “Nugu nagaa ma no turumasen iaa, biala mu di, di ta alongmen xan totore Morooa ma di ga amusili no.”

Iesu a paare sin maal ga malina

(Metiu 8:23-27; Mak 4:35-41)

☆ **8:16 8:16** Met 5:15; Luk 11:33

☆ **8:18 8:18** Met 25:29; Luk

19:26

²² Sin biexa leng Iesu asaaity xan no tsi asasing, “Naga laa sin gelgel xaatalaa ina daan ulis.” Ma di ga xaa papan mono ma di ga laa.

²³ Biaa di ta se alusa laa, Iesu asuk urange. Biexa xariin maal a tapaas lalon daan ulis ma ga wena se lulus ma di suk manman lalon xaraxin mamaet.

²⁴ No tsi asasing di ga laa ma apadaa ia, di ga paare, “Orong, Orong, gita ba se liaan!”

Iesu a pade ma ga imii maal ma laman, ma biaa xariin maal ga suk met araraa ma ga suk malina.

²⁵ Iesu ga atsuraa xan no tsi asasing, “Itaa gim se tali nagim tinaalnge?”

Lalon minataa ma lalon olol, di ga etsura engen di. “Nugutu sen taamat so aila? A paare o maal ma daan ga lolong amusili ia.”

Iesu atoa taamat salawa ta tsigaii

(Metiu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Di alusa laa lalon xolot ina Gerasin, a manman xaatalaa ina daan ulis Galili.

²⁷ Biaa Iesu ta tsuul laa xuen, iexa taamat lalon inaman laba salawa ta tsigaii asuk sabasue. Xamkabaar tsaa, ilawaa taamat abelbel, a xap manman lalon xa anua, a xaa manman lalon no lia pupuna mu.

²⁸ Biaa ta lasi Iesu asuk xuup lot weaatalaa, “U wena xosaraa sa sin iaa, Iesu, xan Tsi Morooa lapalaa suk se? Iaa ningi iu ngali u na xap xosaraa atsoti iaa!”

²⁹ Amuina Iesu a se paare watwat ngali aia tanua tsaxa na tsuul alen aia taamat. No daan leng iwaa salawa atigiri sabatsoli ia. Nawe no

inaman di xaa pitsi taman tsen* sin no liman ma no xaden a xaa baxi tsen ma ga xaa sol laa lalon no xobel biil sin iwaa salawa ta xaa tali watwat sin.

³⁰ Iesu atsuraa, "Saa iesaam?"

Iwaa taamat a xisi ga we, "Iaa Legion," amuina no daan salawa tsaxa di se tsigaii ia.

³¹ Ma biao no salawa di ningi awatwati Iesu, ngali na xap tulen di laa lalon lis.

³² Xariin xobel bol di lo angangen sin gelgel ina buk. Biao no salawa di ningi Iesu ngali na tulen di laa lalon abia no bol ma Iesu ga siir.

³³ Biao no salawa di ta tsuul lalon aia taamat, ma di suk tsigaii no bol ma di suk soriri tsuul papan buk, di ga rik lalon daan ulis ma di tii ga suk liaan.

³⁴ No untamtabiel bol di lasi weaatia, o di suk sol laa ma di ga paatina taman abia maarang lalon inaman laba ma sin no xobel palaaen inaman laba.

³⁵ O no inaman di ga laa ngali lasi abia maarang ta tsap. Biao di ta xaalame sangan Iesu, di le tatanginai iwaa taamat no salawa ta tsuul papaalii ta tsotso sangan no xaden Iesu. Atamtuel lalon no manman ma ga se adodo axaau, o di ga suk mataa.

³⁶ Biao di tii lasi abala, di asaaiti no inaman taman Iesu tii sen atoaa wenangenai aia taamat no salawa tsaxa tii tsigaii ta se tuo.

³⁷ Mil no inaman lalon xolot Gerasin di ga ningi Iesu ngali na se papaalii di amuina di mataa buxa sin abia maarang ta xosaraa. Biaabi Iesu ga taxaaturung ngali xaa papan mono ngali laa.

* 8:29 8:29 tsen - Sua ain.

³⁸ Iwaa taamat no salawa di ta tsuul papaalii, aningi awatwati Iesu ngali amusili ia, oro Iesu ga tulenlii ia ga paare,

³⁹ “Mula laa lokobel ma u na baais taman sawe Moroaa ta se xosaraa sin iu. Biaabi, iwaa taamat ga laa ma ga atalem sin no inaman laba taman samaarang Iesu ta se xosaraa sin ia.”

*Iesu atoaa tsaana ta met ma aina ta maramase
(Metiu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Iesu a se mula o xariin malep ina inaman di suk putsangi axaau sin xan tsinap, amuina di lo liliis ngali ia.

⁴¹ Mil iexa taamat iesan ila Jairus lalaamua ina anua sausawit a xaalame ma ga le xol sangan no xaden Iesu. Ga ningi Iesu ngali xaalame lalon xan anua,

⁴² amuina xan nan tsaana mu, a we na se met, iwaa tsaana xan no miet a sangaul axuuk ma ga laa lua.

Biaa Iesu ta es laa lalon sal, biao malep di suk asuruti ia.

⁴³ Ma iexa aina ia ta ie minet nanxaskas sin no miet ta se sangaul axuuk ma ga laa lua, ma ga xap xa na pupua ngali atoaa ia.[†]

⁴⁴ Iwaa aina a xaalame mulina Iesu ma ga taana barangutsina xan uga disdis, o tiwaa tsaa biao minet nanxaskas asuk xap.

⁴⁵ “Saa taxaane iaa?” Iesu a tiirik.

Biaa di araraa di ga ulis, Pita ga paare, “Lalaa-mua, xariin malep di asuruti iu.”

[†] **8:43 8:43** Sin biexa inaatel lalon Grik di ataala bula abala: *A se araraai xan no xuxute sin no pispis toto ngali di ba atutiki xan minet.*

⁴⁶ Oro Iesu ga paare, “Xa tsaa ia ta taana iaa. Iaa atii, amuina iaa saanen xoror watwat ta tsuul alen iaa.”

⁴⁷ Mil aina ga lasi malen Iesu a se atik tatangi-nai, asuk es didiir xaalame ma ga le xol sangan no xaden. Lalon no matan no inaman, asuk asaaiti Iesu ngalisa ta taana ma ga sen tuo we.

⁴⁸ Iesu ga paare ngali ia, “Nugu tsaana, num tinaalnge a se atoa iu, u na laa lalon malina.”

⁴⁹ Biaa Iesu ta lo papaare tsaa, iexa taamat axaal lalon xan anua Jairus, lalaamua ina anua sausawit ga asaaiti Jairus, “Num tsaana a se met, nangaam alilii bula unaasasing.”

⁵⁰ Iesu alongmen abala ga paare ngali Jairus, “Nangaam mataa; u na taltaalnge, ngali naba tuo.”

⁵¹ Biaa Iesu ta se laa tsap lalon xan anua Jairus, a xap siir ngali xaal di na tsiga mii. Asiir mu ngali Pita, Jon, Jeims, ma xan mom ma xan nagaa tsaana ngali di na tsiga.

⁵² Sin abia aua, no inaman di teng lolbiir ma biexaal di suk teng xuupkup. Iesu ga paare ngali di, “Gim nangaam tengteng, ilawaa tsaana a xap met, a urange mu.”

⁵³ Di suk nongen ia, amuina di atii tsaana a se met.

⁵⁴ Oro ga taana liman ma ga paare weaatalaa, “Nugu tsaana, u na tapaas!”

⁵⁵ Nantanuaan tsaana asuk mula, ma a xap sauna mu tsaana asuk til lapalaa, o Iesu ga asaait ngali di na tabali.

⁵⁶ Xan mom ma xan nagaa di suk olol buxa, oro Iesu asaait awatwati di ngali di na xap asaaiti xaal taman abala maarang ta tsap.

9

*Iesu a tulen sangaul ma ga laa lua
(Metiu 10:5-15; Mak 6:7-13)*

¹ Biaa Iesu ta se ilei axumuli xan no tsi asasing ta sangaul ma ga laa lua, asuk tali abia watwat ma banam sin di ngali tulen atsuulngi no salawa ma atoa no mat laxen maramase,

² ma a tulen di ngali baais taman xan Maradaan Moroa ma ngali atoa bia di, di ta maramase.

³ Iesu ga asaaiti di, “Gim nangaam adi xaa was sin abala ines—na xap xa xudak, na xap xa tutuel, na xap xa tsoki, na xap xa xuxute ma na xap xa uga bula mii gim.

⁴ Sen anua gim laa tsap lalon, gim na manman atia lalon til gim ta papaalii abia inaman laba.

⁵ Nawe no inaman di xap sirawaa gim lalon abia xobel, gim na panlii kuku sin no xaden gim nawe gim tapaas papaalii abia xobel ngali asen so malen xa papaare leng ngali epuske mii di.”✧

⁶ Lowas no tsi asasing di tapaas laa lalon no xobel xuxuuk di ga baais taman Inesaait Ma-mainaang ma di ga atoa no inaman lalon abia no xolot araraa.

*Erot adodo xuduxudu ngali Iesu
(Metiu 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Erot,* gawana ina no prowins Galili ma Perai’a, alongmen abala no maarang ta tsap ma xan adodo asuk xap matul axaau. Amuina biexaal di we Jon a se tapaas mula sin minet.

✧ 9:5 9:5 Luk 10:4-11; Apo 13:51 * 9:7 9:7 Biexa iesan Antipaas.

⁸ Biexaal di we Elaija a se asemat, o biexaal bula di we, iexa ina no propet in ti laamua a sebula tino mula.[☆]

⁹ Oro Erot ga paare, “Iaa se ritlii xuan Jon. O saa aila, iaa ta alongmen ta sebula xosaraa abala no maarang?” Ma ga xonon ngali na lasi ia.

*Iesu atabali 5,000 ina inaman
(Metiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)*

¹⁰ Biaa no aposal di ta se mula laa di le asaaiti Iesu taman no sen maarang di ta se xosaraa. A giwaa di mii ia ma di ga arie laa xasinge di tsaa lalon xobel Betasaida.

¹¹ Oro biaa malep, di se sinaae sin Iesu itaa naba ta laa ma di ga suk amusili ia. Iesu a suei di ma ga asaaiti di taman xan Maradaan Moroa, ga atoa abia di, di ta maramase.

¹² A se nale, o no sangaul axuuk ma ga laa lua ina tsi asasing di ga xaalame sangan Iesu di ga we, “Tulen abala malep laa lalon no xobel atat ngali di ba laa tsal xadi luxaal ma xaa xolot ngali urange amuina gita man lalon xobel biil.”

¹³ Iesu ga xisi, “Gim na tabali di taman xaa luxaal ngali di ba angen.”

Di xisi, “Alima no tsoki ma alua mu no xoo bala, o giem xap pupua ngali uuli xaa luxaal ngali abala xariin malep.”

¹⁴ A pupua malen alima no tausan ina taamat.[†]

O Iesu ga paare sin xan no tsi asasing ga we, “Gim na atsotsoi no taamat sin no xumkumul ina no sangaul alima ina taamat.”

[☆] **9:8 9:8** Met 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 [†] **9:14 9:14** Di xap xoxot tali no aina ma no tsi.

¹⁵ No tsi asasing di xosaraa weaatia o no inaman araraa di suk tsotso lapula.

¹⁶ Iesu adi no tsoki ta lima ma no xoo ta lua, a nanen laa balalangit ga putsangi axaau sin Morooa ma ga tsabaxi no. Mil ga tali sin no tsi asasing ngali di ba tabali no inaman.

¹⁷ No inaman di angen ma di ga suk maaslii no xolot ina luxaal. No tsi asasing di adi sangaul ma ga laa lua ina tep ma di ga tuali xadi no ngaalngaal.

*Pita a paare leng taman Iesu
(Metiu 16:13-28; Mak 8:27—9:1)*

¹⁸ Sin biexa leng, Iesu a laa sausawit mii xan no tsi asasing lalon biexa xolot ta xap xa inaman ma Iesu ga atsuraa di, “Balawaa no malep di we iaa saa?”

¹⁹ Di xisi, “Biexaal di we, iu Jon unaaxaxadaan, biexaal di we, iu Elaija, biexaal bula di we, iu xa ina abia no propet in ti laamua, o ga sebula tino mula.”☆

²⁰ O Iesu ga atsuraa, “Oro gim, gim we iaa saa?”

Pita a xisi, “Iu xan Karisito Morooa.”☆

²¹ Iesu atewaai di ngali di na tilaamamil ngali xap asaaiti xaal taman abala.

²² O Iesu ga we, “Xan Tsi Taamat naba alet sosong sin no daan mat maarang, ma no xusaak, no lalaamua ina no unsausawit ma no unaasasing ina lo di ba palolii ia. Ma di ba sas amantei, o mulina nanaatuul ina leng naba tapaas mula taman tino.”

☆ **9:19 9:19** Met 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 ☆ **9:20 9:20** Jon 6:68-69

²³ Iesu ga paare sin di araraa, “Nawe xa a saan ngali amusili iaa, na suk adodolii ia tsaa, ma na atsaxei xan tongol sin no daan leng ma na amusili iaa.✠

²⁴ Nawe saa ia ta taxaariti xan tino lalon xolkolmoxo, naba xosorlii, oro saa ia ta tali xan tino lalon xolkolmoxo ngali iaa naba tino.✠

²⁵ Xan sen axaau taamat naba adi nawe a tapkina abala xolkolmoxo o mil ia tsaa ga xap adi tino laaliu?

²⁶ Nawe xa a mangiel sin iaa ma nugu no totore, Xan Tsi Taamat bula naba mangiel sin, nawe a xaalame taman xan minaalam ma xan no minaalam xan Mom ma no angelo pat.

²⁷ Iaa asaaiti gim taman so, biexaal ina gim di ta tiltil atalaa di ba xap mager met sin di ba ta setauan lasi xan Maradaan Morooa.”

*Iesu mii Elaija ma Moses
(Metiu 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ Iesu asaait taman abala o mulina no leng ta paasaatuul ta se liu, A giwaa Pita, Jon ma Jeims ma di ga laa ningning lapalaa papan biexa buk.

²⁹ Biaa Iesu ta lo sausawit, xan nanen asuk tsap xaatsap ma xan no uga disdis asuk iaas buxa malen tsilatsila.

³⁰ No taamat alua, ilaa Moses ma Elaija,

³¹ delu asemat taman minaalam ina tsilatsila, ma delu ga papaare mii Iesu. Detuu papaare taman Iesu naba ta poroklii xolkolmoxo, biaa naba ta taxaa puua tia Jerusalem.

✠ **9:23 9:23** Met 10:38; Luk 14:27 ✠ **9:24 9:24** Met 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25

³² Pita mii no turan, detuu suk mata u'urange, oro biao detuu ta pade axaau maaba, di suk lasi xan minaalam Iesu ma biao delulu ta tiltil mii.

³³ Biao Moses ma Elaija delu ta we na se papaalii Iesu, Pita asuk paare sin, "Manmanel, asuk axaau gita na le man ataala. Gita na atilngi xaa baul na tuul ataala, num ka, xaka Moses ma xaka Elaija." (Pita a xap atii sawe abia ta papaare taman.)

³⁴ Biao ta lo papaare tsaa, pu xelangit atsap, ma ga ngaati di ma di ga suk mataa, biao di ta tsiga lalon abia xelangit.

³⁵ O inan xa axaal lalon abia xelangit ga we, "Ilawaa, nugu tsi, iaa ta se axilangi. Gim na lolong sin."☆

³⁶ Biao ine a se papaare xap, o detuu ga lasi Iesu ta se tiltil ia xasinge. No tsi asasing detuu xap asaaiti xa sin abia aua taman sawe detuu ta se lasi.

*Iesu atoa tsi, salawa tsaxa ta tsigaii
(Metiu 17:14-20; Mak 9:14-29)*

³⁷ Sin leng papan, biao di ta se tsuul lapula xaal papan buk, xariin malep di le sabasue ia.

³⁸ Lasi, iexa taamat lalon abia malep asuk ilei Iesu, "Unaasasing, iaa suk ningi iu ngali u ba lasi nugu tsi, ilawaa nugu nan tsi mu.

³⁹ Salawa tsaxa alogotsi ia o ga tunga ma ga xaa xuup, a xaa lii adidiiri lapula ma no biso ga xaa tsuul lalon ngutsina. A xap xaa papaalii ia, ma ga tsaalen ia.

⁴⁰ Iaa ningi num no tsi asasing ngali di na saali aia salawa tsaxa o di ga xap pupua."

☆ 9:35 9:35 Met 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22; 2Pi 1:17-18

⁴¹ Iesu a xisi, “Gim no muun taltaalnge ma no utmilmil ina namaang morokon. Saapuaa iaa ta manman mii gim, o gim ba ie tinaalnge langisa? Tali num tsi tala.”

⁴² Biaa iwaa tsi ta lo es xaxaalame, iwaa salawa tsaxa alii ia papan pula ma ga suk didiir. Oro Iesu asuk imii iwaa salawa tsaxa, atoaa iwaa tsi ma ga taal mulangenai laa sin xan mom.

⁴³ No inaman di suk tunga sin abia xan watwat ma xan minaalam Morooa.

Biaa no inaman di ta lo adodo xuduxudu sin abia maarang Iesu ta xosaraa, o Iesu ga paare sin xan no tsi asasing,

⁴⁴ “Gim na lolong axaaau sin sawe iaa ta wena asaaiti gim taman. Xan Tsi Taamat di ba babel tali‡ papan no liman no taamat.”

⁴⁵ Oro di xap leng sin muina abala totore. Balawaa totore asuk man xuxii sin di ngali di ba xap tsiili. Di ga mataa ngali atsuraa Iesu taman.

Saa asuk lot buxa?

(Metiu 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Biexa inemagaee atsap lolobet ina no tsi asasing ngali saa naba suk ies lot labatina di.☆

⁴⁷ Iesu a se atii xadi no adodo ina butsa, ga giwaa tsi dokdok ma ga atilngi sangan.

⁴⁸ Ma ga paare ngali di, “Nawe saa ia ta suei atatoni aila tsi dokdok sin iesan iaa, a malen mu ta suei atatoni iaa, o nawe saa ia ta suei atatoni iaa, a malen mu ta suei atatoni iwaa ta tulen iaa. Amuina saa ia ta adokdoki labatina gim araraa, a ies lot lalon no matan Morooa.”☆

‡ 9:44 9:44 *babel tali* - Betray ☆ 9:46 9:46 Luk 22:24 ☆ 9:48 9:48 Met 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

Taxaa taman iesan Iesu

⁴⁹ Jon asaaiti, “Manmanel, giem tii lasi iexa taamat ta tulen atsuulngi no salawa sin iesaam ma giem xonon ngali tilbanti amuina ia a xap ina gita.”

⁵⁰ Iesu a xisi, “Gim nangaam tilbanti, nawe saa ia ta xap epuske mii gim, ia mu ina gim.”

No Samaria di epuske mii Iesu

⁵¹ Leng a se atat ngali Iesu naba se laa balalangit, o ga adodo watwat ngali laa Jerusalem.

⁵² A es laa lalon xolot Samaria ma ga tulen no ngutsu ngali asaaiti no inaman lalon biexaa xobel ngali di na taxaaturung ngali xan tsinap Iesu.

⁵³ Oro, no inaman atia di xap sirawaa ia, amuina di se atii we Iesu naba laa Jerusalem.

⁵⁴ Biaa xan no tsi asasing, Jeims ma Jon delu ta alongmen abala delu suk atsuraa Iesu, “Orong, u saan ngali gelu na asaaiti Morooa ngali na tulen ie xaal balalangit ngali le xosor atsoti di?”

⁵⁵ Oro Iesu aputsi ma ga imii delu,

⁵⁶ ma di ga se laa sin biexa xobel xaatsap.

Iliil ngali amusili Iesu

(Metiu 8:19-22)

⁵⁷ Biaa di ta lo eses laa lalon sal o iexa taamat ga asaaiti Iesu, “Iaa ba amusili iu sin no xolot araraa u ba ta laa sin.”

⁵⁸ Iesu a xisi, “No xapunakok di ie mat ma no maan di ta lolo lapalaa di ie uni, oro xan Tsi Taamat a xap xa xolot ngali atetei xuan.”

⁵⁹ Ga sebula asaaiti iexa taamat, “U na amusili iaa.”

Oro, iwaa taamat a xisi, “Orong, u na setauan poroklii iaa ngali iaa ba laa punami nugu mom.”

⁶⁰ Iesu ga paare ngali, “Papaalii no minet di na punami xadi no minet tsaa, oro u na laa ma baais taman xan Maradaan Moroaa.”

⁶¹ Ma iexa taamat a sebula paare, “Iaa ba amusili iu, Orong, maarang mu iaa na ben mula ngali laa xubalaasaai sin nugu matenaanua.”

⁶² Iesu a xisi, “A xap xa taamat na taxaana ios ngali tsupki pula o ga nanen mula, a xap pupua ngali inatalil lalon xan maradaan Moroaa.”

10

Iesu a tulen 72 ina xan no tsi asasing

¹ Mulina abia, Orong ga axilangi no sangaul apaasaalua ma ga laa lua ina biexaal bula ina xan no tsi asasing. Ma ga tulen alualua ina di, laamuangen ia sin no xobel araraa, Iesu naba ta laa lalon.

² Iesu asaaiti di, “No uma ngali tatat a se malisa, oro a xap xaa daan untinaxaa. Gim na ningi Orong ina tatat uma ngali naba tulen no untinaxaa laa lalon uma ngali alet luxaal.☆

³ Laa! Iaa tulen gim malen no sipsip dokdok ngali laa labatina no xapunakok.☆

⁴ Nangaam adi xa paakpaak dokdok o xa tutuel lot o xaa bubut ma gim nangaam suei atatoni xaal lalon sal.

⁵ “Biaa gim ta tsiga lalon xa anua, gim na setauan paare weaatalaa, ‘Malina na manman labatina abala anua.’

⁶ Nawe xa taamat ina malina ia, biala malina naba iaawis papan ia, o nawe a xap, biala malina naba mula xaalame sin gim.

⁷ Gim na manman lalon abia anua. Gim na ngani ma nunngi sen mat maarang di ta tabali gim taman, amuina untinaxaa naba adi bula xan iliil. Gim nangaam tsuul tsiga lalon no anua.✧

⁸ "Biala gim ta tsiga lalon xa inaman laba ma di suei atatoni gim, ngani samaarang di ta taxaaturungi ngali gim.

⁹ Gim na atoaa biala di ta ie minet ma gim na asaaiti di: 'Xan Maradaan Morooa a se atataen gim.'

¹⁰ Oro biala gim ta tsiga lalon xa inaman laba ma di ga xap sirawaa gim, gim na laa lalon no sal ma gim na paare,

¹¹ 'No kuku ina nagim inaman laba biala ta tso wat sin no xaden giem, giem sebula panlii sin gim.✧ O gim na se atii: Xan Maradaan Morooa a se atat.'✧

¹² Iaa asaaiti gim, sin abia leng naba axaau buxa tsaa sin Sodom ngen abia inaman laba.✧

¹³ "Xariin xirabas sin gim no Korasin ma xariin xirabas sin gim no Betasaida! Amuina nawe no xariin axixila tii tsap lalon nagim no inaman laba. O nawe balawaa no xariin axixila tii se tsap Taia ma Sidon, di ba se puxisbal tsaa. Di ba se alen no pu laplap tsaxa ma di na patsaa di taman pit papan no xuan di.

¹⁴ Oro naba axaau buxa tsaa ngali no inaman Taia ma Sidon sin leng ina ininte ngali gim.

✧ **10:7 10:7** 1Ti 5:18 ✧ **10:11 10:11** Apo 13:51 ✧ **10:11 10:11**
Met 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 ✧ **10:12 10:12** Met 10:15;
11:24

15 O gim no inaman Kaperanaam, gim we di ba alet laangen iesan gim laa lapalaa balalangit? Asuk xap! Di ba lii laangen gim lalon lis.

16 “Nawe saa ia ta lolong sin gim, a malen mu ta lolong sin iaa o nawe saa ia ta palolii gim, a palolii iaa bula, ma nawe saa ia ta palolii iaa, a palolii aia bula ta tulen iaa.”☆

Ina mula ina 72 ina no tsi asasing

17 No sangaul apaasaalua ma ga laa lua ina no tsi asasing di se laa mula taman taton di ga we, “Orong, no salawa di lolong sin giem biao giem ta putsangi iesaam.”

18 A xisi, “Iaa lasi Saatan ta xol xaal balalangit malen tsilatsila.

19 Lasi, iaa se tali banam sin gim ngali xutsili no tsitsi ma no sogomare ma ngali le aiepatsaa xan xoror matenkorot. A xap xawas naba xosor atsoti gim.

20 Oro gim nangaam taton sin no salawa tsaxa di ta lolong sin gim, gim na taton malen no iesan gim di se atalaa balalangit.”

21 Sin abia aua Iesu asuk us taman taton sin Nantanua Pat ga we, “Iaa pa’ii iu, nugu Mom, Orong ina balalangit ma balan pula, amuina u ta unngena abala no maarang sin no unsinaae ma sin no inaman di ta adi xariin asasing o u ga asen abala no maarang sin no tsi dokdok. Asuk so, nugu Mom, u xosaraa abala amusili num sirsiir.

22 “Nugu Mom a se tali no mat maarang araraa susugu, o a xap xa na atii saa aia Tsi, oro Xan Mom mu, ma a xap xa na atii saa aia Mom, oro

Xan Tsi mu ma ngali biaa di, Xan Tsi ta axilangi ngali atsapngen ia.”☆

²³ Iesu agar laa sin xan no tsi asasing ma ga asaait axuina di, “Moroaa atatoni abia no mat ta lasi samaarang gim ta se lasi.

²⁴ Amuina no propet ma no king, di tii suk saan ngali lasi sawe gim ta lasi oro di xap lasi, ma alongmen sawe gim ta alongmen, oro di tii xap alongmen no.”

Totore puapua ina taamat axaaui in Samaria

²⁵ Sin biexa leng iexa unsinaae ina lo a til lapalaa ga xonon Iesu taman abala atsutsura ga we, “Unaasasing, iaa na suk xosaraa sen maarang xaawe ngali adi abia tino laaliu?”

²⁶ A xisi, “Di atalaa sawe lalon xan lo Moses? U adi sen mat sinaae sin abia no lo?”

²⁷ A xisi, “*U na titii Orong iwaa num Moroaa taman num butsa araraa, nantanuaam, ma num watwat, ma num adodo.*”☆ Ma “*U na suk titii no turaam, malen u ta titii iu tsaa.*”☆

²⁸ Iesu ga xisi, “U tii suk xisi axaautsi. U na xosaraa abala ngali u ba adi tino laaliu.”

²⁹ Oro a we na asen we a tutiik tsaa ma ga atsuraa Iesu, “Ma saa aia turaaga?”

³⁰ Iesu a xisi, “Iexa taamat a es xaal Jerusalem ngali laa lapula Jeriko, o no unpulapula di tsilriti ma di ga taterlii xan no uga araraa. Di suk sas atsoti ma di ga sol papaalii lapula ta se met xiirkires.

☆ 10:22 10:22 Jon 3:35; 10:15 ☆ 10:27 10:27 Dut 6:5 ☆ 10:27 10:27 Lew 19:18; Met 22:35-40; Mak 12:28-34

³¹ Sin abia leng bula, iexa unsausawit amusili abia uk sal laa lapula. Biaa ta le lasi iwaa taamat ta matmatuul asuk es xatsep laa sin gelgel ina sal ma ga es liu.

³² Ma iexa Liwai* a es xaalame bula lalon abia uk sal, a le lasi aia taamat ta matmatuul ma ga sebula es xaa sin gelgel.

³³ O iexa taamat in Samaria† a se es xaalame sin abia uk sal. Biaa ta lasi aia taamat ta matmatuul asuk titii buxaai.

³⁴ A es laa sangen, ga aruati daanwe ma waain sin xan no toto ma ga pitsi no. Atsaxei taamat laa papan xan donki ma ga giwaa laa lalon anuen xibong ma ga tilaamamil sin.

³⁵ Sin leng papan, a tali nen xuxute ta lua sin untilaamamil ina anuen xibong ga asaaiti, 'U na tilaamamil sin, o nawe u lii aisa lapalaa papan abala xuxute ngali tilaamamil sin aila taamat, iaa ba xisi sin leng iaa ba ta laa mula.'

³⁶ "Saa ina abala tuu taamat xan turan so, iwaa taamat no unpulapula di ta tsaapi?"

³⁷ Unsinaae ina lo a xisi, "Iwaa taamat ta tali xan biirbirum sin."

Iesu ga asaaiti, "U na laa ma u na xosaraa wenangen atia."

Tatan Maata ma Maria

³⁸ Iesu mii xan no tsi asasing di eses laa ma di ga se tsap lalon biexa xobel, o iexa aina iesan Maata, ga sirawaa Iesu laa tatan.☆

* **10:32 10:32** Iexa ina xadi matenbung no Liwai ta taxaa lalon Xan Anua Morooa. † **10:33 10:33** No Jiu di nan amagurusiki no Samaria amuina di xap no dal mixat so ina no Jiu. ☆ **10:38 10:38** Jon 11:1

³⁹ Tawaneina Maata, ilaa Maria, a xale sangan Orong ma ga lolong sin Iesu ta papaare.

⁴⁰ Maata ga xap taton amuina no maarang tsaa biao ngali taxaaturungi no. O Maata ga laa sangan Iesu ga paare, "Orong, num sen adodo ngali tawaneina iaa ta papaalii iaa xasinge ngali xosaraa abala no tinaxaa? Asaaiti ngali naba tiltsomi iaa!"

⁴¹ Orong ga xisi, "Maata, Maata, u suk adodo buxa ma lolbiir ngali no maarang ta xudu,

⁴² oro was ta xuuk mu gita na saan ngali. Maria a se intentsoli abia maarang ta suk axaa, ma naba xap xa na saali tsaa sin."

11

Asasing ngali ningning

(Metiu 6:9-13; 7:7-11)

¹ Sin biexa leng, Iesu a ningning lalon biexa xolot. Biao ta se ningning xap, iexa ina xan no tsi asasing ga paare, "Orong, u na asingan giem ngali ningning malen Jon tii asingan xan no tsi asasing."

² Ga paare ngali di, "Gim na ningning weaatalaa,

"Mom, giem nen xilalaa iesaam a pat.

Num Maradaan na xaalame.

³ U na tabali giem sin no leng xuxuuk taman tsoki.

⁴ Adodolii nagiem no namaang tsaxa,

ngali giem bula, giem ba adodolii abia di, di ta xosaraa namaang tsaxa ngali epuske mii giem.

Ma nangaam laamuangen giem laa sin xonkonon."

⁵ Mil ga paare ngali di, “Nawe xa ina gim a laa sangan turan labatina bing ga paare, ‘Turaaga, u na ben tali xaa tsoki na tuul sin iaa,

⁶ amuina iexa turaaga a xaalame sangan iaa sin biexa ines o ga xap xawas ngali tabali taman.’

⁷ “O nawe iwaa turaam naanua, naba xisi, ‘Nangaam le angaasen iaa, mat a se tsaxil o iaa urange bula mii nugu no tsi. Iaa xap pupua ngali tapaas bula ngali tali xawas sin iu.’

⁸ Iaa asaaiti gim, biao naba ta xap pade ngali tali tsoki sin ia, amuina ia turan, oro amuina taamat a lo ningningi ia tsaa, naba pade ma tali tsoki sin ia.

⁹ “Ma iaa ga paare sin gim, gim na atsuru ngali gim ba adi, gim na tsatsel ngali gim ba tatanginai, gim na pipidi ngali mat naba tsalel ngali gim.

¹⁰ Amuina no inaman araraa di ta atsutsura, di ba adi, iwaa xa ta tsatsel, naba tatanginai, ma iwaa xa ta pipidi, mat naba tsalel ngali.

¹¹ “Saa ina gim no mom, nawe num tsi a atsuru ngali xa xoo, o u ga tali tsitsi sin?

¹² O nawe, atsuru ngali xa xatuul o u ga tali sogomare sin?

¹³ Oro gim no untsaxa, gim atii ngali tali xaa tinabel axaau sin nagim no tsi. Nagim Mom tade balalangit a mamainaang buxa ngen gim no inaman. Asuk atixi ngali naba sen tabiel wenangen xan no tsi. Naba tali aia Nantanua Pat laa sin abia di, di ta atsuraa ia ngali.”

Iesu ma Belsabap

(Metiu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Mil Iesu a saali salawa tsaxa sin taamat ta ngushong. Biao iwaa salawa tsaxa ta poroklii aia

taamat, asuk atiltsoli papaare ma biao malep di ga suk tunga.

¹⁵ Oro biexaal ina di, di paare, “A saali no salawa tsaxa taman xan xoror Belsabap, iwaa lalaamua ina no salawa tsaxa.”☆

¹⁶ O biexaal di xonon Iesu ma di ga atsuraa ngali xa axixila in balalangit.☆

¹⁷ Iesu a se atixi xadi no adodo ga paare ngali di: “Xa Maradaan di ba esas engen di tsaa, ma na xosor atsoti di, ma no matenaanua di ba esas engen di tsaa ma di ba xol.

¹⁸ Nawe Saatan a esas mii xan salawa tsaxa tsaa, naba sen tilwatwat we abia xan maradaan? Iaa paare weaatala amuina gim paare we, iaa saali no salawa tsaxa taman xan watwat Belsabap.

¹⁹ O nawe iaa saali no salawa tsaxa taman xan watwat Belsabap, o nagim no tsi asasing di saali no salawa tsaxa taman xan watwat saa? Biaabi, di ba tsap num no unininte.

²⁰ Oro nawe iaa saali no salawa tsaxa taman xan watwat Morooa, asen xan Maradaan Morooa a se xaalame labatina gim.

²¹ “Nawe xa taamat watwat asuk xoxo axaa sin xan anua tsaa, xan no mat maarang naba xap xa na pulaxi no.

²² Oro nawe iexa taamat watwat buxa a esas mii ma ga aiepatsaa ia, naba adi xan no mat bakbaxil ina inesas, biao no ta taalnge sin, ma na exasen xan no mat maarang ina anua.

²³ “Nawe xa a xap manman mii iaa, a epuske mii iaa. O nawe xa a xap tiltsomi iaa ngali

☆ **11:15 11:15** Met 9:34; 10:25 ☆ **11:16 11:16** Met 12:38; 16:1; Mak 8:11

axumuli xan no inaman Moroaa, a xalel tsaalen di. ☆

²⁴ “Nawe salawa tsaxa atsuul alen xa taamat, a xaa sol laa lalon no xolot pura ngali iaawis. O nawe a xap tatanginai xa xolot. Mil naba we, ‘Iaa ba mula laa lalon abia anua iaa tii papaalii.’

²⁵ Biaa nawe a le tatanginai anua di ta se rii ma di ga se xosor amamainaangi,

²⁶ naba sebula mula ngali laa giwaa xaa salawa tsaxa na apaasaalua biaa di ta morokon buxa ngali le manman. Ma xan tino iwaa taamat naba suk tsaxa buxa ngen tiwaa setauan.”

Soina tubudaan
(Metiu 12:43-45)

²⁷ Biaa Iesu ta lo papaare tsaa iexa aina lalon abia malep asuk ilei xuupkup weaatalaa, “Moroaa atubudaani iwaa nagaa ta taxaali iu ma ga tilaamamil susum.”

²⁸ Iesu ga xisi, “Moroaa naba atubudaani abia di, di ta alongmen xan totore ma di ga long amusili.”

Xan axixila Jonaa
(Metiu 12:38-42)

²⁹ Biaa malep a lo tsap bukboxa o Iesu ga we, “Balawaa nan ul morokon. A atsura ngali xa axixila xoror, oro naba xap xa bula na tali, biaa mu axixila ina Jonaa. ☆

³⁰ Jonaa atsap malen axixila ngali no inaman Niniwe, o Xan Tsi Taamat bula naba tsap axixila sin abala nan ul.

³¹ Iwaa Kwin in nan no paxel naba til nan ininte mii no taamat sin abala nan ul ma atuti mamaet sin di; ia tii xaal palpalaa sin xapkap ina balan pula ngali alongmen xan sinaae Solomon, ma talaawaa iwaa xa ta lot buxa ngen Solomon ila se.

³² No taamat in Niniwe di ba til nan ininte mii abala nan ul ma di na atuti di; amuina di tii se puxisbal sin xan no babaais Jonaa, o talaawaa iwaa xa ta suk lot buxa ngen Jonaa ila se.

Laam ina pakpak
(Metiu 5:15; 6:22-23)

³³ “Gita xap xaa arar laam ma axuina lalon xa xolot xuxii o paina xa xiis, a xap! Gita xaa ataxiwaa sin niaan taktaxiu ngali biao di, di ta tsiga lalon anua di ba lasi abia laam.*

³⁴ No matan gim, biao laam ina nagim no isuaan. O nawe no matan gim a axaau no isuaan gim naba suk us taman tsilatsila o nawe no matan gim atsaxa, biao no isuaan gim bula naba suk us taman lodo.*

³⁵ U na tilaamamil axaau ngali biao rarar lalon iu na xap lodo.

³⁶ Biaabi, nawe no isuaam a auus taman rarar ma a xap xa xolot na lodo, rarar naba tsilangi no xolot araraa malen abia rarar ta tsila papan iu.”

☆ **11:33 11:33** Mak 4:21; Luk 8:16 * **11:34 11:34** Iesu paatine abala no totore puapua. Xadi matan no inaman a til axilangi xadi no balan. Nawe xa taamat alongmen ma ga taalnge sin xan no totore Iesu, a malen xan tino auus taman xan no namaang axaau Morooa. O nawe xa taamat a xap alongmen xan totore Iesu, xariin lodo naba til baaii xan tino.

*No xirabas apaasxuk**(Metiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)*

³⁷ Biaa Iesu ta se papaare xap, iexa Paarasi a se atsuraa ngali laa angen mii lalon xan anua. Iesu a se laa tsotso ngali angen.

³⁸ Oro iwaa Paarasi, a lasi Iesu ta xap gura'i no liman setauan ngali angen ma ga suk tunga.

³⁹ Mil Orong ga paare ngali ia, "Gim no Paarasi gim gura'i lokobel ina no sobuk ma no palet, o lalon asuk us taman namaang ina angen tsaxa ma namaang morokon.

⁴⁰ Gim no untangtangabaa! Iwaa Orong a xap xosaraa lokobel ma lalon bula?

⁴¹ Oro gim na tabali no muun was, ngalibi no maarang araraa naba mixat ngali gim.

⁴² "Xariin xirabas sin gim no Paarasi! Gim tali sin Morooa axuuk ina sangaul ina nagim no lawin ie ta tso mamainaang, ma biexa mat laxen tubatuba nan uma, Oro gim adodolii ininte tutiik ma xan titii Morooa. Gim na watwat ngali xosaraa balawaa no namaang, ma gim nangaam poroklii biaa xaa lo bula.

⁴³ "Xariin xirabas sin gim no Paarasi! Gim saan ngali no xalkale lot lalon no anua sausawit ma ngali no inaman, di ba suei atatoni gim sin no xolot susune.

⁴⁴ "Xariin xirabas sin no Paarasi! Gim malen abia no io ina minet ta xap xa axixila papan no ma no inaman di eses papan di ma di ga xap atii."

⁴⁵ Iexa unsinaae ina lo a xisi ia, "Unaasasing, biaa u ta paatina abala no maarang a malen u amangieli giem."

⁴⁶ Iesu a xisi, “Gim no unsinaae ina lo bula, xariin xirabas sin gim! Gim tali no xariin mamaxet papan no inaman, o gim xap pupua ngali tiltsomi di taman xa kakaalis na xuuk ngali atsaxei abia no xariin mamaxet.

⁴⁷ “Xariin xirabas sin gim, gim xaii no lia pupuna ngali punami no propet in ti, biao nagim no iaiaa di tii sas amantei di.

⁴⁸ Gim asaait leng so taman abia, ngali asen malen gim til mii nagim no iaiaa we di axaau. Di ta sas amantei no propet ma gim ga atilngi xadi no lia pupuna.

⁴⁹ Amuina sin abala, xan sinaae Moroaa a paare, ‘Iaa ba tulen no propet ma no aposal laa sin gim, oro, gim ba sas amantei di o biexaal gim ba tali mamaet sin di.’

⁵⁰ Biao gim nan ul in atalaa gim ba til nan ininte ngali xadi no tino no propet araraa gim ta sas amantei di sin atiltsoli ina abala xolkolmoxo pupua talaawaa.

⁵¹ Atiltsoli sin xan dal Abel ma laa sin xan dal Sekaraia, iwaa di tii sas amantei labatina ibe tsutsungit ma Xan Anua Moroaa. Iou iaa asaaiti gim, balawaa nan ul, di ba adi xariin ininte ngali di se araraa.

⁵² “Xariin xirabas sin gim no unsinaae ina lo, amuina gim se tsaxil xaale mat ina sinaae sin Moroaa, gim tsaa gim ba xap tsigaii ma gim ga tilkaali abia di, di ta we na tsiga.”

⁵³ Biao Iesu ta papaalii abia xolot, no Paarasi mii no unaasasing ina lo, di atiltsoli ngali epuske buxa mii ia, ma tiirik apopogoroi taman no daan atsutsuraa,

⁵⁴ amuina di liliisi ngali longmien nawe a paatina xa totore ta tsaxa.

12

*No totore inanaa ma atewaai
(Metiu 10:26-33; 12:32)*

¹ Biaa leng, xariin malep ina tausen di tii exumule ngalibi di ba se es butbutili di xuxuuk. Iesu ga setauan paare ngali xan no tsi asasing, “Gim na xoxo ngali epuske ngali xadi iis no Paarasi biaa no xalam lua.✧

² Gim nangaam malen di, amuina no maarang araraa no inaman di ta baaii, Moroaa naba asen no. Naba alengi no maarang araraa biaa di ta xonon ngali axuina.✧

³ Sen totore gim ta paatina lalon lodo, di ba alongmen nan leng. Ma sen totore gim ta burburik taman naanua, di ba babaais taman lapalaa papan unga ina anua.

⁴ “No turaaga, gim nangaam mataatina biaa di, di ta pupua ngali sas amantei pakpak, ma mulina abia di ba xap xosaraa xawas bula.

⁵ Oro iaa ba asen sin gim saa, gim na mataatine: Mataatine Moroaa, iwaa naba ta sas amantei pakpak, ma mulina a ie xoror ngali lii gim laa lalon ie suaamsuaam in Edes. Iou! Iaa asaaiti gim, gim na mataatine ia.

⁶ “Alima no xamkabalila di sune taman no ngali nen xuxute alua, oro Moroaa a xap adodolii xa ina abia no maan dokdok.

⁷ Biaa no ul bula papan xuaam Moroaa a se iesei no. Gim nangaam mataa, Gim lot buxa sin xan adodo Moroaa ngen no daan xamkabalila.

⁸ “Iaa asaaiti gim, iwaa ta papaare leng taman iaa pan no matan no inaman, Xan Tsi Taamat naba papaare leng taman ia pan no matan xan no angelo Moroaa.

⁹ Oro saa ia ta palolii iaa lalon no matan no inaman iaa ba palolii ia bula lalon no matan xan no angelo Moroaa.

¹⁰ Ma no inaman araraa biaa di ta paare tsaxa ngali Xan Tsi Taamat, Moroaa naba adodolii ia, oro saa ia ta rereti Nantanua Pat, Moroaa naba xap adodolii ia.”☆

¹¹ “Nawe di tali gim laamuaan no Anua Sau-sawit ma xadi banam no Gentail, gim nangaam lolbiir ngali tilkaali gim tsaa, o ngali paatina sa.

¹² Sin abia aua, Nantanua Pat naba asingan gim ngali paatinai sa.”☆

Totore puapua ina uniewas ta tangtangabaa

¹³ Iexa taamat lalon abia malep a paare ngali ia, “Unaasasing, u na asaaiti turamasen iaa ngali naba exasen no maarang labatina gelulu, biaa gelulu ta momtsoli.”

¹⁴ Iesu a xisi, “Saa axilangi iaa ngali ininte o xosaraa malina labatina gululu?”

¹⁵ Mil ga paare sin di, “Gim na xoxo sin no mat laxen namaang ina lulut! Xan tino taamat a xap manman sin xan no minaas ta tapkina.”

☆ **12:10 12:10** Met 12:32; Mak 3:29 ☆ **12:12 12:12** Met 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15

¹⁶ Ma ga asaaiti di taman abala totore puapua, “Lalon xan uma iexa uniewas, no mat maarang araraa asuk waalii no daan luxaal axaau.

¹⁷ Adodo sin ia tsaa ga paare, ‘Iaa ba se xosaraa sa? A xap xa xolot ngali iaa ba aturungi nugu no luxaal.’

¹⁸ “Mil ga paare, ‘Iaa ba xosaraa abala. Iaa ba beklii nugu niaan atuturung dokdok, o iaa na axosngi xa anua lot ngali iaa ba aturungi abia nugu no luxaal ma no maarang axaau lalon.

¹⁹ Ma iaa ba paare lalon nugu butsa, “U se taxaaturungi no mat maarang axaau ngali manman sin abala no daan miet talaa xaalame. Talaawaa u ba se iaawis! U ba angen, nun, ma u na lo tataton.” ’

²⁰ “Oro Moroaa asaaiti ia, ‘Iu tangtangabaa! U ba met talaawaa nabing mu. O saa naba se adi abia no mat maarang iu ta se taxaaturungi no ngali iu tsaa?’

²¹ “Balawaa mat maarang a xaa tsap sin xa ta xaa taxaaturungi no mat maarang ngali ia tsaa, oro ga xap iewas sin Moroaa.”

Nangaam lolbiir

(Metiu 6:25-34)

²² Mil Iesu ga paare sin xan no tsi asasing, “Biaabi iaa ga asaaiti gim, gim nangaam lolbiir ngali nagim tino sawe ngali ngani o ngali no isuaan gim, sawe gim ba ta alen.

²³ Tino a lot buxa ngen luxaal, ma pakpak a lot buxa ngen uga.

²⁴ Gim lasi no xotkot. Di xap soksok o di xap ie niaan atuturung, oro Moroaa a tamtabali di. Moroaa adodo aloti gim ngen abala no maan.

²⁵ Saa ina gim sin namaang ina lolbiir naba pupua ngali asumaa xa aua na xuuk sin xan tino?

²⁶ Amuina gim xap pupua ngali xosaraa xa maarang dokdok, ngalisa gim ta lolbiir ngali abala no daan maarang?

²⁷ “Gim na lasi no nanaal in lauteng di ta tsik. Di xap taktaxaa o ili xaa was. Oro iaa asaaiti gim, Solomon lalon xan no matmirmir araraa tii rusarusa malen abala no nanaal.

²⁸ Nawe biao Morooa ta sen amatmirmiri we no palis in lauteng, talaawaa di manman o nowa di ga ritlii ma di ga lii lalon ie. Aisa mu Morooa ta amatmirmiri gim ngen abala no nanaal? Ngalisa nagim tinaalnge ta dokdok?

²⁹ Ma gim nangaam adodo ngali samaarang gim ba ta ngani ma nunngi; gim nangaam lolbiir ngali no.

³⁰ Biao no muun taltaalnge lalon xolkolmoxo di ba sol amusili no mat maarang, oro nagim Mom atii samaarang u ta saan ngali.

³¹ Oro gim na tsalei xan Maradaan, ma balawaa no mat maarang araraa naba tali sin gim bula.

³² Gim nangaam mataa. Nugu no sipsip dokdok, nagim Mom asuk taton ngali tali xan Maradaan sin gim.

³³ Gim na sune taman nagim no mat maarang ma gim na tabali no muun was. Gim na adi xaa paakpaak biao naba ta xap tater; biao naba ta man axaau tile balalangit, ma biao no maarang axaau naba ta xapkap ma biao no unpulapula di ba ta xap xaalame atataaen ma no ibaiba di ba xap xosor atsoti no.

³⁴ Amuina sen xolot u ta aturungi num no

tang tia, num butsa naba manman sin abia xolot bula.☆

Gim na xoxo

³⁵ “Gim na rusarusa taxaaturung ngali taxaa ma nagim no laam na lo rarar,☆

³⁶ malen no untutule di ta liliisi xadi manmanel ngali mula xaal sin luxaal ina alaba, ngalibi biao naba ta xaalame ma na pipidi, di ba isagaa mu ngali tsalali mat ngali ia.☆

³⁷ Atubudaani abia no untutule xadi manmanel ta le tatanginai di ta xoxo biao naba ta xaalame. Iaa asaaiti iu taman so, naba taxaaturungi ia tsaa ngali tabiel, naba arusarusai ia tsaa ngali tabiel, ma naba atsotsoi di papan ibe ma naba xaalame ngali le tabali di.

³⁸ Atubudaani abia no untutule xadi manmanel ta tatanginai di ta taxaaturung, nawe atsap labatina bing o lawaareng bingbing.

³⁹ Oro gim na leng sin abala: nawe tapkina anua atii sen aua unpulapula naba ta xaalame, naba xap papaalii anua ngali di ba pula lalon.☆

⁴⁰ Gim bula, gim na taxaaturung, amuina Xan Tsi Taamat naba laa xaalame sin xa aua, biao gim ta xap atii.”

⁴¹ Pita atsuraa Iesu, “Orong, u lii abala totore puapua ngali giem no tsi asasing o ngali no inaman araraa?”

⁴² Orong ga xisi, “No saa abia di no untinaalnge ma unsinaae, no saa abia, manmanel ta axilangi di ngali tilaamamil sin xan no untutule ngali

☆ 12:34 12:34 Met 6:19-21 ☆ 12:35 12:35 Met 25:1-13 ☆ 12:36 12:36 Mak 13:34-36 ☆ 12:39 12:39 Met 24:43-44

tabali di taman xuxute ngali iil luxaal sin leng so ina?

⁴³ Atubudaani aia untutule iwaa xan manmanel ta tatanginai ta xosaraa tinaxaa biaa ta mula.

⁴⁴ Iaa asaaiti gim taman so, manmanel naba axilangi aia untutule ngali tilaamamil sin xan no mat maarang araraa.

⁴⁵ Oro nawe iwaa untutule adodo lalon xan butsa, 'Nugu manmanel naba xap laa mula is-
agaa,' ma ga tiltsoli ngali tsaapi no untutule
taamat ma aina, a lo angangen, nunun daan
watwat ma ga gogo.

⁴⁶ Xan manmanel aia untutule naba xaalame
sin abia leng biaa naba ta xap atii ma sin abia
aia. Xan manmanel naba sas atsoti ia ma na tsek
tali xaka xolot mii abia no muun taltaalnge.

⁴⁷ "Iwaa untutule ta atii xan sirsiir xan man-
manel ma ga xap taxaaturung o ga xap xosaraa
sawe xan manmanel ta saan ngali, xan man-
manel naba suk tsatsek buxaai.

⁴⁸ Oro iwaa xa ta xap atii sawe xan manmanel
ta saan ngali ma ga xosaraa no maarang ngali
atsapngen sosong di ba tsaapi adokdoki mu. Biaa
Moroaa ta se tabiel buxaai iu, iu na suk taxaa
axaau taman ngali ia ma biaa Moroaa tii se
taalnge so sin iu, u na taxaa laa sin ia taman
soina."

A xap xa malina oro tseixirixi
(Metiu 10:34-36)

⁴⁹ Iesu ga asaait, "Iaa se xaalame ngali tali ie
lelep papan balan pula o iaa ga saan ngali we a
se atiltsoli tsaa.

⁵⁰ Oro iaa na adi biexa mat laxen axaxadaan biao di ba ta axaxadaani iaa taman ma talaawaa iaa ie xaraxin lolbiir pupua sin naba ta xap.☆

⁵¹ Gim adodo we iaa xaalame ngali tali malina sin balan pula? Asuk xap! Iaa asaaiti gim, iaa xaalame ngali tsekkirixi gim.

⁵² Xaal talaawaa, nawe alima lalon mate-naana axuuk, di ba tsekkirixi di tsaa, a tuul di ba epuske mii alua ma alua di ba epuske mii a tuul.

⁵³ Iaa ba tsekkirixi di, mom naba epuske mii xan tsi, ma tsi naba epuske mii xan mom, ma nagaa naba epuske mii xan tsaana, tsaana naba epuske mii xan nagaa, nagaa naba epuske mii xan iaiaia aina, ma xan iaiaia aina naba epuske mii nagaa.”

*No axixila ngali abala no leng
(Metiu 16:2-3)*

⁵⁴ Iesu asaaiti xumul, “Nawe gim lasi no xelan-git talaa lodo xaal nan no tudaan, sauna mu gim ba we, ‘Naba se usa,’ ma naba suk usa.

⁵⁵ Ma nawe amaal xaal lalon nan no paxel, gim we, ‘Pal naba lelep,’ ma ga suk tsap we atia.

⁵⁶ Gim no xalam lua! Gim atii ngali paate alengi xan nanen balan pula ma no balalangit. Ngalisa gim ga xap pupua ngali nan xilalaa balawaa leng?

⁵⁷ “Ngalisa gim ta xap ininte ngali gim tsaa ngali sawe ta tutiik?

⁵⁸ Biao u ta lo laalaa mii num matenkorot ngali laa sin unininte, u na xonon ngali ukbal mii ia lalon sal o naba soro soro tataii iu laa sin unininte

ma unininte naba tali iu laa sin asilalxadek, ma asilalxadek naa lii iu laa lalon anua lodo.

⁵⁹ Iaa asaaiti iu, u ba xap pupua tsaa ngali tsuul til sin u ba ta xiis araraai num nen xapkap ina toia.” ☆

13

Gim na puxisbal

¹ Sin abia leng, biexaa inaman di le tsap ma di ga le asaaiti Iesu taman biexaa inaman Galili biao Pailat ta tulen no unmakmaxil ngali laa sas amantei di biao di ta tali xadi no tinabel laa sin Morooa.

² Iesu ga xisi di, “Gim adodo we balawaa no inaman Galili no untsaxa buxa ngen biexaa inaman Galili amuina di ta ilua weaatia?

³ Iaa asaaiti gim, asuk xap! Nawe gim ba xap puxisbal, gim bula gim ba suk ilua.

⁴ O biao sangaul ma ga laa paasaatuul ina inaman, di ta met lalon xariin anua ta dis laa lapalaa biao tii xol patamina di tia Jerusalem lalon pu xobel dokdok Silom. Gim adodo we di suk tsaxa buxa ngen abia no inaman Jerusalem?”

⁵ Iaa asaaiti gim, asuk xap! Oro nawe gim ba xap puxisbal, gim bula gim ba suk met.

⁶ Mil Iesu ga asaaiti di taman abala totore puapua: “Iexa taamat asoxaa xan ie fik lalon xan uma waain o mil ga laa ngali nanen ngali xaa waawaan papan, o ga xap tatanginai xaa waawaan.

⁷ A laa, ga asaaiti aia untilaamamil sin abia uma waain, ‘A se tuul no miet abala iaa ta

lo xaxaalame ngali nanen ngali xaa waawaan papan abala ie fik o iaa ga xap tatanginai xaal. U na tal lii! Ngalisa ta se ngen araraai luxaal ina pula?"

⁸ "Iwaa untilaamamil ina uma a xisi, 'Orong u na papaalii xa miet na xuuk bula. Iaa ba setauan tsup ulti muina ie ma aturungi taxen bulmakau.

⁹ Nawe naba waa sin abala miet lapalaa, biao naba axaau! O nawe naba xap, iaa ba tal lii.'"

Iesu atoaa taaluduk sin Saabat

¹⁰ Sin biexa leng Saabat, Iesu asingan no inaman lalon biexa anua sausawit.

¹¹ Lalon abia xolot, iexa aina, salawa tsaxa a xosaraa ga suk taaluduk sin no miet ta sangaul ma ga laa paasaatuul. Asuk tudu liu ma ga xap pupua ngali atutiki taaluna.

¹² Biao Iesu ta lasi ia, asuk ilei xaalame sangan ma ga we, "Aina, talaawaa u se leiwaa sin num minet."

¹³ Mil ga taana taman no liman ma a xap sauna mu, ga atutiki taaluna ma ga pa'ii Moroaa.

¹⁴ Lalaamua ina anua sausawit asuk magaa amuina Iesu atoaa aia aina sin leng Saabat, ma ga asaaiti no inaman, "No leng apaasxuk ngali taxaa, gim na xaalame ngali di ba atoaa gim sin abia no leng, a xap sin leng Saabat."

¹⁵ Orong a xisi ia, "Gim no xalam lua! Sin no leng Saabat gim xaa laa lubati nagim no bulmakau o donki, xaal lalon anuen bulmakau ma gim xaa laamuangen di laa lalon no daan ngali nun.

¹⁶ O naba sen parawe sin aila aina, xan tsaana Abaram, biao Saatan tii ale sin, sin no miet ta

sangaul ma ga laa paasaatuul, o gim we, a xap tutiik ngali iaa ba aleiwaai sin leng Saabat?”

¹⁷ Biaa tii paare weaatalaa, xan no matenkorot araraa di suk mangiel buxa, oro no inaman di suk taton ngali abala no maarang mamainaang buxa tii xoxosaraa.

*Totore puapua ngali xalitsa ina tsupa
(Metiu 13:31-33; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Mil Iesu ga atsuraa, “Xan Maradaan Moroaa asen parawe? Iaa ba apuaa malen sa?

¹⁹ A malen xalitsa ina tsupa o taamat ga adi ma ga soxaa lalon xan uma. Mil ga tsik lot malen ie o no maan di ga le xale papan xan no laxe.”

Totore puapua ngali iis

²⁰ Iesu a sebula atsuraa, “Iaa ba sen apuaa we abala xan Maradaan Moroaa sin?

²¹ Asuk malen iis aina ta adi ma ga xaa louxaa mii xariin palawa ma ga suk pupuet lot.”

*Matan mat dokdok
(Metiu 7:13-14; 7:21-23)*

²² Biaa xan ines Iesu laa Jerusalem, a laa lalon no inaman laba ma no xobel ma ga lo asingan no inaman.

²³ Xa ga atsuraa ia, “Orong, naba xap xudu no inaman, di ba adi atotoaa?”

Ga suk paare ngali di,

²⁴ “Gim na suk watwat buxa ngali tsiga lalon abia mat dokdok, amuina xuduxudu, di ba xonon ngali tsiga lalon ma di ba xap pupua.

²⁵ Biaa tapkina anua naba ta tapaas ma na tsaxali mat, gim ba til lokobel ma na pipidi ma

gim ba suk ningi awatwati, 'Orong, u na tsalali mat ngali giem!'

"Oro naba xisi weaatalaa: 'Iaa suk xap atii gim o gim tii xaal itaa.'

²⁶ "Mil gim ba paare, 'Giem tii angangen ma nunun mii iu, ma iu tii asingan giem lalon nagiem no sal dokdok.'

²⁷ "Oro naba xisi, 'Iaa xap atii gim o itaa gim suk xaal. Gim soltia sin iaa gim araraa no inaman morokon!'

²⁸ "Tia no tineng ma di ba angiririki no lian di; biao gim ba ta lasi Abaram, Aisak, Jakop ma no propet araraa, di ta manman lalon xan Maradaan Moroaa, oro gim tsaa gim ba lasi Moroaa naba ta lii atsuulngi gim.✠

²⁹ No inaman di ba xaal nan selina, ma nan tudaan, ma nan no ruu, ma nan no paxel, di ba le adi xadi no xolot sin luxaal ina xan Maradaan Moroaa.

³⁰ Asuk so, biao no inaman di ta amamil, di ba lalaamua, o biao di ta lalaamua di ba amamil."✠

Iesu a lolbiir ngali Jerusalem

(Metiu 23:37-39)

³¹ Sin abia leng, biexaa Paarasi di xaalame sangan Iesu, di ga paare sin, "U na papaalii abala xolot ma u na laa lalon xa xolot xaatsap. Erot a wena sas amantei iu."

³² Ga xisi, "Gim mula, gim na asaaiti aia xapunakok weaatalaa, 'Iaa ba saali no salawa tsaxa ma iaa ba atoaa no inaman talaawaa ma nowa

✠ **13:28 13:28** Met 8:11-12; 22:13; 25:30 ✠ **13:30 13:30** Met 19:30; 20:16; Mak 10:31

ma sin nanaatuul ina leng, iaa ba araraai nugu tinaxaa.'

³³ Iaa na suk laa tsaa talaawaa, ma nowa ma tilaa, ngali iaa ba laa tsap Jerusalem. Amuina, asuk so maase, a xap xa propet na met lalon xa xobel xaatsap oro Jerusalem mu.

³⁴ "Jerusalem, Jerusalem! Gim xaa sas amantei no propet ma gim xaa pidi amantei xan no inaman Morooa, ta tulen di xaalame sin gim. Xuduxudu ina leng, iaa we ina axumuli nagim no tsi malen xan namaang puraa aina ta xaa axumuli xan no puraa dokdok paina xan no paalpaal, o gim ga xap siir.

³⁵ Alongmen! Nagim xobel naba suk tsaxa ma na manman gomsaa. Iaa suk asaaiti gim, gim ba xap bula lasi iaa, til sin leng gim ba ta paare, 'Morooa atubudaani iwaa taamat ta xaalame sin iesan Orong.'"[☆]

14

Iesu atoa taamat ta maramase

¹ Sin leng Saabat, Iesu a laa ngali laa angen lalon xan anua lalaamua ina no Paarasi, o di ga xale ngali rimiti ia.

² A nanen laamuaan ia, asuk lasi iexa taamat ta maramase taman isua ting.

³ Iesu atsuraa no Paarasi ma no unsinaae ina lo, "Xan lo Morooa a sirawaa bula ngali atoa no maramase sin leng Saabat o a xap?"

⁴ Oro di ga xale bong mu. Ga taana iwaa taamat, ga atoa ia ma ga tulen laangen ia.

⁵ Mil ga atsuraa di, “Nawe xa ina gim a ie tsi o xa bulmakau ta xol laa lalon mat ina daan sin leng Saabat, naba sen parawe, gim ba laa taii atsuulngi esagaalen mu, o a xap?”☆

⁶ Ma di ga xap paatina xawas.

Nangaam aloti iu tsaa

⁷ Biaa ta matngen no inawut di ta tsap sin luxaal ma di ga inten no xalkale ina mangmangle pan ibe luxaal, ga asaaiti di taman abala totore puapua:

⁸ “Nawe xa aningi iu ngali iu ba xaalame sin xan luxaal ina alaba, nangaam inten xa xalkale ina mangmangle, amuina xa ia di ta manglen buxaai ngen iu, di ba soro ningi ngali xaalame bula.

⁹ Nawe a weaatia, iwaa taamat ta ningi gululu arie ngali xaalame, naba paare sin iu weaatialaa, ‘U na tali abia xalkale sin aila taamat,’ mil u ba suk mangiel ma u na laa tsotso mil.

¹⁰ Oro nawe di ningi iu ngali xaalame sin luxaal, naba suk axaa u ngali u na adi abia niaan xalkale ta lapula mu, o nawe iwaa ta ningi iu ngali xaalame naba le asaaiti iu, ‘Taata, u na tapaas ma u na laa adi xa niaan xalkale lot.’ Biaabi no inaman di ta tsap esuei sin abia luxaal, di ba suk manglen iu labatina no uk inawut.

¹¹ Amuina no saa biaa di ta aloti di tsaa, di ba adokdoki di ma no saa biaa di ta adokdoki di tsaa, di ba aloti di.”☆

¹² Mil Iesu ga paare ngali tapkina luxaal, “Nawe iu xosaraa xa luxaal, lasiaat o nale, nangaam ilei no turaam, num no taamat ma num no matenbung o no uniewas atataaen iu, nawe u xosaraa

weaatia, di ba sebula ningi iu ngali xaalame sin xadi luxaal ngali xiis mulangenai abia num luxaal.

¹³ Oro biao iu ta xosaraa xa luxaal, axaau ngali u ba ningi no muunwas, no taaluduk, no xadek tsaxa ma no matababa.

¹⁴ Sin abia, Morooa naba suk atubudaani iu, amuina di xap pupua ngali xiis mulangena num no luxaal. Morooa naba xisi abia namaang iu ta xosaraa sin di, sin leng no inaman tutiik di ba ta tapaas mula sin minet.”

Totore puapua ina xariin luxaal
(Metiu 22:1-10)

¹⁵ Biao iexa taamat ta angen mii di ta alongmen abala, ga paare ngali Iesu, “Morooa u na atatoni iwaa taamat ta angen sin luxaal ina xan Maradaan Morooa.”

¹⁶ Iesu a xisi, “Iexa taamat a taxaaturungi xariin luxaal ma ga ningi no daan inawut xaalame.

¹⁷ Sin leng ina luxaal, a tulen xan untutule ngali laa asaaiti abia di, ta se ningi di, ‘Gim xaalame, no luxaal a se taxaaturung.’

¹⁸ “Oro di araraa di paare, di taliil. Iexa a setauan paare, ‘Iaa er uuli xoltin pula o iaa ben laa ngali lasi. Timaa, adodolii iaa. Iaa xap pupua ngali xaalame.’

¹⁹ “Iexa a paare, ‘Iaa er uuli alualua lalon no xumul ina bulmakau ta lima o talaawaa iaa se laa ngali xonon di. Timaa, adodolii iaa. Iaa xap pupua ngali xaalame.’

²⁰ “Iexa bula a paare, ‘Iaa er maxis mu biaabi iaa xap pupua ngali xaalame.’

21 “Iwaa untutule a mula ma ga laa asaaiti xan manmanel taman abala no maarang. Tapkina anua alongmen abala, asuk magaa buxa ma ga asaaiti xan untutule, ‘U na laa isagaa lalon no xariin sal ma no sal dokdok lalon inaman laba ma u na giwaa no muunwas, ma no isua met, no xadek tsaxa ma no matababa ngali xariin luxaal.’

22 “Untutule a paare, ‘Manmanel, samaarang u ta asaaiti giem ngali xosaraa giem se xosor puua, oro, no xolot tsaa bala ngali xaal bula.’

23 “Mil iwaa manmanel ga asaaiti xan untutule, ‘U na laa lalon no sal ma no sal laba ina inaman labalaba ma u na asaait awatwati di ngali xaalame, ngalibi nugu anua naba suk us.

24 Iaa asaaiti gim, biao no taamat iaa tii ningi di, naba suk xap xa ina di naba le xon saanen nugu luxaal.’”

*Namaang ngali tsap tsi asasing
(Metiu 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)*

25 Xariin xumul di eses mii Iesu, o ga putsu, ga asaaiti di,

26 “Nawe xa a xaalame sangen iaa o ga xap ngutsulen xan mom ma nagaa, xan tubu ma no tsi, no turumasen ma no moton-iou, xan tino tsaa bula-naba xap pupua ngali tsap nugu tsi asasing.✧

27 Ma nawe xa a xap atsaxei xan tongol ma ga amusili iaa naba xap pupua ngali tsap nugu tsi asasing.✧

28 “Nawe xa ina gim a saan ngali xosaraa xa xariin anua ta laa lapalaa, naba setauan tsotso

✧ 14:26 14:26 Met 10:37

✧ 14:27 14:27 Met 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23

ngali xoxoti iliil ngali lasi nawe a ie xuxute pupua ngali araraai abia anua.

²⁹ Ngali nawe a se axosngi atkale ma ga xap pupua ngali araraai, biao no inaman araraa di ba lasi, ma di ba reret taman ia.

³⁰ Di ba paare weaatalaa, 'Nan pepexa, atiltsoli ngali xosaraa anua o ga xap pupua ngali araraai.'

³¹ "Nawe xa king a se taxaaturung ngali laa sin maxil ngali esas mii iexa king, naba setauan xale ma na adodo, xan 10,000 ina unmakmaxil a pupua ngali epuske mii iexa king taman xan 20,000 ina unmakmaxil, o a xap?"

³² Nawe iwaa king a xap pupua, naba suk tulen esagaalen xan no unmalina laa sin aia king ta manman palpalaa tsaa, ngali di ba laa ningi ngali malum.

³³ Sin abia uk sal, nawe xa ina gim a xap pupua ngali papaalii xan no maarang araraa ta tapkina, naba xap pupua ngali tsap nugu tsi asasing.

Iesu a tore puapua taman tes

³⁴ "Tes maarang axaau, oro nawe xan xon tes a tamsi, naba sen xon tes mula we.

³⁵ Naba xap axaau ngali pula o tien bulmakau oro a se pupua mu ngali silelii.

"Iwaa ta ie talinga, poroklii na lolong."

15

Totore puapua ina sipsip ta xaapina (Metiu 10:12-14)

¹ Talaawaa no unaalalet taakis ma no untsaxa, di le tsap exumule ulti ngali alongmen ia.✧

² Oro no Paarasi ma no unaasasing ina lo, di ga buriik xuduxudu labatina di tsaa, “Ilawaa taamat a xaa suei atatoni no untsaxa ma ga xaa angen mii di.”

³ Mil Iesu ga asaaiti di taman abala totore puapua:

⁴ “Nawe xa ina gim a ie sangsangaul axuuk ina sipsip ma axuuk ina di ga xaapina. Naba papaalii no sangaul apaasaaet ma ga laa paasaaet lalon xa xolot axaau, ma na laa tsatsel ngali iwaa sipsip ta xaxapina pupua naba ta tatanginai.

⁵ Biaa ta se tatanginai, a suk taton buxa, ga atsaxei papan xalkalan

⁶ ma ga laa tatan. Mil ga ilei todomien no turan ma no inaman atataaen ma ga paare, ‘Gim na papaalam mii iaa, amuina iaa se tsal tatanginai nugu sipsip, iwaa ta ben xaxapina.’

⁷ Iaa asaaiti gim, sin abia uk sal mu di ba papaalam buxa balalangit nawe untsaxa a xuuk a puxisbal ngen no sangaul apaasaaet ma ga laa paasaaet ina untutiik, biaa ta xap xa tinaxaa bula ngali di na puxisbal.

Totore puapua ina xuxute ta xaxapina

⁸ “Nawe xa aina a ie sangaul ina xuxute, ga xosorlii axuuk. Naba arara laam, rii anua o na tsatsel axaau til sin naba ta tatanginai.

⁹ Biaa ta tatanginai, naba suk ilei todomien no turan ma no inaman atataaen ngali xaalame sangan, o ga paare, ‘Gim na papaalam mii iaa, iaa se tatanginai nugu xuxute, iwaa ta ben xaxapina.’

¹⁰ Iaa asaaiti gim, sin abia uk sal mu di ba papaalam laamuaan xan no angelo Morooa nawe xa untsaxa a puxisbal.”

Totore puapua ngali tsi ta papaalii xan mom

¹¹ Iesu ga lo papaare tsaa, "Iexa taamat xan no tsi alua.

¹² Iwaa nan kes, ga asaaiti xan mom, 'Mom u na tali nugu nabuk ina num xalkale iaa ta momtsoli no.' Biaa se, mom asuk exasen xan xalkale labatina delulu.

¹³ "Nen leng a se liu ma iwaa nan kes aturung todomien xan no maarang ma ga tapaas laa pal-palaa sin biexa inaman laba. Lalon abia xobel, a laa xosaraa no mat namaang tsaxa ma ga araraai xan no mat maarang lalon tino tangtangabaa.

¹⁴ Mulina ta se lii araraai xan no xuxute, xariin itol atsap lalon abia inaman labalaba araraa, o iwaa tsi ga suk muun sin no mat maarang araraa.

¹⁵ A laa atiltsoli ngali taxaa sin iexa taamat lalon abia inaman labalaba, o iwaa xa ga tulen ngali laa tilaamamil sin xan no bol.

¹⁶ Asuk saan buxa ngali ngani abia xadi bilong no bol, oro ga xap xa na tabali taman xa pu luxaal.

¹⁷ "Biaa xan adodo tii se laa mula, ga we, 'Aisa xan no untinaxaa nugu mom, balaa di ta lo angangen axaau buxa, o iaa tala, iaa ta se met taman maaga no itol!

¹⁸ Iaa ba tapaas ma iaa na mula laa sangan nugu mom ma iaa na asaaiti, "Mom iaa se xosaraa namaang tsaxa lalon no matan Moroaa ma no mataam bula.

¹⁹ Iaa xap axaau buxa ngali u ba putsangi iaa bula malen num tsi, u na xosaraa iaa malen num no untinaxaa." '

²⁰ Biaa se, iwaa tsi ga tapaas ma ga laa sangan xan mom.

“Oro biaa ta eses palpalaa tsaa, xan mom a lasi ma ga suk titii buxaai, ma ga sol laa sangan xan tsi ma ga logotsi ma ga nguri ia.

²¹ “Iwaa tsi ga asaaiti xan mom, ‘Mom, iaa se xosaraa namaang tsaxa lalon no matan Morooa ma lalon no mataam. Iaa xap axaau bula ngali u ba putsangi iaa malen num tsi.’

²² “Oro xan mom, ga paare sin xan no untutule, ‘Gim isagaa! Gim na adi abia uga disdis ta mamainaang ma gim na alen tali sin. Gim na aturungi bula ring sin xan kakaalis ma no bubut sin no xaden.

²³ Gim na laa tsaapi aia bulmakau uul ta pom-pom ma gim na adi ngen tala ngali gita ba xosaraa xariin luxaal ngali gita ba papaalam.

²⁴ Amuina ilawaa nugu tsi tii se met o talaawaa a sebula tino mula, tii se xaapina, o talaawaa gita sebula tatanginai.’ Di ga atiltsoli papaalam.

²⁵ “Sin abia aua, iwaa tuaa ina tsi tii manman lalon uma. Biaa ta mula atataaen anua asuk alongmen no ananaan ma no tinili.

²⁶ Iwaa tuaa ina tsi a ilei iexa untutule ma ga atsuraa, ‘Samaarang abala ta tsap?’

²⁷ “Untutule a xisi, ‘Turumasen iu a se mula o num mom ga se tsaapi aia bulmakau uul ta pompom, amuina a se mula xaalame taman tino mamainaang.’

²⁸ “Iwaa tuaa ina tsi alongmen abala ga suk magaa ma ga palo ngali tsomi di sin abia luxaal. Xan mom ga tsuul xaalame ga le ningi ngali tsomi di.

²⁹ Oro ga xisi xan mom, ‘Lasi! Sin abala no miet iaa lo taktaxaa malen num untutule ma iaa

xap xaa longlii num no papaare, o u xap mager atatoni iaa taman xa meme uul ngali iaa ba soro xosaraa xa luxaal mii no turan iaa.

³⁰ Oro ilawaa num tsi, tii laa lii gomsaai num no mat maarang sin no aina in nan sal, a le tsap, o u ga tsaapi aia bulmakau uul ta pompom ngali ia!’

³¹ “O xan mom ga paare, ‘Nugu tsi, u tigiri manman mii iaa, o balawaa nugu no mat maarang, num no.

³² Oro gita xosaraa abala luxaal ngali papaalam amuina num taamat tii se met o talaawaa a se tino mula, tii se xaxapina o talaawaa gita se tatanginai.’”

16

Totore puapua ngali untilaamamil ina tinaxaa

¹ Iesu asaaiti xan no tsi asasing: “Iexa untang iwaa xan untilaamamil, ta atutali mamaet we a lii gomsaai xan no mat maarang.

² O iwaa untang ga ilei ma ga tiiriki, ‘Sawe abala iaa ta alongmen taman iu? Alengi iaa taman num no tinaxaa u ta xosaraa, amuina u xap pupua ngali tilaamamil sin nugu no maarang bula.’

³ “Iwaa untilaamamil a asaaiti ia tsaa, ‘Iaa ba se xosaraa sa atala? Nugu manmanel a se saali iaa sin nugu tinaxaa. Iaa xap watwat buxa ngali xaxie ma iaa mangiel bula ngali tsap unningning.

⁴ Iaa atii! Iaa ba xosaraa sa nawe iaa ba poroklii nugu tinaxaa atala, no inaman di ba suei atatoni iaa laa lalon xadi no anua.’

⁵ “Biaabi ga ilei xuxuuk ina abia no inaman di ta ie xiba sin aia manmanel, a setauan atsuraa

aia ta laamua, 'Aisa tsaa biaa num xiba sin nugu manmanel?'

⁶ "A xisi, 'Apaasaatuul ina no sangsangaul ina no galen ina olip daanwe.'*

"Iwaa untilaamamil asaaiti ia, 'U na adi aisa u ta xiba sin, u na tsotso isagaa, ma u na aririi laa sin no sangsangaul aet.'

⁷ "A sebula atsuraa nanaalua, 'Ma aisa tsaa biaa u ta xap mager xisi?'

"Sangsangaul axuuk ina no xiis ina wit.'†

"Mil ga sebula asaaiti ia, 'Adi num xiba ma u na aririi laa sin no sangaul apaasaatuul.'

⁸ "O iwaa manmanel atinangen aia untilaamamil tsaxa amuina ta xosaraa abia taman sinaae axaau. Amuina no inaman sin abala xolkolmoxo di ie sinaae buxa ngali xoxosaraa axaautsi xadi no inaman tsaa, ngen xan no inaman Moroaa.

⁹ Iaa asaaiti gim, gim na tiltsomi no inaman sin abala xolkolmoxo taman xuxute ngali di ba tsap malen nagim no taamat, o mil, sin abia no mat maarang naba ta se xap, Moroaa naba suei atatoni gim laa lalon xobel ina tino laaliu.

¹⁰ "Ma saa ia ta pupua ngali taalnge sin no maarang dokdok buxa, naba pupua bula ngali taalnge sin no maarang lot. Ma nawe saa ia, ta xap so sin no maarang dokdok, naba xap so sin no maarang lot.

* **16:6 16:6** Sin totore in Grik a we, "a sangsangaul ina no galen," ma no unsinaae di we balawaa no galen xuxuuk a pupua sin no sangaul aet ina no lita. † **16:7 16:7** Sin totore in Grik, di we "100 measures" ma no unsinaae di we balawaa no "measure" xuxuuk a pupua sin sangaul ina no "bushel."

¹¹ Biaa nawe di xap taalnge sin gim ngali xosaraa abala no maarang lalon abala xolkol-moxo, saa naba taalnge sin gim taman no minaas so in balalangit.

¹² Ma nawe gim xap pupua ngali tilaamamil sin xan no maarang xa xaatsap, o saa naba tali num xaa maarang ngali tapkina no?

¹³ “A xap pupua ngali xa untutule naba taxaa paina xaa manmanel na lua. Nawe a weaatia, naba ngutsulen iexa o iexa naba titii. O naba lolong amusili iexa o iexa naba taaltalu sin. Gim xap pupua ngali taxaa arie sin Morooa ma sin xuxute bula.”☆

¹⁴ Biaa no Paarasi di ta alongmen abala, di suk reret ia, amuina di titii buxaai xuxute.

¹⁵ O Iesu ga paare ngali di, “Gim, abia no mat laxen inaman, gim ta xaa we gim tutiik lalon no matan no inaman, oro Morooa asuk atixi axaautsi nagim no butsa. Samaarang asuk lot buxa labatina gim no taamat, asuk morokon buxa nan no matan Morooa.

¹⁶ “Xan lo Morooa ma xadi totore no propet di tii se babaais tsa pupua sin Jon ta tsap. Atiltsoli sin abia leng, di ta baais taman inesait mamainaang ina xan Maradaan Morooa, no inaman araraa di se esurut ngen di ngali tsiga.”☆

¹⁷ A malus mu ngali balalangit ma balan pula naba xaxapina, ngen xa pu inatel ina lo na xaxapina.”☆

Iesu a paare taman namaang ina atsiplii minaxis

18 “Nawe xa atsiplii xan tubu ma ga maxis sin iexa aina xaatsap, a se xosaraa namaang ina matul mii aina ta xap maxis sin, ma nawe taamat a maxis sin aina xan maxis ta atsiplii, a se xosaraa namaang ina matul mii taamat ta xap maxis sin. ☆

Taamat uniewas ma Lasarus

19 “Iexa untang, a xaa tamtuel taman uga de ma iliil ina a lot buxa, ma sin no baabaa leng se araraa a xosaraa no xariin luxaal.

20 Sangan xan matenmat, di xaa le atetei iexa unningning, iesan ila Lasarus no isuaan ta us taman toto.

21 A xaa laa tete atia ma ga xaa saan ngali ngani no mirmir ta xol laa paina xan ibe angangen iwaa untang. Ma no xapuna bula, di xaa xaalame ngali damdami xan no toto.

22 “Sin abia leng ta tsap Lasarus tii se met ma no angelo di ga giwaa laa balalangit sangan Abaram. Iwaa taamat untang tii met bula ma di tii ga punami.

23 Iwaa untang a laa lalon ie Edes ma ga saaeen xariin sosong. O tii ga nanen laa lapalaa, ga lasi Abaram palpalaa mii ilaa Lasarus sangan.

24 Biaabi ga ilei ia, ‘Mom Abaram, u na ie biirbirum sin iaa. U na tulen Lasarus ngali iwaa xan kakaalis lalon daan ma na le amadili nankalimaaga amuina iaa manman lalon xariin sosong lalon abala ie!’

25 “Oro Abaram a xisi, ‘Nugu tsi, adodomi sin num no leng u tii tino, u tii adi no mat maarang axaau o Lasarus tii adi no maarang tsaxa. Oro talaawaa, Lasarus a se taton lalon xan axoxorong

sin Moroaa o iu se manman atala lalon abia xariin sosong.

²⁶ Ma biexa was bula, xariin maxaaba bala labatina gita, ngalibi biala di ta saan ngali xaal atala laa sangan iu, di ba xap pupua ma naba xap xa na pupua ngali laxei tabaxi tile xaatian xaalame sangan giem.'

²⁷ "O ga xisi, 'Iaa ningi awatwati iu, mom, u na tulen Lasarus laa tatan nugu mom,

²⁸ amuina no turaagamasen alima. Tulen ngali na atewaai di, ngalibi di ba xap xaalame bula lalon abala xolot ina xariin sosong.'

²⁹ "Abaram a xisi, 'Xan no inaatel Moses ma no propet biala tia, di na alongmen no.'

³⁰ "A paare, 'A xap, Mom Abaram! Nawe xa a tapaas mula xaal sin minet ga laa asaaiti di, di ba puxisbal.'

³¹ "Abaram a paare ngali ia, 'Nawe di xap alongmen Moses ma no propet di ba xap taltaalnge bula sin xa nawe a tapaas mula xaal sin minet.'"

17

*Namaang tsaxa, tinaalnge ma tinaxaa
(Metiu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)*

¹ Iesu a paare ngali xan no tsi asasing, "No xonkonon biala naba ta xaalame ngali xosaraa no inaman ngali di ba xosaraa namaang tsaxa. Oro xariin xirabas sin aia taamat ta le tali abia xonkonon sin xa!

² Na ba suk axaau ngali xa na pistali xa xariin xaat sin inan ma na lii laangen ia lalon laman xoskos maxet ngali naba xap xosaraa xa ina abala no tsi dokdok na xol lalon namaang tsaxa.

³ Lowas, gim na xoxo sin gim tsaa.☆

“Nawe num taamat a xosaraa namaang tsaxa, u na imii ia ma nawe a puxisbal u na adodolii xan no namaang tsaxa.

⁴ Nawe a xosaraa no namaang tsaxa apaasaalua susum sin leng ta xuuk ma xan inamula xaalame sangaam apaasaalua sebula ma ga paare, ‘Iaa puxisbal sin nugu no namaang tsaxa iaa ta xosaraa susum.’ U na adodolii abia xan no namaang tsaxa.”

⁵ No aposal di asaaiti Orong, “U na aloti nagiem tinaalnge.”

⁶ Orong ga xisi di, “Nawe nagim tinaalnge adokdok mu malen xalitsa ina tsupa, gim pupua ngali asaaiti ilawaa ie xaso, ‘U na ruplii iu tsaa ma u na soxaa iu tsaa talaa lau,’ ma naba lolong amusili gim.

⁷ “Nawe xa ina gim, xan untutule a laa pulis lalon uma ma ga tilaamamil sin no sipsip. Biaa untutule ta mula xaal lalon uma, naba pupua ngali asaaiti ia weaatalaa, ‘Xaalame ma u na le tsotso ngali angen?’

⁸ Asuk xap, naba sebula tulen, ‘U na laa sisil, taxaaturungi nugu luxaal ma u na tabali iaa ngali iaa ben angen ma nun, o mil nawe iaa se xap, iu soro.’

⁹ U we, iwaa manmanel naba putsangi axaau sin untutule amuina ta xosaraa abia no tinaxaa malen ta asaaiti ngali xosaraa? A suk xap.

¹⁰ Gim bula, biaa gim ta se xosaraa no tinaxaa malen Morooa ta asaaiti gim, gim ba paare

weaatalaa, ‘Giem no untutule gomsaa mu, giem taxaa puaa mu nagiem no tinaxaa.’”

Iesu atoa sangaul ina minet basbas

¹¹ Iesu a eses labatina prowins Samaria ma Galili ngali laa Jerusalem.

¹² Biaa ta es tsiga lalon biexa xobel, asangaul no taamat di ta ie minet basbas, di sabasue ia. Di tiltil palpalaa tsaa,

¹³ di ga ilei lot, “Orong, Iesu, u na ie biirbirum sin giem!”

¹⁴ Biaa ta lasi di ma ga asaaiti di, “Gim laa asen no isuaan gim sin no unsausawit.” Biaa di es laa, di suk tuo sin abia maramase.

¹⁵ Iexa ina di, biaa ta lasi we a se tuo, asuk es mula laa sangan Iesu, ga xuup paipa’ii Morooa.

¹⁶ A xaalame ma ga le sage putput sangan no xaden Iesu, ga putsangi axaau laa sin. Ia taan ina prowins Samaria.

¹⁷ Iesu ga atsura, “Iaa tii se atoa sangaul ina taamat, o inaabi biexaal?”

¹⁸ Asuk xap xa bula na mula ngali le pa’ii Morooa, iwaa taan Samaria mu.”

¹⁹ Ga paare ngali ia, “U na tapaas laa, num tinaalnge a se atoa iu.”

*Xaxaalame ina xan Maradaan Morooa
(Metiu 24:23-28; 24:37-41)*

²⁰ Biexaa Paarasi, di atsuraa Iesu, “Langisa so xan Maradaan Morooa naba xaalame?”

Iesu ga xisi di, “Xan Maradaan Morooa naba xap xaalame sin gim ta liliis ma atsotsoxo ngali.

²¹ No inaman di ba xap we, 'Lasi, balawaa se,' o 'Biliaa se,' amuina xan Maradaan Morooa bia lalon nagim no butsa."

²² Mil ga asaaiti xan no tsi asasing, "Leng biao naba ta xaalame biao gim ba saan buxa ngali lasi xa leng ta xuuk, xan aia Xan Tsi Taamat, oro gim ba xap pupua ngali.

²³ No inaman di ba asaaiti gim, 'Iliaa se!' o 'Ilawaa se!' Oro, gim nangaam amusili ma taltaal-nge sin di.

²⁴ Amuina Xan Tsi Taamat naba tsap malen tsilatsila ta atsilangi balalangit araraa.

²⁵ Oro naba setauan alet sosong sin no daan maarang ma no inaman sin abia no utmilmil di ba palolii ia.

²⁶ "Sin leng Xan Tsi Taamat naba ta mula, naba suk malen mu xan no leng Noa. Biao mu uk maarang naba tsap.

²⁷ No inaman di tii lo angangen ma nunun ma di tii emaxise til sin leng Noa tii tsiga lalon mono, o xariin tuun ma langit ga tsap ma ga suk aliaani no inaman araraa.

²⁸ "Naba malen bula xan leng Lot. No inaman di tii lo angangen ma nunun ma di tii uulul ma sune taman no maarang, ma di tii soksok uma ma di tii tumtumar anua.

²⁹ O sin abia leng Lot tii papaalii Sodom, ie mii no xaat lelep ausa xaal balalangit, ma ga suk tuun amantei no inaman araraa.

³⁰ "Naba suk weaatala, sin abia leng Xan Tsi Taamat naba ta mula. No inaman di ba xap muun taxaaturung.

³¹ Sin abia leng nawe taamat a manman papan unga ina anua, o xan no maarang balaa naanua, naba xap pupua ngali tsuul ngali adi no. Naba malen bula taamat ta manman lalon uma naba xap pupua ngali mula laa lalon anua.☆

³² Adodomi samaarang tii tsap sin xan tubu Lot.

³³ Nawe saa ia ta wena xonon ngali taxaariti xan tino, naba xosorlii xan tino, ma nawe sa ia ta tali xan tino ngali iaa, naba adi tino laaliu.☆

³⁴ Iaa asaaiti gim, sin abia bing no taamat alua delu ba matul arie papan uk ibe, axuuk Morooa naba giwaa, ma iexa naba manman mula.

³⁵ No aina alua delu ba iesei tapiok arie, Morooa naba giwaa xa ma naba papaalii iexa.”*

³⁷ Di ga atsuraa, “Orong, itaa abala maarang naba tsap?”

Ga xisi di, “Nawe xa pakpak a met, ga xapul, sin abia xolot mu no xotkot di ba le exumule.”

18

Totore puapua ngali aina nal ma unininte

¹ Mil Iesu asaaiti xan no tsi asasing taman totore puapua ngali asen sin di, ngali di na tigiri sausawit ma di na xap pelmet.

² Ga paare, “Sin biexa inaman laba, iexa unininte, a xap muun mataatina Morooa ma a xap titii no inaman bula.

☆ **17:31 17:31** Met 24:17-18; Mak 13:15-16 ☆ **17:33**

17:33 Met 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 * **17:35 17:35** Biexaa inaatel in Grik di atala

abala xolot oro biexaal a xap. Balawaa totore a we:

³⁶ “No taamat alua, delu ba manman lalon uma. Morooa naba giwaa xa o naba p

³ Iexa aina nal, nan abia inaman laba, atigiri lo xaxaalame sangan ngali ningi, 'U na tiltsomi iaa sin nugu ininte, ngali atutiki biaa mamaet labatina iaa mii nugu matenkorot.'

⁴ "A se xudu no leng, iwaa unininte ta palo ngali tiltsomi, o mil ga sebula adodo mula sin ia tsaa, 'Asuk so, iaa xap mataatina Morooa ma iaa xap manglen inaman,

⁵ oro ilawaa aina atigiri tali mamaet sin iaa, malen axaau ngali iaa ba xosaraa xan ininte, sin sa naba ta apelmeti iaa sin ta tigiri xaxaalame.'"

⁶ Orong ga sebula paare, "Lolong sin aia unininte ta xap ininte tutiik ta papaare.

⁷ Gim atii we Morooa naba tali ininte tutiik sin xan no inaman ta se intentsoli di, biaa di ta lo tengteng laa sangan sin no siaat ma no bing. O naba lo longilii mu di?

⁸ Iaa asaaiti gim, naba isagaa mu ngali tali ininte sin di! Biaa Xan Tsi Taamat naba ta xaalame, u we naba tatanginai tsaa xaa untinaalnge lalon abala balan pula?"

Totore puapua ngali Paarasi ma unaalalet taakis

⁹ Iesu a paare taman abala totore puapua, di ta we di tutiik ma di ga nen amagurusiki biexaa inaman xaatsap.

¹⁰ "Alua no taamat, delu laa lapalaa sangan Xan Anua Morooa ngali laa sausawit. Iexa ina delulu Paarasi o iexa unaalalet taakis.

¹¹ Iwaa Paarasi a til ma ga sawit asen ia tsaa, weaatalaa, 'Morooa, iaa putsangi axaau sin iu, we, iaa xap malen biexaa taamat, di no unpu-lapula ma di no untsaxa ma di xaa matul mii

no aina xaatsap, ma iaa xap malen bula ilawaa unaalalet taakis.

¹² Iaa xaa el sin no leng alua ina wik axuuk ma iaa ga xaa tali axuuk sangaul ina nugu no xuxute laa susum sin sawe iaa ta taana.'

¹³ "Oro iwaa unaalalet taakis a til palpalaa ma ga xap muun nanen laa balalangit tsaa, o ga pantsi bongbongon, ga we, 'Moroaa, iaa untsaxa, u na ie biirbirum sin iaa.'

¹⁴ "Taa asaaiti gim, ilawaa unaalalet taakis atsap untutiik lalon no matan Moroaa, o ilawaa Paarasi a xap. Amuina saa ia ta alet laangen iesan lapalaa, Moroaa naba laangen iesan lapula, O saa ia ta laangen iesan lapula, Moroaa naba alet laangen iesan lapalaa."☆

*No tsi dokdok mii Iesu
(Metiu 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ No inaman di le tali xadi no tsi dokdok sin Iesu ngali naba taana di. O biao no tsi asasing di ta lasi abala, di suk imii di.

¹⁶ Oro Iesu ga ilei no tsi dokdok xaalame sangan, ga we, "Gim papaalii no tsi dokdok di na xaalame sangaaga. Gim na xap tilbanti di amuina xan Maradaan Moroaa xadi abia di, di ta malen abala no tsi dokdok.

¹⁷ Iaa asaaiti gim so, saa ia ta xap adi xan Maradaan Moroaa malen xa tsi dokdok, naba xap pupua ngali tsiga lalon abia Maradaan."

*Taamat untang
(Metiu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

☆ **18:14 18:14** Met 23:12; Luk 14:11

18 Iexa lalaamua atsuraa ia, “Unaasasing mamainaang! Iaa ba xosaraa samaarang ngali tapkina abia tino laaliu?”

19 Iesu a xisi, “Ngalisa u ta we iaa taamat mamainaang? A xap xa na mamainaang, Morooa mu a mamainaang.

20 U se atii xan no lo Morooa, ‘Nangaam matul mii aina ta xap num tubu, nangaam sas amantei xa, nangaam pulapula, nangaam ababaa, manglen num mom ma naga.’”

21 Ga xisi, “Iaa se taxaawiti ma amusili abala no lo sin leng iaa tii xulaau ma le pupua atalaa.”

22 Biaa Iesu ta alongmen abala, ga paare sin ia, “U muun tsaa ngali was ta xuuk. U na sune taman num no mat maarang ma u na tali abia no xuxute sin no muunwas, ngali u ba iewas balalangit, ma xaalame u na amusili iaa.”

23 Biaa ta alongmen abala, asuk lolbiir buxa amuina ia untang.

24 Iesu a atsoxaa iwaa lalaamua, ga we, “Naba suk lelep ngali xa untang ngali tsiga laa lalon xan Maradaan Morooa.

25 Aso, a suk malus mu ngali xa kemal na tsiga lalon mat ina nil samsamaap, ngen xa untang ngali tsiga lalon xan Maradaan Morooa.”

26 Biaa di, di ta alongmen abala, di suk atsuraa, “O no saa so di ba pupua ngali adi abia atotoaa?”

27 Iesu a xisi di, “Samaarang no taamat di ta xap pupua ngali xosaraa, Morooa mu a pupua ngali xosaraa.”

28 Pita ga asaaiti ia, “Lasi, giem se poroklii nagiem no maarang se araraa ngali amusili iu.”

²⁹ Iesu a paare ngali di, "Iaa suk asaaiti gim taman so, saa ia ta poroklii tatan, o xan tubu, o xan no turamasen, o xan mom ma nagaa, o xan no tsi ngali tapkina xan Maradaan Morooa,

³⁰ naba adi no daan maarang sin abala tino, ma sin abia tino mil naba ta laa xaalame biaa tino laaliu."

*Iesu asaait leng taman xan minet
(Metiu 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³¹ Iesu agii axumuli no tsi asasing ta sangaul axuuk ma ga laa lua, ga asaaiti di, "Gita ba se laa lapalaa Jerusalem ma no maarang araraa no propet di tii se atalaa ngali Xan Tsi Taamat naba se taxaa puua.

³² Di ba gii tali sin no Gentail. Di ba reret ngen, di ba amangieli di ba xamutsaa,

³³ di ba ririiti o di na sas amantei ia. Sin nanaatuul ina leng naba sebula tapaas mula nan suu ina minet."

³⁴ No tsi asasing, di xap muun leng sin xan no totore. Muina ina abia no totore axuxii sin di ma di ga xap atixi sen maarang a papaare taman.

*Iesu atoaa matababa
(Metiu 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Iesu a se es atataaen Jeriko o iexa matababa axalkale sin gelgel ina sal ma ga lo ningningi no inaman ngali xaa was.

³⁶ Biaa ta alongmen malep ina inaman ta es liu, ga atsuraa, "Sawe abala ta tsap?"

³⁷ Di ga asaaiti, "Iesu in Nasaret, a es liu."

³⁸ A suk ilei, "Iesu, xan tsi Dewit, u na ie biirbirum sin iaa!"

³⁹ Biaa no inaman di ta es lalaamua, di imii, di ga asaaiti ngali na bong, oro asuk ilei lot, ga we, “Xan tsi Dewit, u na ie biirbirum sin iaa!”

⁴⁰ Iesu a til wat ma ga asaaiti di, “Gii xalamien sangaaga.” Biaa iwaa taamat ta xaalame atat, Iesu ga atsuraa ia,

⁴¹ “U saan ngali iaa ba xosaraa sa susum?”

A xisi, “Orong, iaa saan ngali nanen.”

⁴² Iesu ga asaaiti ia, “Adi num nanen, num tinaalnge a se atoaa iu.”

⁴³ Tiwaa tsaa, a suk nanen ma ga amusili Iesu, ma ga lo paipa’ii Moroaa. Biaa no inaman araraa di ta lasi, di suk pa’ii bula Moroaa.

19

Iesu ma Sakias

¹ Iesu atsigi Jeriko, ma ga eses labatina inaman,

² Iexa taamat tia iesan Sakias, lalaamua ina no unaalalet taakis ma ia untang.

³ A we na suk lasi so sawaa ia Iesu, oro biaa ta pitpit, ga xap pupua amuina sin abia malep.

⁴ Biaabi ga suk sol laa laamua ma ga enngi iexa ie fik* ngali lasi Iesu amuina Iesu naba es xaalame sin abia sal.

⁵ Biaa Iesu ta tsap sin abia xolot, a nanen laa lapalaa, ga suk paare sin ia, “Sakias, u na tsuul isagaa xaalame lapula. Iaa ba manman mii iu lalon num anua atalaa.”

⁶ Asuk tsuul isagaa lapula, ga suei atatoni Iesu laa tatan.

* **19:4 19:4** Balawaa ie di putsangi taman ‘Sycamore Fig’.

⁷ No inaman araraa di lasi abia, di ga suk buriik weaatalaa, “Ilawaa taamat a se laa malen inawut lalon xan anua aia untsaxa.”

⁸ Oro Sakias a til ga asaaiti Orong, “Lasi Orong! Talaawaa iaa ba tali xolot axuuk ina nugu no mat maarang laa sin no muunwas. O nawe iaa tii se apanaai biexaal ma pulaxi xaa was, iaa ba xiis mulangena aet ina no xolot papan.”

⁹ Iesu ga paare sin ia, “Talaawaa, Atotoaa xa a se tsap nan abalaa anua, amuina ilawaa taamat bula, ia xan tsi taamat Abaram.

¹⁰ Xan Tsi Taamat a xaalame ngali tsalei ma atooa abia di, di ta se xaxapinai.”✧

*Totore puapua ina sangaul ina xuxute
(Metiu 25:14-30)*

¹¹ Biaa di ta lo lolong, Iesu ga asaaiti di taman abala totore puapua amuina a se atataaen Jerusalem, o no inaman di se adodo we, sauna mu xan Maradaan Moroaa naba se asemat.

¹² Ga paare, “Iexa manmanel ta ies lot, a laa lalon biexa inaman laba palpalaa ngali di ba axilangi ngali naba King o mil na mula.

¹³ Biaabi ga ilei xan no untutule ta sangaul, ga tali sangaul ina nen xuxute sin di xuxuuk,[†] ga we, ‘Gim na taxaa taman abala no xuxute til sin leng iaa ba ta mula.’

¹⁴ “Oro xan no uk totore lalon abia xobel di ngutsulen ia ma di ga tulen biexaa inaman ngali laa asaaiti weaatalaa, ‘Giem palo ngali ilawaa taamat naba tsap nagiem king.’

✧ **19:10 19:10** Met 18:10 † **19:13 19:13** Balawaa nan xuxute di putsangi ‘mina’ a pupua malen xadi iliil no untinaxaa di ta taxaa sin no u leng a tuul.

15 “Oro, iwaa taamat a se tsap king ma ga se mula laa tatan. Mil ga ilei abia no untutule, biao di ta ben taal xuxute sin di, ngali naba atii aisa di ta se atsapngen.

16 “Lalaamua ina no untutule a xaalame, ga paare, ‘Nugu manmanel, iaa taxaa taman abia nen xuxute u ta tali sin iaa, ma ga tsap sangaul ina xuxute papan.’

17 “Manmanel a xisi, ‘Asuk axaa maase, nugu untutule axaa so, amuina u ta taxaa puua ngali xosaraa abia tinaxaa dokdok, u ba laamuangen sangaul ina no inaman laba.’

18 “Nanaalua ina untutule a xaalame ma ga paare, ‘Nugu Manmanel, num nen xuxute a se atsapngen alima ina xuxute papan.’

19 “Manmanel a xisi, ‘U ba laamuangen no inaman laba ta lima.’

20 “Iexa untutule tii xaalame, ga paare, ‘Manmanel, biao num nen xuxute abala, Iaa ngaati taman pu laplap ma iaa ga unngena.

21 Iaa suk mataa buxa amuina iu xoaat, u xaa adi no maarang u ta xap aturungi no, ma u xaa tataii senaara u ta xap soxaa.’

22 “Manmanel a xisi, ‘Iaa ba ininte sin num no totore tsaa, iu untutule morokon! U tii atixi weaatalaa, iaa taamat xoaat ma iaa xaa adi no maarang iaa ta xap aturungi no ma tataii abia no luxaal iaa ta xap soxaa no.

23 Ngalisa u ta xap aturungi nugu xuxute lalon anuentang, ngali nawe iaa ba mula iaa ba alet mulangena xaa xuxute papan?’

24 “Mil ga paare ngali abia di, di ta tiltil atat, ‘Gim na alet mulangena abia nen xuxute sin ma

gim na laa tali sin aia untutule xan no xuxute ta sangaul.'

²⁵ "Di ga paare, 'Manmanel, a se sangaul xan nen xuxute tsaa.'

²⁶ "A xisi, 'Iaa asaaiti gim, sin no saa di ta iewas iaa ba tabiel buxaa di, oro ngali abia di, di ta xap iewas, no senaara ta tapkina no, iaa ba saali no sin.✧

²⁷ Oro biao nugu no matenkorot di ta xap saan ngali iaa ba tsap xadi king, gim na giwaa di xaalame ma gim na le sas amantei di laamuaan iaa!'"

Iesu atsiga Jerusalem

(Metiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Mil sin Iesu ta se paare taman abala, asuk es laamua laa lapalaa Jerusalem.

²⁹ Iesu a se tsap atataaen Betapage ma Betani, sangan buk di ta putsangi Buk ina no Olip, ga tulen xan no tsi asasing ta lua, ga asaaiti delulu,

³⁰ "Gulu na laa lalon abia xobel laamuaan gulu, ma biao gulu ba ta tsiga, gulu ba tatanginai donki dokdok xa ta xap mager tsotso papan, di ta pistali tia. Gulu na lubati sua ma gulu na xaalame taman.

³¹ Nawe xa atsuraa gululu we, 'Ngalisa gulu ta lubati donki dokdok,' gulu na asaaiti, 'Orong a saan ngali.'"

³² Biao delulu, ta Iesu tulen laamuangen delulu, delu tatanginai malen ta se paatinai sin delulu.

³³ Biao delu ta lo lulubati donki dokdok, tapkina atsuraa delulu, "Ngalisa gulu ta lubati donki dokdok?"

✧ 19:26 19:26 Met 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18

³⁴ Delulu xisi, “Orong a saan ngali.”

³⁵ Ma delu ga laamii xaalame sangan Iesu, delu aturungi xadelu no uga disdis papan donki dokdok ma delu ga aenngi Iesu.

³⁶ Biaa Iesu ta se laa taman donki dokdok, no inaman di suk sulali xadi no uga disdis lalon sal laamuaan.

³⁷ Biaa ta le tsap atataen abia xolot sal ta soriri papan Buk ina no Olip, biaa malep araraa ina no tsi asasing di suk atiltsoli ngali papaalam ma pa’ii Morooa taman xuupkup, ngali no axixila di tii se lasi.

³⁸ Di xuup weaatala,
“Atubudaani iwaa king ta xaalame sin iesan Orong!”[☆]

“Malina lalon balalangit ma minaalam lapalaa suk se!”

³⁹ Biexaa no Paarasi lalon abia malep, di paare sin Iesu, “Unaasasing, u na imii num no tsi asasing ngali di na bong.”

⁴⁰ Ga xisi di, “Iaa asaaiti gim, nawe di ba bong, no xaat di ba xuup lot.”

⁴¹ Biaa ta tsap Jerusalem o ga lasi inaman laba, asuk teng ngali,

⁴² ma ga paare, “Nawe gim nii se atii tsaa sin abala leng sawe naba tali malina sin gim, oro talaawaa axuxii lalon no matan gim.

⁴³ No leng naba ta xaalame, biaa nagim no matenkorot di ba tumaraa xa barateng ngali epuske mii gim ma ulti gim ma asuruti gim sin no daan xolot.

⁴⁴ Di ba araabi gim laa lapula papan pula, gim mii nagim no tsi sangan nagim no xuur. Di ba xap poroklii xa xaat papan iexa xaat, amuina gim xap nen xilalaa xan leng Morooa ngali xaalame sangan gim.”

Iesu a laa lalon xolot lokobel ina Xan Anua Morooa

(Metiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Iesu ga tsiga lalon xolot lokobel ina Xan Anua Morooa ma ga xalel atsuulngi no inaman di ta sune taman xadi no maarang.

⁴⁶ Ma ga asaaiti di, “Inaatel a paare, ‘Nugu anua, naba tsap anua ina sausawit.’ ☆ Oro gim se xosaraa, ga tsap malen ‘xadi lia no unpulapula.’ ☆”

⁴⁷ Sin no leng xuxuuk, a xaa taal asasing lalon Xan Anua Morooa. Oro no lalaamua ina no unsausawit, no unaasasing ina lo, ma no lalaamua labatina no inaman, di lo xonkonon ngali sas amantei ia. ☆

⁴⁸ Oro di ga xap pupua ngali tsalei xa sal ngali tsaapi, amuina no inaman araraa di taliil sin longlongmien xan no totore.

20

Di atsuraa Iesu taman xan banam

(Metiu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Sin biexa leng biala Iesu ta lo asingan no inaman ma babaais taman inesaait mamainaang nan xolot lokobel ina Xan Anua Morooa, no lalaamua ina no unsausawit ma no unaasasing ina lo, mii no xusaak, di ga xaalame sangan ia,

² di ga paare, “Asaaiti giem, sin xan banam saa u ga xosaraa abala no maarang? Saa tali abala banam susum?”

³ Ga xisi, “Iaa ba atsuraa gim bula taman xa atsutsura, gim asaaiti iaa,

⁴ biala xan axaxadaan Jon, axaal balalangit o axaal sin no inaman mu?”

⁵ Di etsura engen di, di ga paare, “Nawe gita we, ‘Axaal balalangit,’ naba atsuraa gita, ‘O ngalisa gim tii xap taltaalnge sin ia?’

⁶ Oro nawe gita we, ‘Axaal sin no inaman mu,’ balawaa no inaman di ba suk pidi amantei gita taman no xaat, amuina di taltaalnge sin Jon we, ia propet.”

⁷ Di tii xisi, “Giem xap atii itaa Jon a adi.”

⁸ Iesu ga paare, “Iaa bula iaa ba xap asaaiti gim, sin sen banam iaa ga lo xoxosaraa abala no maarang.”

*Totore puapua ina no unbisbis uma
(Metiu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Ga paare ngali no inaman taman abala totore puapua: “Taamat a soxaa uma waain ma ga bisi tali sin biexaa unbisbis ma ga se laa man adis palpalaa.

¹⁰ Sin leng ina papaas a tulen xan untutule laa sangan no unbisbis ina uma waain ngali di ba tali xaa waawaan waain ina abia uma sin ia. Oro no unbisbis di ga tsaapi ia ma di ga tulenlii gomsaai.

¹¹ A sebula tulen iexa untutule, oro iwaa bula di tsaapi ma di ga amangieli ma di ga tulen mulangenai gomsaai.

¹² A sebula tulen nanaatuul ina untutule ma no unbisbis di ga suk sas atsaxati ma di ga lii atsuulngi.

¹³ “Iwaa tapkina uma waain ga paare ngali ia tsaa, ‘Iaa ba se xosaraa sa? Iaa ba se tulen nugu tsi, iwaa iaa ta titii buxaai, manaa di ba manglen!’

¹⁴ “Oro biala no unbisbis lalon uma waain di ta lasi, di suk epaare ngen di, ‘Ilawaa se naba ta tapkina uma mil. Gita na sas amantei ngali gita ba tapkina abala no mat maarang.’

¹⁵ Biala di ga lii atsuulngi nan uma, ma di ga sas amantei.

“Iwaa tapkina uma waain naba se xosaraa sa sin di?

¹⁶ Naba xaalame ngali sas amantei abia no unbisbis ma naba tali abia uma waain laa sin biexaal.”

Biala no inaman di ta alongmen, di suk paare we, “Balawaa maarang na xap tsap!”

¹⁷ Iesu a nanen tutiik sin di ma ga atsuraa, “O sen muina ina abala totore biala di ta atalaa: “‘Biala xaat no untumtumar di tii palolii,

biala mu xaat a se tsap watwat ina anua.’”

¹⁸ Saa ia ta xol laa papan abia xaat, naba suk xamidimidi oro iwaa xa, xaat ta xol papan, naba suk xaxaitsa.”

¹⁹ No unaasasing ina lo ma no lalaamua ina no unsausawit di tsalei xa sal ngali di ba suk tsiili esagaalen, amuina di se atii we biala totore puapua ta xosaraa, a paatina ngali epuske mii di. Oro di mataatina no inaman.

*Uuli taakis laa sin Sisa
(Metiu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Di man atataen ngali lo xoxoen ma di ga tulen no taamat biala di ta xosaraa di malen di tutiik. Di adodo ngali tsiili Iesu sin xaka papaare ngali di ba tali ia sin xan xoror ma banam lalaamua ina gawaman.

²¹ Ma biala no taamat di ga atsuraa ia, “Unaasasing, giem atixi we u paare ma asasing taman sawe ta tutiik, ma u asen abia num uk saansaan ngali no inaman araraa o u asasing taman xan namaang Morooa biala ta asen soina.

²² We, a tutiik ngali giem na uuli taakis laa sin Sisa, o a xap?”

²³ Oro Iesu a se atii xadi no atsinaa ma ga asaaiti di,

²⁴ “Gim na asen xien xuxute. Nantanuaan saa ma iesan saa abia papan?”

Di xisi, “Sisa.”

²⁵ Ga paare sin di, “Lowas, gim na tali sin Sisa sawe biala xan Sisa ma gim na tali sin Morooa sawe biala xan Morooa.”

²⁶ Di xap pupua tsaa ngali atsinaa ia taman xan no totore labatina no inaman. Di suk olol sin abia xan xixiis, di ga suk bong.

Tinapaas mula ma minaxis

(Metiu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Biexaa Saadusi di ta we a xap xa tinapaas mula sin minet, di xaalame sin Iesu taman biexa atsutsura,✧

²⁸ “Unaasasing, Moses atatal ngali giem, ga we, ‘Nawe xa taamat ametli xan tubu ma delu ga xap ie tsi, turamasen aia taamat naba sebula maxis

✧ 20:27 20:27 Apo 23:8

sin aia aina nal, ngali delu na atsap ngen xakaa tsi aia turamasen ta se met.'

²⁹ Tumasen turamasen detuu paasaalua, nan axuuk a setauan maxis sin iexa aina o ga metlii, ga xap ie tsi sin.

³⁰ Ma nanaalua

³¹ ma nanaatuul a sebula maxis sin ma sin abia uk sal mu, biao tumasen turamasen ta paasaalua, di araraa di metli, di ga xap ie tsi paina.

³² Mil aina bula asuk met.

³³ Lowas, sin leng ina tinapaas mula sin minet, ilawaa aina xan tubu saa so ina di, amuina apaasaalua ina di se araraa di tii maxis sin?"

³⁴ Iesu a xisi di, "No inaman sin abala nan ul di maxis ma di ba tali xadi no tsaana sin no minaxis.

³⁵ Oro biao di no saa, di ta sirawaa di ngali alet xolot sin abia nan ul ma lalon tinapaas mula sin minet di ba xap bula maxis o tali bula di sin minaxis,

³⁶ ma di ba xap pupua ngali met bula amuina di se malen no angelo. Di xan no tsi Moroaa, amuina di no tsi ina tinapaas mula.

³⁷ Oro Moses tsaa a asen abala taman tsintsin ina ie dokdok ta rar amuina a ilei Orong, *'Xan Moroaa Abaram, ma xan Moroaa Aisak ma xan Moroaa Jakop.'*^{*☆}

³⁸ A xap ia xadi Moroaa no minet, oro ia xadi Moroaa no inaman di ta tino, amuina sin ia di araraa di tino."

* **20:37 20:37** Nawe Abaram ma Aisak ma Jakop, di tii se met, biao Moroaa naba xap pupua ngali paare we ia xadi Moroaa oro naba paare we, tii laamua, ia xadi Moroaa. ☆ **20:37 20:37** Exo 3:6

³⁹ Biexaal ina abia no unaasasing ina lo, di we, “Unaasasing, u suk xiis axaautsi.”

⁴⁰ O xa ga xap bula atsuraa Iesu taman xaa atsutsura amuina di mataatinai xan no xixiis.

*Xan tsi saa Karisito
(Metiu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Mil Iesu ga paare ngali di, “Asen parawe di ga paare we, Karisito xan tsi Dewit?

⁴² Xan inaatel Dewit tsaa alengi sin Saam,
“Orong a paare sin nugu Orong,
“U na tsotso sin nugu lima mua

⁴³ til sin iaa ba ta xosaraa num no matenkorot malen xa niaan xutxutsiil.”[☆]

⁴⁴ Dewit a putsangi ia, ‘Orong,’ Asen parawe, o mil ga tsap malen xan tsi?”

*Xoxo ngali no unaasasing ina lo
(Metiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-52)*

⁴⁵ Biaa no inaman araraa di ta lo lolong, Iesu ga asaaiti xan no tsi asasing,

⁴⁶ “Gim na xoxo sin no unaasasing ina lo. Di saan ngali es asen di taman no uga disdis ta silal ma di ga saan ngali no inaman di na suei atatoni di na no xolot ina susune. Ma di saan bula ngali adi xalkale lot lalon no anua sausawit ma no xalkale ina mangmangle xa sin no xariin luxaal.

⁴⁷ Di adaani no aina nal ngali xadi no anua ma di xosaraa no ningning disdis ngali asen we di no taamat pat oro asuk xap. Biaa no mat taamat weaatalaa, Morooa naba suk ininte buxa sin di mil.”

[☆] **20:43 20:43** Saam 110:1

21

Xan tinabel aina nal (Mak 12:41-44)

¹ Iesu a nanen lapalaa ma ga lasi no untang di ta laa tali xadi no tinabel lalon niaan atuturung xuxute lalon Xan Anua Moroaa.

² A lasi bula iexa aina nal ta muunwas, ta aturungi nen toia ta lua.

³ Iesu ga we, "Iaa asaaiti gim taman so, ilawaa aina muunwas, a se aturungi xariin xuxute ngen biexaal.

⁴ Balawaa no inaman araraa di tali xadi no tinabel taman xolot ina xadi no minaas oro ngali ia, xaal sin xan muunwas a tali no maarang araraa naba ta tino sin no."

No axixila ina xapkap ina nan ul (Metiu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Biexaal ina no tsi asasing, di tii lii no totore ngali Xan Anua Moroaa di ta amirmiri taman no xaat ta matmirmir ma no tinabel no inaman di ta tali sin Moroaa. Oro Iesu ga paare,

⁶ "Ngali no maarang gim ta lasi atalaa, biao leng naba ta xaalame biao naba ta xap xa xaat di na poroklii papan iexa, biao no xaat araraa di ba lii no lapula."

⁷ Di atsuraa, "Unaasasing, langisa abala no maarang naba tsap? Ma sen mat axixila naba asaait malen biao maarang naba se tsap?"

⁸ Ga xisi di, "Gim na xoxo, di ba soro apanaai gim. Amuina xuduxudu ina no inaman di ba xaalame sin iesaaga. Ma di ba we, 'Iaa iwaa xa,' ma, 'Leng a se atat!' Gim nangaam amusili di.

⁹ Biaa gim ba ta alongmen no maxil ma no mat xariin xirabas, gim nangaam mataa. Balawaa no mat laxen maarang naba setauan tsap, oro xapkap ina naba xap mager tsap!”

¹⁰ Mil ga asaaiti di, “Xobel labalaba di ba esas mii biexaa xobel labalaba, ma Maradaan di ba esas mii biexaa Maradaan.

¹¹ No xariin ninil, no xariin itol, ma no minet watwat bula naba tsap sin no daan xobel, ma no maarang ta tsap ta atsapngen minataa ma no mat xariin axixila xaal balalangit.

¹² “Oro laamuaan abala no araraa, di ba setauan tsiili gim, ma di ba xosor atsoti gim. Di ba tali gim lalon no anua sausawit ma di ba lii gim lalon no anua lodo, ma gim ba til laamuaan no king ma no lalaamua ina gawaman amuina sin iesaaga.

¹³ Mil gim ba pupua ngali tiltsoxoti laa sin di.

¹⁴ Oro gim na atutiki nagim no adodo ngali xap lolbiir ngali taxaaturung setauan, ngali gim ba sen tilkaali wenangen gim tsaa.☆

¹⁵ Amuina iaa ba tali sin gim no totore ma sinaae ina nantanua biaa ta xap xa ina nagim no matenkorot naba pupua ngali epuske mii gim ma di na paare we gim abaa.

¹⁶ Nagim no mom ma naggaa, no turamasen gim, ma nagim matenbung ma no turan gim, di ba babel tali gim sin no matenkorot, ma di ba sas amantei xaal ina gim.

¹⁷ No inaman araraa, di ba ngutsulen gim amuina sin iesaaga.

☆ **21:14 21:14** Luk 12:11-12

18 Oro xa ulina xuaam naba xap liu!*

19 Nawe gim ba til watwat gim ba adi abia tino.☆

20 “Biaa gim ba ta lasi no unmakmaxil di ta til ulti Jerusalem, gim ba atii we, a se atat ngali di ba se xosor atsoti xobel.

21 Gim na papaalii abia di lalon prowins Judaia di na sol laa papan no buk, gim na papaalii abia di nan inaman laba di na tsuul, ma biaa di nan no uma di na xap tsiga nan inaman laba.

22 Amuina leng se bala ngali xariin xirabas ngali xosor puua malen no propet di tii atalaa.

23 Sin abia no leng naba suk mamaet buxa sin no aina di ta maet ma ngali no nagaa di ta asus! No inaman lalon abia xolot di ba saaien xariin sosong amuina Orong laba a se bal musteng sin abala inaman.

24 No matenkorot di ba le sas amantei di taman bainat, ma di naa giwaa di laa lalon no anua lodo sin biexaa inaman labalaba. Ma no Gentail di ba le but tsaalen Jerusalem til sin no leng no Gentail di ba ta taxaa puua.☆

25 “No axixila naba tsap sin matanios, uleng ma no xadaxada. Lalon balan pula, no inaman lalon no inaman labalaba di ba suk lolbiir ma adodo xuduxudu, amuina sin abia tengteng ina no xariin tuun ta xapas talaa lau.☆

26 No inaman di ba met xiirkires taman minataa ma lolbiir biaa naba ta xaalame lalon xolkolmoxo amuina no maarang balalangit naba didiir.

* **21:18 21:18** Muina ina xan papaare Iesu abalaa, “Iaa ba tilaamamil sin gim sin no leng tsaxa.” ☆ **21:19 21:19** Met 24:3-14; Mak 13:3-13 ☆ **21:24 21:24** Met 24:15-21; Mak 13:14-19 ☆ **21:25 21:25** Lul 6:12-13

27 Sin abia xolot ina leng, di ba lasi xan Tsi Taamat ta xaalame lalon xelangit taman xoror ma xan xariin minaalam.✧

28 Biaa no maarang ta se tiltsoli ngali tsap, gim na til laa lapalaa ma gim na nanen laa lapalaa amuina xan leng Moroaa a se xaalame atat ngali gii mulangenai gim.”✧

29 Ga sebula asaaiti di taman abala totore puapua: “Gim na lasi xa ie fik ma biexaa ie bula.

30 Biaa gim ta lasi no xupis uul sin abia no ie, gim se atii we, no leng ina pal a se atat.

31 Malen bula, nawe gim lasi abala no maarang ta se lo tsaptsap, gim se atixi weaatalaa, xan Maradaan Moroaa a se atat.

32 “Iaa asaaiti gim taman so, balawaa utmilmil, naba xap mager met, til sin balawaa no maarang naba ta setauan tsap.

33 Balalangit ma xolkolmoxo naba xap, oro nugu no totore naba so laaliu.✧

34 “Gim na tilaamamil, o nagim no butsa na xap mamaxet taman nunun daan watwat ma gim na ngong, ma gim na xap lolbiir ngali no maarang sin abala balan pula. Balawaa leng naba soro alolaa gim malen atsinaa.

35 Balawaa maarang naba xaalame papan abia di araraa di ta man lalon abala balan pula.

36 Gim na tigiri xoxo ma sausawit ngali gim ba pupua ngali sol poroklii no sawe naba ta tsap. Ma gim ba pupua ngali til laamuaan Xan Tsi Taamat.”

✧ 21:27 21:27 Lul 1:7 ✧ 21:28 21:28 Met 24:29-31; Mak 13:24-27

✧ 21:33 21:33 Met 24:32-35; Mak 13:28-31

³⁷ Sin no leng xuxuuk, Iesu asingan no inaman lalon Xan Anua Morooa o nan no nale a se xaa laa man lapalaa papan Buk ina no Olip.☆

³⁸ Ma no inaman araraa di xaa xaalame nan no lawaareng tsaa ngali alongmen xan no asasing lalon Xan Anua Morooa.

22

Judas a ngiti ngali babel tali Iesu
(Metiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Leng a se atat ngali Luxaal ina Tsoki ta xap xa Iis, di putsangi Luxaal ina Esliwaa.

² O no lalaamua ina no unsausawit ma no unaasasing ina lo di lo nanen ngali xa sal ngali di ba sas amantei Iesu, oro di mataatina no inaman.

³ Mil Saatan ga tsigaii Judas, biexa iesan Iskar-iot, ia ina abia xan no tsi asasing ta sangaul ma ga laa lua.

⁴ Ma Judas ga se laa sangan no lalaamua ina no unsausawit ma no unxoxo ina Xan Anua Morooa, ga papaare mii di ngali sen sal naba amusili ngali naba babel tali Iesu.

⁵ Di suk taton ma di ga engit ngali di ba tali xaa xuxute sin.

⁶ Ga siir ma ga nanen tsalei xa sal biala ta xap xa malep tia.

Xapkap ina Luxaal
(Metiu 26:17-19; Mak 14:12-26)

⁷ Leng a se tsap ngali Luxaal ina Tsoki ta xap xa Iis. Balawaa leng ina Esliwaa di ba tsutsungit tali xa sipsip dokdok malen tinabel.

☆ 21:37 21:37 Luk 19:47

⁸ Iesu a tulen Pita ma Jon, ga paare, “Gulu laa taxaaturungi Luxaal ina Esliwaa ngali angen sin gita.”

⁹ Delu atsuraa, “U saan ngali itaa gelu ba laa taxaaturungi luxaal?”

¹⁰ Ga xisi delulu, “Nawe gulu se tsiga lalon inaman laba, taamat ia naba ta sabasue gululu ta atsaxei sobuk daan. Gulu na amusili laa lalon abia anua naba ta tsiga lalon.

¹¹ Ma gulu na asaaiti aia tapkina anua weaatalaa, ‘Unaasasing atsuraa, inaabi xadi xabin no inawut, ngali iaa ba le ngani Luxaal ina Esliwaa lalon mii nugu no tsi asasing?’

¹² Naba asen gululu taman xariin xabin biala ta manman lapalaa lalon abia anua mii no mat maarang araraa ta se manman. Gulu na laa taxaaturungi luxaal atia.”

¹³ Delu poroklii di ma delu ga laa tatanginai abia no maarang malen Iesu ta se asaaiti delulu tsaa. Ma delu ga taxaaturungi Luxaal ina Esliwaa.

¹⁴ Biala aua a se tsap o Iesu mii xan no aposal di se xale ngali angen.

¹⁵ O ga asaaiti di, “Iaa suk saan buxa ngali ngani abala Luxaal ina Esliwaa mii gim setauan o mil iaa na adi xariin sosong.

¹⁶ Iaa asaaiti gim, iaa ba xap ngani bula abala Luxaal ina Esliwaa pupua sin ta tatanginai abia ta se taxaa puua no lalon xan Maradaan Morooa.”

¹⁷ Iesu adi sobuk taman waain ma ga putsangi axaaui laa sin Morooa ma ga we, “Gim na adi abala ma gim na exasen labatina gim.

¹⁸ Iaa asaaiti gim, iaa ba xap nun waain bula pupua sin xan Maradaan Moroaa naba ta xaalame.”

¹⁹ Iesu adi tsoki, ga putsangi axaaau, atsabaxi ma ga tali sin di, ga paare, “Balawaa isuaaga, iaa ta tali sin gim. Gim na xosaraa abala ngali adodomi iaa.”

²⁰ Sin abia uk sal mulina luxaal, a adi sobuk, ga paare, “Balawaa sobuk ina nugu dal, ngali xuxubu uul, a tamkabare ngali gim.

²¹ Oro biala liman aia xa, iwaa naba ta babel tali iaa bala mii iaa papan ibe angangen.

²² Xan Tsi Taamat naba met malen Moroaa ta se xubatsi. Oro xariin xirabas sin aia xa ta babel tali ia sin no matenkorot.”

²³ O di ga etiiirik engen di, “Saa so labatina gita naba xosaraa abala namaang morokon?”

Saa suk lot buxa?

²⁴ Mil biexa mamaet asuk tsap labatina di ngali saa so ina di asuk lot buxa.☆

²⁵ Iesu ga paare sin di, “Xadi no king no Gentail di orong papan di, o biala di ta ie banam papan di, di putsangi di tsaa no untamtabiel.

²⁶ Oro gim nangaam malen di. Oro, iwaa ta suk lot buxa labatina gim, na xosaraa adokdoki malen tsi dokdok, ma iwaa ta lalaamua na malen iwaa untutule mu.☆

²⁷ Saa suk lot buxa, iwaa xa ta xale papan ibe angangen o iwaa untutule? Iwaa xa ta tsotso ma angangen papan ibe. Aso abia? Oro iaa manman labatina gim malen xa untutule.☆

☆ **22:24 22:24** Met 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 ☆ **22:26 22:26** Met 20:25-27; 23:11; Mak 9:35; 10:42-44 ☆ **22:27 22:27** Jon 13:12-15

²⁸ Gim abia no inaman gim tii til mii iaa sin nugu no xonkonon.

²⁹ O iaa ba tali Maradaan malen nugu mom tii tali sin iaa,

³⁰ ngalibi gim ba angen ma nun mii iaa papan nugu ibe angangen lalon nugu Maradaan ma gim ba tsotso lalon no xalkale ngali ininte sin sangaul ma ga laa lua ina xan no matenbung Israel.”☆

Pita a ulislil Iesu

(Metiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Ga paare, “Saimon, Saimon, Saatan a se atsuran ngali gisi iu malen wit.

³² Oro iaa se sawit ngali iu ngali num tinaalnge naba xap met. O biao u ba ta se mula, u na awatwati num no taamat.”

³³ Oro a xisi, “Orong, iaa taxaaturung ngali laa lalon anua lodo ma ngali minet!”

³⁴ Iesu a xisi, “Iaa asaaiti iu, Pita, puraa naba xap mager teng, ma u ba uliis nanaatuul we u xap atii iaa.”

Alua no tetel

³⁵ Mil Iesu ga tiiriki di, “Biao iaa tii tulen gim ngali laa baais taman Inesaait Mamainaang, gim tii xap adi xa paakpaak o xa tutuel ma xa bubut. O gim tii muun tsaa ngali xawas?”☆

Di ga xisi, “Asuk xap!”

³⁶ Ma ga paare ngali di, “O nawe xa ina gim a ie xa paakpaak ma xa tutuel bula, u na adi. O nawe xa a xap xaka tetel ngali sas, na sune taman xan uga disdis ngali uuli xaka.

☆ **22:30 22:30** Met 19:28 ☆ **22:35 22:35** Met 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4

³⁷ Iaa asaaiti gim, sawe Inaatel Pat ta paare taman ngali iaa, '*O di ga xoxot tali mii no unlaxei lo;*'[☆] ma asaaiti gim balawaa naba taxaa puaa malen no propet di tii paare taman iaa. Iou, sawe di tii atalaa taman iaa, naba se tsap so."

³⁸ Xan no tsi asasing di ga paare, "Orong, no tetel bala ta lua."

O ga xisi, "A se pupua."

Iesu a sawit papan Buk ina no Olip

(Metiu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Iesu a sebula es laa papan Buk ina no Olip ma xan no tsi asasing di ga amusili.

⁴⁰ Biaa di ta se tsap nan abia xolot o ga paare ngali di, "Gim na sawit ngali gim ba xap xol lalon no xonkonon."

⁴¹ Ga papaalii di, ga laa palpalaa dokdok mu, ga sage putput ma tii ga sawit,

⁴² "Mom, nawe u siir, u na adi abala sobuk sin iaa. Oro nangaam amusili nugu sirsiir, u na amusili num sirsiir tsaa."

⁴³ O angelo in balalangit a le asemat sin ma ga awatwati ia.

⁴⁴ Ma ga saaen xariin mamaet papan ma ga suk sawit watwat. O xan malangitsa ga suk tuul malen dal sin no isuaan ga xol papan pula.

⁴⁵ Biaa ta tapaas ga mula laa sangan no tsi asasing, ga tatanginai di, di ta se urange met taman lolbiir.

⁴⁶ Atsuraa di, "Ngalisa gim ta urange? Gim tapaas ma gim na sawit ngalibi gim ba xap xol sin no xonkonon."

[☆] 22:37 22:37 Ais 53:12

*Di se tsiili Iesu**(Metiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)*

⁴⁷ Biaa Iesu ta lo papaare tsaa, biaa malep di suk tsap mii iwaa taamat di ta putsangi Judas, ia ina abia sangaul ma ga laa lua, tii laamuangen di. A le tsap sangan Iesu ma ga nguri ia.

⁴⁸ Oro Iesu ga atsuraa ia, "Judas, u babel tali Xan Tsi Taamat taman u ta nguri?"

⁴⁹ Biaa no tsi asasing di ta lasi samaarang naba ta tsap o di ga paare, "Orong, axaau ngali giem ba sas taman nagiem no tetel?"

⁵⁰ O iexa ina di ga adi xan tetel ma ga ritlii talinga mua ina xan untutule unsausawit lapalaa.

⁵¹ Oro Iesu ga xisi, "Nangaam xosaraa bula abala," ma ga taxaanai talingan ma ga atoaa ia.

⁵² Mil Iesu ga paare sin abia no lalaamua ina no unsausawit ma no unxoxo ina Xan Anua Morooa ma biaa no xusaak, di ta xaalame ngali tsiili, "Iaa laamungen xa inesas biaa gim ga xaalame taman no tetel ma no bom?"

⁵³ Sin no daan leng iaa xaa manman mii gim lalon no xolot ina Xan Anua Morooa o gim ga xap muun tsiili iaa. Oro nagim aua a se bala biaa lodo naba ta ie banam."☆

*Pita a uliis we a xap atii Iesu**(Metiu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Mil di ga tsiili Iesu ma di ga giwaa ia laa lalon xan anua unsausawit lapalaa, o Pita ga lo es amamil palaaen di.

☆ 22:53 22:53 Luk 19:47; 21:37

⁵⁵ Oro biao no inaman di ga taangi ie labatina biexa xolot lokobel ina xan anua unsausawit ma di ga xale exumule, Pita tii se le tsotso mii di.

⁵⁶ Iexa tsaana untutule a lasi Pita ta tsotso tia sangan abia ie ta rarar ma ga nen axaautsi Pita, o ga we, "Ilawaa taamat bula tii manman mii ia."

⁵⁷ Oro Pita ga uliis. A paare, "Aina, iaa xap atii ia."

⁵⁸ Manman dokdok, iexa taamat a sebula lasi Pita ga we, "Iu bula ina di."

Pita ga xisi, "Taat, iaa a xap."

⁵⁹ Nap dokdok mu, iexa taamat a paare watwat, "Asuk so maase, ilawaa taamat mu tii manman mii Iesu. Ia in Galili."

⁶⁰ Pita ga sebula xisi, "Taat, iaa xap atii samaarang abia u ta totore taman!" O biao ta lo papaare tsaa, puraa asuk teng.

⁶¹ Orong a putsu ma ga nanen laa tutiik sin Pita. Mil Pita ga suk adodomi xan totore Orong tii ben paare taman. "Puraa naba xap mager teng talaawaa o u ba paare nan a tuul we, u xap atii iaa."

⁶² Ma ga tsuul laa lokobel ma ga suk teng lolbiir.

*No unxoxo di rereti Iesu
(Metiu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Biao no taamat di ta xoxo sin Iesu di tore reret ma di ga ririiti ia.

⁶⁴ Di ngaati no matan taman laplap ma di ga atsuraa weaatala, "U na asen we iu propet. Saa ina giem a pantsi iu?"

⁶⁵ O di ga lii no mat papaare tsaxa sin ia.

Iesu a til lalon xadi ininte no lalaamua ina no Jiu

(Metiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Biaa ta se tampanek, no xusaak ina no inaman mii no lalaamua ina no unsausawit ma no unaasasing ina lo, di tsap esuei araraa o di ga giwaa Iesu ngali le til laamuaan di.

⁶⁷ Di paare ngali, “Nawe iu Karisito, u na asaaiti giem.”

Iesu a xisi, “Nawe iaa asaaiti gim, gim ba xap taltaalnge sin iaa,

⁶⁸ ma nawe iaa atsuraa gim, gim ba xap xisi.

⁶⁹ Oro atiltsoli atalaa xan tsi taamat naba tsotso sin papel lima mua sangan Morooa iwaa Belaba.”

⁷⁰ Di araraa di ga atsuraa, “Aso abia iu Xan Tsi Morooa, ngaa?”

Ga xisi, “Gim paare tutiik we, iaa iwaa xa.”

⁷¹ Mil di ga suk paare weaatalaa, “Gita na xap ilei xa taamat bula ngali le paare leng taman ia. Gita se alongmen xan no totore, ia tsaa ta se paatina.”

23

Iesu a til laamuaan Pailat

(Metiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Mil no lalaamua araraa di tii ga tapaas ma di ga laamuangen ia laa sangan Pailat.

² Ma di ga atiltsoli ngali atuti, di ga paare, “Giem tatanginai ilawaa taamat abaa laa sin xida inaman labalaba. Ga tilbanti nagiem no inaman ngali di na xap uuli taakis laa sin Sisa ma ga paare, ‘Iaa Karisito ma king.’”

³ Pailat ga atsuraa Iesu, “Aso iu xadi king no Jiu?”

Iesu ga xisi, ga we, “Biaa totore u ta paatina, biaa aso.”

⁴ O Pailat ga paare laa sin no lalaamua ina no unsausawit ma biaa malep, “Iaa xap tatanginai xawas na tsaxa sin aila taamat.”

⁵ Oro di ga sebula paare watwat, “Ilawaa taamat asing atsoti no inaman araraa lalon prowins Judaia ngali xosaraa mamaet. Atiltsoli xaal Galili o ga se xaalame araraa ataala.”

⁶ Pailat alongmen abala o ga tiiriki di, “Ilawaa taamat ia in Galili?”

⁷ O biaa Pailat ta se sinaae we Iesu ia in Galili, asuk tulen laangen sin Erot amuina Erot ia gawana ina prowins Galili. O sin abia leng Erot tii manman bula tia Jerusalem.

⁸ Biaa Erot tii lasi Iesu, asuk taton amuina saapuaa ta wena lasi Iesu. Tii alongmen Iesu ta xoxosaraa no axixila xoror, ma ga saan ngali Iesu na xosaraa xaa axixila xoror sangan.

⁹ Asuk atsuraa Iesu taman no daan atsutsura, oro Iesu ga xap xisi tsaa xa totore.

¹⁰ No lalaamua ina no unsausawit ma no unaasasing ina lo di tiltil tia ma di ga lii no totore tsaxa ngali atuti ia.

¹¹ Erot ma xan no unmakmaxil di paare amagurusiki ma di ga rereti ia. Di alen tali uga disdis ta suk matmirmir sin ma di ga tulen mulangen laa sangan Pailat.

¹² Setauan Erot tii xaa matenkorot mii Pailat, o sin abia leng, delu suk tsap lomasen turan axaa.

*Di ataxiwaa Iesu papan tongol
(Metiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38—
19:16)*

¹³ Pailat a ilei axumuli no lalaamua ina no unsausawit mii xadi no lalaamua no inaman, ma no inaman bula,

¹⁴ o ga asaaiti di, “Gim gii tali ilawaa taamat sin iaa ma gim ga we, ‘A xosaraa atsoti xadi adodo no inaman ma di ga palolii gawaman.’ Iaa se ininte lalon no matan gim o iaa ga xap tatanginai xawas ngali asen ta xosor atsoti malen gim tii se paare.

¹⁵ Erot bula a xap tatanginai xawas na tsaxa sin o ga sebula tulen mulangena xaalame sangan giem malen gim ta se lasi. Giem lasi ilawaa taamat a xap xosaraa xawas na tsaxa ngali na met.

¹⁶ Biaabi iaa ba ririiti o mil iaa na aleiwaa ia.”*

¹⁸ Di araraa di xuup lot we, “Saali ia laa! Aleiwaa Baraabas xaalame sin giem!”

¹⁹ (Baraabas di tii lii lalon anua lodo amuina tii atapaasi maxil lalon inaman laba ma ngali tii ga sas amantei iexa taamat bula.)

²⁰ Pailat a saan ngali aleiwaa Iesu o ga sebula asaaiti di we, “Iesu a xap xosaraa xawas na tsaxa.”

²¹ Oro, no inaman di lo xuupkup tsaa, “Ataxiwaa ia! Ataxiwaa ia!”

²² Pailat a sebula paare nanaatuul laa sin di: “Ngalisa? Sen mat namaang tsaxa a xosaraa? Iaa xap tatanginai xa mamaxet sin, ngali iliil ina

* **23:16 23:16** Sin biexa inaatel lalon Grik di ataala bula abala
¹⁷ “Sin xan namaang Pailat sin no miet araraa a xaa aleiwaa xa taamat lalon anua lodo laa sin di sin xariin luxaal ina Esliwaa.”

xan minet. Biaabi Iaa ba ririiti mu ia, ma inaa aleiwaa.”

²³ Oro di lo xuupkup tsaa laa sin Pailat ngali di na ataxiwaa Iesu papan tongol. Xadi no xuupkup asuk watwat ma Pailat ga putsu xan adodo.

²⁴ Biaabi ga adodo ngali xosor puua xadi atsutsura.

²⁵ A aleiwaa aia taamat tii ben manman lalon anua lodo sin tii xosaraa maxil ma ga sas amantei iexa taamat, iwaa taamat di ta atsura ngali. Ma ga tali Iesu sin xadi sirsiir.

Di ataxiwaa Iesu papan tongol

(Metiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Biaa di ta gii laangen Iesu, di suk tsiili Saimon in Sairin, iwaa ta wena laa Jerusalem xaal lokobel. Di aturungi tongol papan ma ga atsaxei mulina Iesu.

²⁷ Xariin malep ina inaman di es amusili ia mii no aina biaa di ta teng lolbiir buxa ngali ia.

²⁸ Iesu a putsu ga paare sin di, “No aina in Jerusalem, gim nangaam teng ngali iaa. Gim na teng ngali gim tsaa ma nagim no tsi.

²⁹ Ngali leng naba ta xaalame biaa gim ba ta paare we, ‘Atubudaani biaa no aina nal biaa xadi no laalaatsi ta xap alalet madalak ma biaa di ta xap xaa asus!’

³⁰ Mil

“Di ba paare laa sin no buk, “Gim na xol papan giem!”

Ma sin no buk dokdok, “Gim na baaii giem.” †☆

³¹ Ngali nawe no inaman di xosaraa no maarang biao ie ta tuo tsaa, sawe naba tsap nawe a malang?”

³² Alua no unlaklaxe lo di gii atsuulngi bula delulu ngali laa ataxiwaa mii Iesu.

³³ Biao di tii se le tsap lalon abia xolot di ta putsangi, ‘Barang’, di suk ataxiwaa Iesu papan tongol mii abia no unpulapula ta lua, iexa sin papel lima mua ma iexa sin papel lima xaiaar.

³⁴ Iesu ga paare weaatalaa, “Nugu Mom, u na adodolii xadi namaang tsaxa amuina di xap nen xilalaa sawe di ta xosaraa.”

O no unmakmaxil di sar uraura ngali adi xan no uga Iesu.

³⁵ No inaman di lo limlim, o no lalaamua ina no Jiu, di ga lo ngongopai Iesu, di ga we, “Tii aleiwaai biexaal o talaawaa na aleiwaa ia tsaa ngali asen malen ia Mesaia, Morooa tii se axilangi.”

³⁶ No unmakmaxil bula di rereti ia, di ga xaalame sangan ma di ga tali waain manuul sin,

³⁷ ma di ga we, “Nawe iu xadi king no Jiu, u na aleiwaai iu tsaa!”

³⁸ Biexa atatal di atalaa lapalaa ina ia, a paare we: “ILAWAA, XADI KING NO JIU.”

³⁹ Iexa ina abia no unpulapula delu tii taxiui mii ia, ga rereti ia, ga paare, “Asen parawe, a xap iu Karisito? U na atooa gita ta tuul.”

† **23:30 23:30** Ngalisa no inaman di ta paare sin no buk ngali baaii di? Amuina di ta saan ngali aliwaa no namaang tsaxa naba ta tsap sin di. ☆ **23:30 23:30** Lul 6:16

⁴⁰ Oro iexa ina delulu alongmen iwaa turan ta paare, asuk imii, ga we, “Asen parawe, u xap mataatina Moroaa? Gita ta tuul arie gita adi abia uk ininte.

⁴¹ O di ataxiwaa gitaa ngali xidaa no namaang tsaxa, oro ilawaa taamat a xap xosaraa xa namaang tsaxa.”

⁴² Mil ga asaaiti, “Iesu, u na adodomi iaa, biao u ba ta tsiga lalon num Maradaan.”

⁴³ Iesu ga xisi ia, “Taa suk asaaiti iu taman so, talaawaa tsaa u ba manman mii iaa lalon xobel geramis buxa.”

Iesu a se met

(Metiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ A se 12 kilok lasiaat o xobel araraa tii suk lodo laa pupua sin 3 kilok nale,

⁴⁵ amuina matanios a se xap tsila o biao taago lalon Xan Anua Moroaa asuk tater laa sin no xolot ta lua.

⁴⁶ Iesu asuk ilei lot, “Mom, ‘*iaa tali nantanuaaga papan no limaam.*’”[☆] O biao tii se paare xap taman abala, a suk met.

⁴⁷ Iexa lalaamua ina no unmakmaxil a lasi sawe ta tsap, ma ga suk pa’ii Moroaa, ga paare, “Asuk so maase, ilawaa taamat asuk tutiik!”

⁴⁸ Biao no inaman di tii tsap exumule ngali le tiltsoxoti di ngali lasi sawe tii tsap, o di ga mula laa tatan di, di ga pantsi no bongbongon di taman xariin lolbiir.

⁴⁹ O biao no inaman araraa di ta atii Iesu, mii no aina bula di ta amusili xaal Galili, di rom til palpalaa ma di ga matngen abala no maarang.[☆]

*Di punami Iesu**(Metiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Iexa taamat iesan Josep in Arimatia ina prowins Judaia, asuk taamat mamainaang ma a tutiik, ma ga lo liliis ngali xan Maradaan Morooa. Ia bula ina kaunsel, oro tii xap ukbal biala di ta inten ngali ataxiwaa Iesu.

⁵² A laa sangan Pailat ma ga atsuraa ngali naba adi xan pakpak Iesu ngali naba laa punami.

⁵³ Adi papan tongol xaalame lapula ma ga ngaati taman laplap, o ga aturungi lalon biexa lia di tii xosaraa lalon no xaat. Biala lia pupuna di tii xap mager aturungi xa tongaan lalon.

⁵⁴ Balawaa leng ina taxaaturung ngali Saabat o Saabat naba se atiltsoli.

⁵⁵ O biala no aina di tii xaal Galili mii Iesu, di amusili Josep, ma di ga lasi abia lia pupuna ma di ga lasi di ta sen atetei wenangen xan pakpak Iesu.

⁵⁶ Mil di mula laa lokobel ngali laa taxaaturungi no mat laxen tubatuba ma daan ta tso mamainaang. Oro di iaawis sin abia Saabat ngali long amusili xan no lo Morooa.

24

*Iesu a se tapaas mula**(Metiu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)*

¹ Sin Sande lawaareng bingbing, no aina di adi abia no tubatuba tso di tii taxaaturungi, ma di ga laa lalon lia pupuna.

² Di laa tatanginai xaat xa ta se puxenlii sin lia pupuna.

³ O biala no aina di ta tsiga, di xap muun laa tatanginai xan pakpak Orong Iesu.

⁴ Biala di ta lo tiltil atia ma adodo xuduxudu sin abala maarang, a xap sauna mu, o no taamat alua, delu suk le til sangan di. Xadi no uga disdis asuk tsila buxa malen tsilatsila.

⁵ No aina di suk mataa buxa ma di ga sage putput ma di ga tudu matngen pula. Oro biala lo taamat, delulu ga paare ngali di, “Ngalisa gim ta nanen ngali iwaa taamat ta tino labatina no inaman di tii se met?

⁶ A xap manman atala, a se tapaas mula! Gim na adodomi sawe tii asaaiti gim taman, biala gim tii manman tsaa mii gim lalon prowins Galili,✠

⁷ ‘Di ba tali Xan Tsi Taamat sin no taamat tsaxa ngali di ba ataxiwaa papan tongol, o sin nanaatuul ina leng naba tapaas mula.’”

⁸ Biala di ta alongmen abala, di suk adodomi abia xan no totore.

⁹ Biala di ta se mula xaal lalon lia pupuna, di suk asaait taman abala no maarang araraa sin no tsi asasing ta sangaul axuuk ma ga laa xuuk ma biexaal.

¹⁰ Ilaa Maria Magdalin, Joana, ma Maria xan nagaa Jeims, mii biexaal bula mii di. Di tii asaaiti no aposal taman.

¹¹ O no tsi asasing di we xadi no totore no aina a malen no papaare gomsaa mu ma di ga xap taltaalnge sin.

¹² Oro Pita atapaasi ma ga suk sol laa lalon lia pupuna, atudu ma ga lasi no laplap di ta isi Iesu

✠ 24:6 24:6 Met 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33

taman ta matmatuul mu tia. Adodo sin ia tsaa, samaarang abala ta suk tsap o ga es mula.

Lalon sal laa Emaus
(Mak 16:12-13)

¹³ Sin abia uk leng, no tsi asasing ta lua, delu es laa lalon biexa xobel Emaus, disdis ina abia sal xaal Jerusalem a pupua malen sangaul ma ga laa xuuk ina kilomita.

¹⁴ Delu eses ma delu ga lo papaare taman abia no maarang ta tsap.

¹⁵ Biaa delu ta lo epaare engen delulu, Iesu tsaa tii xaalame ma ga le estsomi delulu laa,

¹⁶ oro Morooa atilxaali ngali delulu ba xap pupua ngali nen xilalaa ia.

¹⁷ O ga atsuraa delulu, "Samaarang abia gulu ta es papaatinai lalon sal?"

Delu tilwat ma no matan delulu asuk mat malen delu suk lolbiir buxa.

¹⁸ Iexa ina delulu, iesan Kilipas atsuraa Iesu, "Manaa iu mu ta xuuk u ta limlim Jerusalem u ta xap atii abala no maarang ta tsap sin abala no leng?"

¹⁹ Iesu ga atsuraa, "No sen mat maarang abia?"

Delu xisi Iesu, "Biaa no maarang ta tsap sin Iesu lalon xobel Nasaret. Ia propet, ma xan no totore a ie xoror ma ga xosaraa no axixila xoror bula laamuaan Morooa ma no inaman araraa bula.

²⁰ No lalaamua ina no unsausawit ma nagiem no lalaamua, di tali ia ngali di na ininte sin ngali na met ma di tii ga ataxiwaa pan tongol.

²¹ Oro giem taalnge we ia mu naba ta gii mulangen no inaman Israel. O balawaa nanaatuul ina leng sin balawaa no maarang araraa ta tsap.

²² Ma biexa was, biexaa aina ina giem, di alolaa giem. Di ta laa lawaareng bingbing lalon lia pupuna,

²³ oro di ga xap tatanginai xan pakpak, ma di ga xaalame, di ga le asaaiti giem we di lasi nanen binalang ina no angelo, di ta we, a se tapaas mula.

²⁴ O biexaal ina giem di ga laa lalon lia pupuna, di ga laa tatanginai lia xonone, malen mu no aina di tii asaait oro di tii xap lasi ia.”

²⁵ Ga paare ngali delulu, “Gulu suk tangtangabaa ma gulu ga xap taltaalnge lalon nugululu no butsa sin xadi no totore no propet,

²⁶ biala Karisito naba adi abia xariin mamaet o mil na tsigaii xan minaalam.”

²⁷ Ma ga asaait alengi delulu taman sawe Inaatel Pat ta asaait taman ngali ia tsaa. Atiltsoli sin Moses ma no propet araraa.

²⁸ Detuu se xaalame atataaen xobel delu ta wena laa lalon o Iesu ga se xonon ngali es laa tsaa.

²⁹ Oro delu ga suk ningi awatwati ngali naba manman mii delulu, amuina a se nale ma bingbula a se xaalame atat. O Iesu ga se manman mii delulu.

³⁰ Biala ta lo xalkale mii delulu, adi tsoki, ga putsangi axaaui sin Morooa, atsabaxi ma ga atiltsoli ngali tabali delulu taman.

³¹ Mil xadelu no matan asuk tsalel ma delu ga suk nen xilalaa ia, oro Iesu asuk maraamen sangan delulu.

³² Delu ga etore engen delulu tsaa, “Asuk so maase, gita tii suk taton buxa lalon xida no butsa biala tii eses mii gitaa lalon sal ma ga lo papaare sin gitaa taman no totore xaal lalon Inaatel Pat.”

³³ Delu tapaas isagaa ma delu ga mula laa Jerusalem, ma delu ga laa tatanginai sangaul axuuk ma ga laa xuuk ina no tsi asasing mii biexaa inaman di ta man etudim.

³⁴ Delu laa tsap o delu ga asaaiti di, "Asuk so maase, Orong a se tapaas mula! Ma tii ga asemat sin Saimon!"

³⁵ O mil, biao no taamat ta lua, delu ga asaaiti di taman sa maarang ta tsap sin delulu lalon sal laa Emaus ma delu tii sen nen xilalaa we Iesu, biao tii tsabaxi tsoki.

*Iesu asemat sangan xan no tsi asasing
(Metiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23;
Aposol 1:6-8)*

³⁶ Biao di ta lo totore tsaa taman abala maarang, o Iesu tsaa asemat ma ga til labatina di, ga paare, "Malina na manman mii gim."

³⁷ Di suk tunga ma di ga suk mataa buxa amuina di soro we di lasi xa tongaan.

³⁸ O ga paare ngali di, "Ngalisa gim ta mataa? Ma ngalisa gim ta xap taltaalnge lalon nagim no butsa?"

³⁹ Gim na lasi no limaaga ma no xa'igi. Iaa mu Iesu. Gim na taana iaa ngali gim ba atii. No tongaan di xap ie pines ma tuen o gim lasi, iaa taamat toto."

⁴⁰ Mil sin ta paare weaatalaa ga asen no liman ma no xaden.

⁴¹ O di ga xap taltaalnge tsaa amuina di suk olol ma taton buxa. O Iesu ga ningi di, "Xaa luxaal biao tia ngali iaa ba ngani?"

⁴² Di ga tali pu xolot ina xoo di ta tuni,

⁴³ Iesu adi, ga ngani sangan di.

⁴⁴ Ma ga asaaity di, "Iaa tii se asaaity gim taman abala no maarang sin abia no leng iaa tii manman mii gim. No maarang araraa naba tsap so malen di tii se atalaa lalon xan no lo Moses, ma no propet ma lalon No Saam bula."

⁴⁵ O ga suk alengi Inaatel Pat sin xadi no adodo ngali di ba leng.

⁴⁶ Ga paare ngali di, "Inaatel Pat a paare: 'Karisito naba alet sosong, na met, o sin nanaatuul ina leng naba tapaas mula sin minet.'

⁴⁷ Ma di ba baais taman iesan, tiltsoli Jerusalem ma laa sin no xolot araraa ina abala balan pula, ngali no inaman di ba puxisbal ma Morooa naba adodolii xadi no namaang tsaxa.

⁴⁸ O gim nugu no tiltsoxoti sin abala no maarang.

⁴⁹ Ma iaa ba tulen sawe nugu Mom ta se xubatsi ngali tulen sin gim. Oro gim na liliis lalon inaman laba pupua sin biala xoror in lapalaa naba ta xaalame papan gim."☆

*Iesu a laa lapalaa balalangit
(Mak 16:19-20; Aposol 1:9-12)*

⁵⁰ Biala ta laamuangen di laa lalon biexa xolot atataaen Betani, ga tulsen no liman laa lapalaa ma ga atubudaani di.

⁵¹ Biala ta lo atubudaani di tsaa, asuk papaalii di, ma Morooa ga gii laangen lapalaa balalangit.

⁵² Ma di ga langaari laa sin ia ma di tii ga mula laa Jerusalem taman pinaalam ma resres.

⁵³ Ma sin no daan leng se araraa, di tigiri man-man atataaen Xan Anua Morooa ngali paipa'ii Morooa.

Inesaait Mamainaang Laa Sin Notsi
The New Testament in the Notsi language of New
Ireland Province, Papua New Guinea

Copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Notsi)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-08-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Aug 2025 from source files dated 14 Aug 2025

601480e7-130d-5189-be42-9e43a92dbdde